

BESSENYEI

BESSENYEI TÁRSASÁG

NYÍREGYHÁZA

ALMANACH

A BESSENYEI IRODALMI TÁRSASÁG
ÉVKÖNYVE

2014

BESSENYEI

BESSENYEI TÁRSASÁG

NYÍREGYHÁZA

ALMANACH

A BESSENYEI IRODALMI TÁRSASÁG
ÉVKÖNYVE

2014

Kiadja:
A Bessenyei Irodalmi Társaság
elnöksége

Felelős kiadó:
NAGY ÉVA

Szerkesztő:
CSERMELY TIBOR

Fotók:
ERDÉLYI TAMÁS

A megjelentetést támogatta:

Nyíregyháza Megyei Jogú
Város Önkormányzata
Kulturális Alapja
(PKAB/ 81-14 sz.)

ISSN 1788-7607

Műszaki szerkesztő:
ERDÉLYI TAMÁS

Korrektor:
PÁSZTOR JÓZSEFNÉ

Nyomtatták 200 példányban
az IMI-PRINT KFT. NYOMDAÜZEMÉBEN
Felelős vezető: NAGY IMRÉNÉ
2014

BESSENYEI GYÖRGY

**BÖLCSESZ - KÖLTŐ, FILOZÓFUS - ÍRÓ
A MAGYAR IRODALMI MEGÚJULÁS ELINDÍTÓJA**

A Bessenyei Almanach 2014 szerzői

DR. BÁNSZKI ISTVÁN irodalomtörténész, alapító elnök
BODNÁR ISTVÁN újságíró, író
CZIMBULA NOVÁK IBOLYA szervezési és ellenőrzési vezető, költő
DR. CSERMELY TIBOR ny. tanár, közíró
DEMETER SÁNDOR költő
DR. FAZEKAS ÁRPÁD orvostörténész, Nyíregyháza díszpolgára
FUTAKI LÁSZLÓ könyvtárigazgató h.
HORVÁTH JÓZSEF tanár, költő
HORVÁTH JÓZSEFNÉ tanár, előadóművész
DR. KARÁDI ZSOLT PhD főiskolai tanár
DR. KISS KÁLMÁN PhD főiskolai tanár
KULIMÁR JÁNOS író, költő, főszerkesztő
KUJBUSNÉ DR. MECSEI ÉVA PhD levéltárigazgató
DR. KÜHRNER ÉVA PhD főiskolai docens
M. NAGY ANDREA szakközépiskolai tagozatvezető tanár
DR. NAGY ÉVA PhD ny. főiskolai docens
PAGONYI SZABÓ JÁNOS költő
DR. RÉVAY VALÉRIA PhD ny. tanszékvezető egy. docens
DR. SALLAI JÓZSEF ny. főiskolai tanár
DR. SIPOS LÁSZLÓ főügyész helyettes, fotóművész
VENGRINYÁK JÁNOS költő

VIVÁT, BESSENYEI ALMANACH!

(2005-től ...?-ig. Ez a halvány kérdőjel nyilván azt jelenti, hogy nem kívánjuk korlátozni a Teremtő végtelen irgalmát.)

Így köszöntöm tehát Társaságunk Évkönyvének decenniumát: Éljen soká!

Legyenek mindig alkotói, szerkesztői és olvasói!

Hazánk kultúrájának nyírségi talajából – *Bessenyei, Kölcsey, Móricz és Krúdy* földjéből – termett, immár 10 éve gyűjtögetett drága gyümölcsök, kedves almanachunk: vivát, vivát!

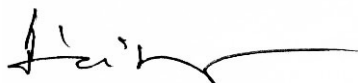
Ha a múltba nézünk: a város ősi gimnáziumának egykori diákja, majd igazgatója, az országos hírvű *dr. Vietórisz József*, a „professzor-poéta” már egyetemista korában – Budapesten – gyűjtést rendezett, hogy Nyíregyháza városa állítson szobrot Bessenyeinek. Terve 1899-ben megvalósult, a szobor ma is dísz, sőt, „helyi értéke” városunknak.

E gimnázium ifjúsági irodalmi önképzőköre – amelyet *dr. Valent József* tanár úr vezetett – természetesen Bessenyei nevét viselte. Az egyik önképzőköri diák – *Medgyesi Pál* – Bessenyei életművéről írt dolgozatával nyerte meg a gimnázium irodalmi pályázatát. Az iskola tudós irodalomtanára – *dr. Belohorszky Ferenc* –, aki doktori disszertációját Bessenyei: A filozófus című alkotásából írta a diákjai bevonásával rendezte sajtó alá és jelenttette meg Bessenyei Kisebb költeményeit, a Magyar Irodalmi Ritkaságok sorozatban, és ő inspirálta és szerkesztette meg 1930-ban a Bessenyei almanach című kiadványt. Ezt a nevet vettem örököül a mi – immár 10 éves – évkönyvünk számára.

A történelmi és kulturális események számos kapcsolatával lehetne tovább bizonyítani a gimnázium és a Bessenyei-kultusz szimbiózisát. Ám a felsorolás helyett hadd álljon itt a legújabb esemény: a gimnáziumban most, 2014-ben létrejött iskolamúzeumban a Bessenyei Kör és Társaság önálló vitrinben hirdeti az

eddig felvázolt kapcsolat jelenben is élő létezését. S e létezés látható, színes bizonyosságául a Bessenyei Almanach eddigi köteteit.

És ha majd egyszer mi is „műzeumi jelenséggé” válunk, ezek a kötetek tanúsíthatják: talán nem éltünk hiába, hiszen az ezeréves magyar kultúrát szolgálva, a jelenkor társadalmának tisztulását segítette, az utókor számára is hagytuk egy parányi nyomot, porszemét a „Himaláján”.

Dr. Bánszki István

MEGBÍZÓ LEVÉL
az ISKOLAMÚZEUMNAK
a gimnázium fennállásának 208. évében.

ÓHAJTJUK, hogy ez a gyűjtemény szolgáljon Isten dicsőségére, hazánk és iskolánk hasznára, üdvére.

LEGYEN hű és szolid **TÜKRE** a keresztyén hitre és a modern tudományokra való nevelés történelmi folyamatának.

ŐRIZZE ÖRÖMMEL tanárainak és diákjainak nemes szépirodalmi, tudományos és képzőművészeti alkotásait.

MUTASSA MEG haza- és iskolaszeretetük szép példáit.

Szeretettel készült, drága értékeinkre vigyázó kis múzeumunk, **megbízunk** tehát, hogy az Alma Mater bölcsességével állhatatosan **figyelmeztess** a küzdelmes, ám bizodalmas hittel megtett útra, a két évszázados élő és inspiratív múltra: a jelen és az eljövendő évek teljesítményeinek erős alapjaira, méltó örökségünkre !

A megálmodó öregdiák

**ELŐADÁSOK
RENDEZVÉNYEK**

Quo vadis, Szemle?

A Szabolcs-szatmár-beregi Szemle az utóbbi két esztendőben – korábbi hagyományához híven – évi négy számmal jelentkezett. 2012-től a lap arculatát új szerkesztőség alakítja. A *Lectori salutem!* című beköszöntőben főszerkesztőként a következőket írtam: „Újjászerveződött csapatként nem akarunk mindent alapvetően átformálni, ellenben néhány változtatást tervezünk, miközben meg kívánjuk őrizni a folyóirat régi értékeit. Mindenekelőtt bővíteni igyekszünk a művészetek s a színház terét: ismét közlünk színház- és művészetkritikát. Szeretnénk színvo-

nalas, izgalmas szépirodalmi alkotásokat megjelentetni. Fórumot kínálunk Kárpátalja és a határon túli Szatmár magyar nyelven író értelmiségének. Gyarapítani akarjuk a társadalomtudományok körébe tartozó cikkek számát. Megtartjuk kapcsolatunkat történelem szerzőinkkel is, akiknek nálunk publikált tanulmányaira az utóbbi évtizedben mind gyakrabban hivatkoztak e tudományterület jeles képviselői. Megőrizzük az interjú rovatot, amely a megyében született, illetve az itt élő, itt dolgozó tudósok, művészek megszólaltatásával kíván kitekinteni a nagyvilágra. Továbbra is közöljük a megye bibliográfiáját. Lapunk a nyomtatott kiadáson túl változatlanul elérhető lesz az interneten is: a digitális állományt késleltetéssel tesszük föl a világhálóra.”

A mögöttünk álló két esztendő még nem túl sok, arra azonban elegendő, hogy némi számvetést végezzünk. Az elmúlt hónapokban kiadtunk csaknem ezer oldal tanulmányt, kritikát, recenziót.

Mit sikerült megvalósítani a tervekből? Mit kell másképpen tennünk? Egyáltalán: Quo vadis, Szemle?

Nos, a kiadvány számonként 120–130 lap terjedelemben jelent meg. Főbb rovatai (*Irodalom, Interjú, Helytörténet, Valóság, Szemle, Bibliográfia*) felölelték mindazon területeket, amelyeket a folyóirat a korábbi évtizedekben vizsgált, ugyanakkor esetenként a cikkek olyan témákat is az érdeklődés középpontjába emeltek, amelyek új rovatokat követeltek maguknak (*Iskolák és határok, A II. világháború, Múlt, jelen, jövő, Irodalomtudomány, Színház, film, festészet, Területfejlesztés, Emlékezet, In memoriam..., Írások a Rákóczi szabadságharcról, Ötvenéves a Nyíregyházi Főiskola, A történelem személyes forrásai, Falak és választóvonalak, stb.*)

Ha az elemzett alkotók felől pillantunk a folyóiraatra, tisztos névsort láthatunk, ugyanis olyan személyiségekről közöltünk dolgozatokat, mint Csúzy Zsigmond, Báthory II. András, Esze Tamás, II. Rákóczi Ferenc, Eszterházy Antal, Károlyi Sándor, Kölcsey Antónia, Petőfi Sándor, Móricz Zsigmond, Ratkó József, Szomory Dezső, Samassa József, Futaky István, Görömbei András, János István, Hamvas Béla, Czine Mihály, illetve Kósa Ferenc, Forgách András, Miska János, Csabai László, Oláh András, Kürti László, Márkus Béla, Mogyorósi László, Borbély Szilárd.

Ha tematikai összesítésre vállalkozunk, számos izgalmas téma hívható elő. Foglalkoztunk a megye új területfejlesztési koncepciójával, és elemzést tettünk közzé Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Stratégiai Programjáról. Közöltünk írást foglalkoztatás-politikáról és a második világháborúban a Donnál harcoló nyíri bakákról, a dualizmus kori Szabolcs vármegye sajtótörténetéről, a magyar görög katolikusokról, s kisgyermekes nők foglalkoztatási jellemzőiről. Nyilatkozott nekünk Kocsis Fülöp megyéspüspök és Márka Szabolcs kutató is.

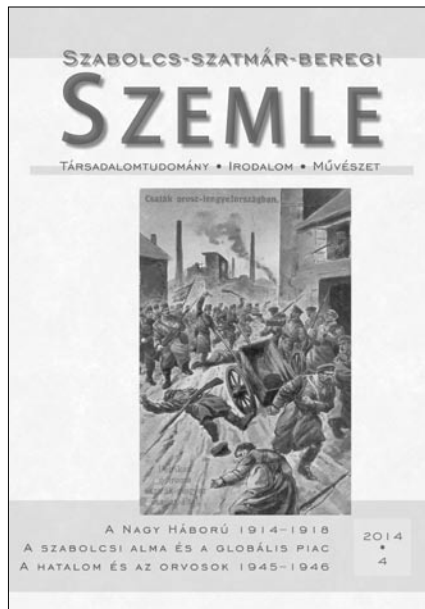
Munkatársaink zöme szabolcs-szatmár-beregi illetőségű, ám közöltünk írást budapesti, debreceni, szerencsi, szegedi, győri, pécsi, kanadai, sárospataki alkotótól, és bemutatunk tanulmányt nagoyai szerzőtől is. Amennyiben a nálunk publikálók foglalkozását vizsgáljuk, találunk szociológust, történészt, nyelvészt, főiskolai és egyetemi tanárt, író, költőt, kritikust, szerkesztőt, muzeológust, dramaturgot, önkormányzati főtanácsadót, színikritikust, minisztériumi főosztályvezetőt, újságíró, helytörténészt, intézetigazgatót, építészmérnököt, zeneszerzőt,

irodalomtörténészt, levéltárost, díszlettervezőt, filmrendezőt, művészettörténészt, középiskolai tanárt, egyetemistát és PhD-hallgatót egyaránt. A szépirodalom rovatban közzétettük pályakezdő és „befutott” költők, írók műveit is.

A megyei és városi támogatás 2012-ben és 2013-ban lehetővé tette az évi négy megjelenést. A közeljövőben tovább fejlesztjük lapunk internetes elérhetőségét, illetve javítani kívánjuk a terjesztést is. A folyóiratot többször népszerűsítettük a helyi lapokban (Nyíregyházi Napló, Kelet-Magyarország, Műsorkalauz), továbbá szóltunk róla a nyíregyházi tévében is.

E rövid összefoglalót nem fejezhetném be másképp, mint ahogy Ady Endre zárta a *Levél-féle Móricz Zsigmondhoz* című versét:

„S ha a Lehetetlent nem tudtuk lebírni,
Volt egy szent szándékunk: gyönyörüket írni.”

Érték és mérték

Sorsfotók – Beszélgetés Sipos Lászlóval

Sorsfotók a címe dr. Sipos László Forster-érmes fotóművész legújabb albumának. A 104 oldalas, nagyalakú fotóskönyv alcíme: Élet(mű)album. Valóban egy teljes fotós-életmű album ez?

– Mint ahogy *Szabó Tamás*, az Örökségünk Könyvkiadó igazgatója előszavában kedvesen rámutatott erre, ha a *Díszletek az örökkévalóságnak* című dupla albumot – melyben az Angkort és a khmereket álmodtuk újjá – valamint a fotóalbumként is lapozgatható mű-

emlékvédelmi könyveimet is számításba vesszük, akkor a sorsfotók már a tizedik a fotós köteteim sorában. Bizonyos szempontból akár életműalbumnak is tekinthető. Ám korántsem véletlen, hogy én – talán némi óvatosságból alkalmazott sajátos hangsúlykiemeléssel – élet(mű)albumnak neveztem, utalva arra is, hogy a tizedik album az Emberre fókuszál. Szándékom és hitem szerint az ember és a sors egyetemes viszonyára, az esendők méltóságára és megindító nagyszerűségére.

– *Eddigi albumai a műemlék és a környezet, az idő és az időtlenség viszonyát boncolgatták. Most azonban teljesen más a koncepció...*

– Valóban így van, bár esetemben nem előzmények nélküli ez, hiszen tavaly januárban Nyíregyházán, áprilisban pedig Bodrogszerdahelyen (Streda nad Bodrogom, Szlovákia) nyílt kiállításom *Sorsfotók, illetve Arcok és sorsok TV-ére a osudy*” címmel. Legutolsó fotóalbumom, az „... és a khmerek” is már hangsúlyo-

zottan foglalkozott a világcsodákat létrehozó emberekkel, a kolostorokban élő szerzetesekkel, a kambodzsai falvak asszonyaival és gyermekeivel.

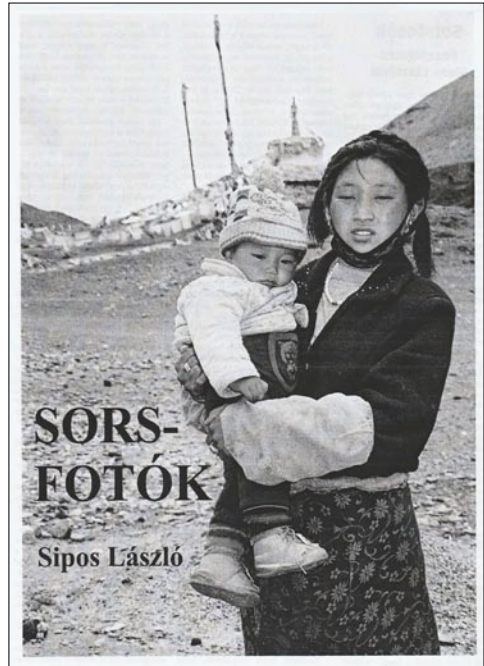
– A következő lépést pedig már a mostani album jelentette, melyben 113 fekete-fehér fotográfia található. Életműalbumhoz illően, ezúttal a fotók egy negyedszázadot ölelnek át.

– *Ha pontos akarok lenni, az album képei közül a legelsőek még 1988-ban, Közép-Ázsiában készültek, a legutolsók pedig alig néhány hónappal ezelőtt.*

Fekete-fehérek, mint albumaim többségében, mert vallom, hogy ez még inkább kiemeli a fotográfia lényegét, időtlenségét, az arcokon tükröződő sorsok örökérvényűségét. A fókuszban mindenütt az Ember áll, de nem „steril” környezetben, nem műtermi vagy instrukciókkal beállított képeken. Olykor-olykor – magamat sem meghazudtolva – fontos szereplővé válik a háttér is. A háttér, melyen a teremtett természet tájai, a tibeti hágók, a jemeni völgyek, a Mekong, a Titicaca-tó, a Beszkidek vagy a Himalája erdei sejlenek föl. Vagy az olyan háttér, melyen az ember alkotta építmények, arab óvárosok, Machu Picchu, az ecsmiadzini főszékesegyház, egy taskenti medresze, a sarajevói karavánszeráj, Galway kis főutcája, Rió belvárosa, Shakespeare szülőháza, egy nepáli szentély, egy erdélyi kastély, egy ibán hosszúház, vagy a maja pálmakunyhók láthatók.

– *Ezek a fotográfiák távoli sorsok fotói, avagy egyben az ön életének is tanúságtevői?*

– Legutóbbi – az Ünnepi Könyvhét záróeseményeként rendezett – kiállításom megnyitóján mondta *Gerliczky András*, a neves író és irodalomtörténész, hogy még műemlékfotóimon is ott az Ember és a Sors. Hiszen – idézem őt – „ki ne látná a márokpapi templo-

mocska falairól a húsvétot friss meszeléssel megtisztelő falusi asszonyokat! Ki ne látná a lónyai templom szószékkoronája alatt a protestáns lelkész zsoltáros áhítatát és ótestamentumi dörgedelmeket! Ki ne látná Szamarkand sikátoraiban a kelet bazári nyüzsgését, édes ízeit, fűszeres illatait! Ki ne látná Iszfahán örmény katedrálisának falaiban évszázadok hűséggel őrzött Krisztus-hitét!” Most azonban „csak” az emberekről, a velem valahol valamilyen kapcsolatba került emberek életéről mesélek, Az album fotói így az én sorsom tanúi is egyben, arról is elmondanak ezt-azt.

– *Ahogy a világhírű filmrendező, Makk Károly írta önről: „lehet úgy képekben beszélni, ahogy az Sipos László elmélyült tehetségéből telik...”*

– Ez különösen megtisztelő mondat egy általam különösen tisztelt embertől. Ezzel is indul albumom.

– *És milyen út van ön mögött?*

– Én mindig a magam útját jártam! Több kecsgettő ajánlatot hárítottam el, sok-sok lehetőség mellett mentem el, ha nem volt összeegyeztethető elképzeléseimmel vagy ízlésemmel. Idegenforgalmi és kereskedelmi fotókat sosem készítettem. Az önmagáért való és a „de szép” sem izgatott. Mindig a mélység, a többretegű és a többértelmű vonzott. Nem szép fotókat akartam készíteni, hanem igazakat.

– *Ennek ellenére nem az íróasztalfióknak fotózott, s a siker sem kerülte el.*

– Kezdetől fogva megadatott, hogy műemlék- és falképfotóim műemlékvédelmi és művészeti folyóiratokban, szaklapokban jelenhettek meg, rangos kiállításokon vehettek részt, itthon és külföldön. Egy-egy fotográfiám – engem is meglepően – nagy „karriert” futott be, ahogy írták emblematikussá vált. Ilyen a mostani album címlapfotója, a Tibeti Madonna is, mely magyar, angol és német nyelvű albumokon kívül több folyóiratban is napvilágot látott, s szerepelt számos hazai és külföldi kiállításon is. A mostani album képei azonban – öt kivételével – most először tárulnak az olvasó elé. A fotók – reményeim szerint – sajátos gondolati úton vezetnek végig. Mint az antik eposzok, az isteneknek (szent hiteknak) szóló fohászokkal indulnak, majd az emberi lét aspektusait villantják föl. Az oldalpárok képei többnyire szándékoltan felelgetnek egymásnak, rezonálnak egymásra, vagy folytatják egymást.

Van, hogy ugyanott készültek (sőt, egy-egy kiemelt részletről van szó) és van, hogy egy gondolat, vagy csak a humor kapcsolja őket össze.

– *Az eddigi fotóalbumaitól eltérően, most – divatos szóval élve – kommenteket is fűz a képekhez.*

– Sokat töprengtem és vívódtam azon, hogy írjak-e a fotókhoz szöveget? Hiszem és vallom, hogyha egy kép nem szólal meg, akkor felesleges bármilyen hozzáfűzött kommentár. Ámde most akkora volt a nyomás, hogy – a mögöttes információk és a ráhangolás okán – engedtem. Nem adtam föl teljesen az elveimet, hanem egy még vállalható kompromisszumot kötöttem. Hagyom a fotográfiákat, pontosabban az azokon megörökített embereket, azok szemét, arcát, kezét, testtartását beszélni. Amit hozzáfűzők, az legfeljebb csak egy-egy háttér-információ, vagy személyes élmény.

– *Kellett ez azért is, mert a fotók öt földrész több mint negyven országában, sokszor távoli és idegen kultúrákban készültek...*

– Kétséggkívül van valami etnográfiai ízük. Ezt néhol a képekhez fűzött szöveggel is hangsúlyoztam. Így pillanthatunk be az ausztrál őslakók, az ajmarák, a batakok, a berberék, az ibánok, a hfurduk, a karenek, a khmerek, a kecsua és a maja indiánok, a padangok, a serpák, a sonák, a zuluk és a többiek mindennapjaiba, ünnepeibe, ha úgy tetszik az életébe. Tehettem, mert nem távolságtartó turistaként érkeztem hozzájuk, hanem sokszor napokat-heteket töltöttem közöttük.

– *Végezetül: mit üzen az olvasóinknak?*

– Szívből kívánom, hogy lapozgassák és nézegessék ezt az albumot olyan szeretettel, mint amilyenel én készítettem, megörökítendő az általam megismert és megkedvelt, hol csak elfogadott, hol viszont megcsodált embereket.

Kulimár János
Nyírségi Gondolat

M. Nagy Andrea

2014. MÁRCIUS

A nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola bemutatása

A Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola több mint huszonöt éve készít fel a mesterségek művelésére a képző- és iparművészet területén.

A **képző- és iparművészeti tagozaton** a képzés 4+1 éves. A közismereti és a szakmai képzés párhuzamosan folyik, a 12. évfolyam végén a közismereti képzés után érettségit, a 13. évfolyam végén a szakképzés befejezése után pedig OKJ-s szakmai vizsgát tesznek a tanulók.

A tagozat a képző-és iparművészeti terület számára képez szakmai és művészeti szempontból megalapozott ismeretekkel bíró középfokú szakembereket. A sikeres vizsgát tett tanulók számára iskolánk lehetőséget nyújt tanulmányaik egyetemen, főiskolán történő folytatásához (pl.: a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán, a főiskolák és egyetemek művészeti és bölcsészkarain, az ELTE Művészettörténeti Karán) valamint dolgozhatnak szakasszisztensként művészeti csoportoknál, stúdiónál, multi cégek marketingcsoportjánál, kulturális intézményeknél. A 2015/2016-os tanévben induló szakok: festő, grafikus, kerámia-műves, szobrász, textilműves.

A tagozatra felvételi vizsgával lehet bejutni, melynek helyszíne a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola képző-és iparművészeti tagozata. A felvételi pontszám az általános iskolai tanulmányi eredményekből és a gyakorlati alkalmassági vizsgán szerzett pontokból áll össze. A szakmai alkalmassági vizsga részei: Rajzi fel-

adat: csendélet látványelvű, tónusos ábrázolása; Festési feladat: színvázlat készítése. Adott témához kötődő színes kompozíció festése; Mintázási feladat: egy valós vagy elképzelt forma megmintázása. A sikeres felvételi után a diák az első félévben valamennyi induló szakkal megismerkedik az ott végzett gyakorlatok révén. Ezek eredményétől függően a szaktanárok, és a diákok közös döntése alapján folytatja tanulmányait a kiválasztásra kerülő szakon.

A **táncművészeti tagozaton** a képzés 4+1 éves. A közismereti és a szakmai képzés párhuzamosan folyik, a 12. évfolyam végén közismereti érettségit, a 13. évfolyam végén OKJ-s szakmai vizsgát tesznek a tanulók. Iskolánk növendékei tanulmányaik elvégzése után elhelyezkedhetnek színházaknál, profi és amatőr együtteseknél táncosként, színházi táncosként, művészeti munkatársként, de sikeres felvételi után folytathatják tanulmányaikat a Magyar Táncművészeti Főiskola és a Budapest Kortártánc Főiskola pedagógus, művész, ill. egyéb képzésén is. Tanulmányaik befejezése után így táncpedagógusként is tevékenykedhetnek.

Általános műveltségük birtokában – melynek gyarapodását a közismereti tárgyak tanulása biztosítja - sikerrel felvételizhetnek elsősorban a humán jellegű főiskolákra, egyetemekre (tanárképző, egyetem-bölcsész kar, néprajz, tanítóképző, színművészeti, stb.).

A táncművészeti tagozaton a 2015/2016-os tanévben induló szakok: néptánc, kortárs-, moderntánc. A tagozatunkon tanító mesterek országosan, illetve nemzetközileg is ismert és elismert táncosai, pedagógusai, koreográfusai a néptáncnak és a moderntáncnak. Munkájuk eredményességét bizonyítja, hogy nincs olyan profi néptáncgyüttes, illetve felsőfokú táncművészeti oktatási intézmény, ahova végzett növendékeinknek ne sikerült volna még bejutni néptáncból, ill. moderntáncból. Rendszeresen, nagy sikerrel veszünk részt az amatőr és profi világ versenyein, fesztiváljain. Intézményünk Néptáncgyütteseinek „Kiváló” minősítéssel rendelkeznek, s az országos amatőr együttesek számára rendezett fesztiválokról nívódíjakkal térnek haza. A profi világ elismerését jeleneti az, hogy az elmúlt két évben tagozatunk egy-egy diákja nyerte el „Az évad végzős növendéke” megtisztelő kitüntetést a Táncművészek Országos Szövetségének döntése alapján.

A tagozatra felvételi vizsgával lehet bejutni, melynek helyszíne a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola táncművészeti tagozata. A felvételinél segíthet a táncos gyakorlat, de ennek hiánya nem kizáró körülmény! Önálló produkciók bemutatására nincs lehetőség. A felvételi során kialakult pontegyenlőség esetén az általános iskolában jobb tanulmányi eredményt felmutató jelentkező élvez elsőbbséget!

A **zeneművészeti tagozat** diákjai olyan oktatásban részesülnek, melynek során 4 éves közismereti képzés után érettségi vizsgát, és 5 éves zeneművészeti szakképzés után pedig zenész szakmai vizsgát tehetnek.

A zenész szakképzettségű muzsikus-szakképesítésben megjelölt szakterületen, mint hangszeres szólista, zenekarok, énekarok képzett tagja, zongorakísérő, continuo-játékos, aktívan működhet közre kisebb vagy nagyobb közösségek, városok, községek, falvak, egyházak, művészeti együttesek, egyesületek zenei életében. Végezhet zeneszerzői jellegű feladatokat, feldolgozásokat, átírásokat, hangszereléseket készíthet. A közművelődés terén betölthet műsorszerkesztői, zenei műsorvezetői, ügyintézői munkaköröket. Közreműködhet hangversenyeken, zenés egyházi szertartásokon, táncegyüttesek kíséretének ellátásában, kép- és hangfelvételeken, egyéb társművészeti jellegű produkciókban.

Az iskolában tanuló diákok sikeres és eredményes tanulását kvalifikált szaktanárgárda mellett megfelelően kialakított és felszerelt épületegyüttes biztosítja, melyben a szakmai képzéshez nélkülözhetetlen gyakorlási és szereplési lehetőséget is biztosítani tudjuk. A zenész szakképesítés elősegíti más, zenével kapcsolatos szakképesítés megszerzését, felkészít a szakirányú főiskolai vagy egyetemi továbbtanuláshoz szükséges felvételi vizsgára.

A szakközépiskolában szerzett érettségi bizonyítvány lehetővé teszi bármely felsőfokú intézményben a továbbtanulást, de elősorban természetesen a szakirányultságnak megfelelően a tanárképző főiskolák ének-zene szakán, a zeneművészeti főiskolák művészi, művésztanári, vagy zenetanárképző tagozatain.

A zeneművészeti tagozaton a 2015/2016-os tanévben induló szakok: Klasszikus zenész–hangszeres zenész: Fafúvós tanszak (blockflöte, fuvola, klarinét, szaxofon, fagott); Rézfúvós tanszak

(trombita, kürt, harsona, tuba); Vonós tanszak (hegedű, brácsa,); Billentyűs tanszak (zongora, orgona szak); Gitár tanszak; Ütő tanszak; Klasszikus zenész–hangszeres zenész (magánének szakmairány): magánének; (zeneelmélet-szolfézs szakmairány): szolfézs-zeneelmélet; Népzeneész-népdaléneklés: népi ének; Népzeneész-hangszeres zenész (vonós, húros, fafúvós, ütős, billentyűs szakirány): citera, népi hegedű, népi brácsa, népi bőgő, népi furulya, harmonika.

Az alkalmassági vizsgán a jelentkezők szolfézs-ból és a választott hangszerből mutatják be felkészültségüket. A meghallgatás konkrét anyaga az iskola honlapján található szakonként lebontva. A szolfézs-zeneelmélet szakra jelentkezőknek kötelező a zongorát választani hangszerként.

Az ismertetés után a diákok bemutatója igazolta a Társaság megjelent tagjai számára a növendékek kiváló tehetségének és az iskola magas színvonalú oktatási tevékenységének eredményeit.

2014. ÁPRILIS

A Társaság költőinek bemutatkozása

A György-napi klubdélután bevezetéseként *dr. Csermely Tibor* megemlékezett a 2014-ben elhunyt kótaji *L. Gál Mária* költőről, *Czimbula Novák Ibolya* pedig az ibrányi *Szabó Lajosra* két versével emlékezett, melyet a költő saját magáról és Petőfiről írt. Ezután következett a költők bemutatkozása.

Horváth József

(* 1935. március 31. Dombrád) Az általános iskolát szülőfalumban végeztem. 1954-ben Nyíregyházán, az Állami Tanítóképző Intézetben kaptam tanítói oklevelet. 1963-ban az Egri Tanárképző Főiskolán magyar nyelv-irodalom és történelem szakán általános iskolai tanári diplomát szereztem. 1963-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, történelem szakon középiskolai tanári diplomával fejeztem be tanulmányaimat.

Több iskolában tanítottam Nyíregyházán és környékén. Diákkoromtól írok, verseimet közölte az Alföld, Tiszatáj, Népszabadság, Nők Lapja, Pedagógiai Műhely, Kelet-Magyarország, Erdélyi Tükör, Új Ember, Confessio, Kelet Felől stb. Több antológiában szerepeltek verseim: Hallgasd álmaid neszét, Nemzedékek, Gondjainkra bízva, Időjelek, Békével jöttem, Mégis tavasz, Ki vált meg minket? Emlékezések Váci Mihályról, Arcok és énekek.

Irodalmi rendezvényeken rendszeresen műsorokat adunk feleségemmel, meghívott előadóként.

Tagjai vagyunk a Váci Mihály Irodalmi Körnek, a Bessenyei Társaságnak, a Művészetbarátok Egyesületének. Példaképeim: Arany János, Petőfi Sándor, Váci Mihály. Megjelent verseskötete-

im: Gyökeredet el ne ereszd (1991), Idekötöz mindhalálíg (1997), Emlékek fénye az ének (2008).

Ezen a rendezvényen Bessenyei György üzenete című versemet mondtam el. Utána feleségem a Hűségesek ének című versemet énekelte el, amelyet *Délczeg Miklós* zenésített meg.

Főlragyognak sorsunkban a szavak

Bessenyei György üzenete

Emlékét őrizzük hű szívünk alatt.
Hitét örökké e nyugtalan világ,
vérünkben dobognak ősmagyar szavak,
védenek, vezetnek századokon át,
haladunk rontó viharokkal szemben.
Sorsunkat Hittel emeltük Fény felé,
lángot szítottunk szenvedő lelkekben,
épült életünk közös küzdelemmé.

Szeretet fénye éltesse arcodat,
tettel hirdesd a Megváltó-igéket,
segítsd a sebzett, megdobott sorsokat,
teremtő vágyak vezessék életed,
a hazádnak „annyit érsz, amennyi vagy”,
ne törtess mohón hamis Fényre, Kincsre,
apák sorsához halálíg hű maradj,
„Hívság a lélek balga fényűzése.”

Békesség fészkeljen napjaid mélyén,
sorsod terelje tisztesség varázsa,
épül a jövő Ősök örökségén.,
Hitünk vezet egy emberibb világba,
tettel, se szóval ne sebezz másokat,
„Az előítélet nélküli ember”

közeledni lát őszinte arcokat,
Sorsa fölfénylik Hittel, Szerelemmel.

„A világnak annyit érsz, amennyi vagy”,
ne törtess mohón kétes Fényre, Kincsre,
apák Sorsához halálig hű maradj,
„Hívság a lélek balga fényűzése”,
Emlékét őrizzük hű szívünk alatt,
Hitét öröklí egy nyugtalan világ,
föl-fölragyognak sorsunkban a szavak,
fénylő örökségünk századokon át.

Czimbula Novák Ibolya

Korábbi aktív időszakomban több mint 30 évig a papíriparban, Nyíregyházán dolgoztam ellenőrzési és szervezési vezetőként. Jelenlegi nyugdíjas státuszomban kötetlenebbül, mindenekelőtt magát az emberi teljességet élvezem és keresem.

Úgy gondolom, „mindennek rendeltetési ideje van”. Talán mindig is grafomániás voltam, de későn értem meg azt, hogy a „költői vénám” tapintható legyen. Az íráshoz a végső lökést a Bessenyei Irodalmi és Művelődési Társaság adta úgy három évvel ezelőtt. Ekkor Bessenyei György halálának 200. évfordulója tiszteletére verset írtam és az Emeld nemzetedet! címen kiadott breviáriumban először nyílt kivételes lehetőségem a megmutatkozásra – bölcsész irodalmárok között –, a filozófus író-költő Tolerancia írásgyűjteményének feldolgozására. Írásaimról szükségét éreztem előzetes visszajelzéseket is gyűjteni pályázati megmérettéssel. A társadalmilag elismert és támogatott Batsányi-Cserhát Művész Társaságban Art-díjjal és Aranydiplomával jutalmazták beküldött pályamunkámat. Pályázattal jelenhettek meg verseim antológiában is. Az Emberi Erőforrások minisztere pedig az országosan meghirdetett Életút pályázatra beküldött prózai írásomra elismerő és köszönő levelet írt. Mindezt isteni vezetésnek vélem.

Töltekezésem már egészen kicsi gyerekkoromban elkezdődött, hisz tehetségekben nem volt híján a családom! A hosszú téli falusi estéken édesapám saját tulajdonú Petőfi Sándor- és Arany János-köteteiből, főként önmagát, de édesanyámat és engem is hangos felolvasással szórakoztatott. Akkoriban a gazdálkodó ember otthonában még ritkaságnak számított a saját könyv, mint ahogy villany, rádió, tévé sem létezett. Édesanyám gyönyörűen énekelt, az öccse (a keresztapám) pedig mesterien hegedült és citerázott. A dalok és a versek együttese érzékenyen hatott fejlődésben lévő érzelmi életemre. Apai oldalról volt egy primadonna színésznő nagynéném is, akit Kassáról telepítettek ki. Gyönyörűnek tartom eszmélésemnek ezt a korszakát. Családomban, különösen a gyermekeimmel, kölcsönösen építően hatottunk egymásra. A lányom zenét tanult és tanári pályára került, ám még most is tanul. A fiam, aki gazdasági-agrármérnöki végzettségű, főként a képzőművészetet képviselte, de vonzotta a színpad, a színészet is. Gyerekeim után unokáim is „otthon vannak” az énekben, a zenélésben – a CANTEMUS kóruscsalád tagjai. Idősebb unokám máris ügyes, könnyed a versírásban. Néhai gépészmérnök férjem pedig, ahogy mondani szoktuk, műélvező volt.

Amikor csak tehettem, főleg versesköteteket olvastam, hisz szinte mindig kevés időmben a gyors szellemi és érzelmi kielégülést a vers jelentette. A klasszikusabb, rímes, ritmusos, tartalomgazdag, megénekelhető versek állnak közel hozzám, talán azért, mert ebben „szocializálódtam”. A versből való kilépést, a kötetlen modern versírást igyekszem megérteni és befogadójjává válni. A szóképes és szabad verselést, többnyire a festészettel rokon alkotásnak vélem, ami több töprengést, asszociálást igényel tőlem, hogy végül is hasson rám. Sokszor meditálok erről. Mert sokan és sokféleképpen írunk: keresgélünk, kísérletezünk.

Túl sokan írunk, ezért eddig nem éreztem szükségét írásaimmal önálló kötetben megjeleníteni, ám nem elképzelhetetlen, mert nagy a nyomás ebben a környezetem részéről. Női mivoltomból adódóan fontos az életigenlés. Igyekszem verseimben nem búsongani, nem keseregni, jóllehet voltak mélységek az én életemben is. Szívesen teszek eleget meghívásoknak: a közelmúltban a Váci Irodalmi Kávéházban ismerttettem Bessenyei Tolerancia művét; márciusban meghívott vendége voltam a Megyei Könyvtárnak Női írók, költők című műsorában.

Az én Ildikó mamám

Mádi Ildikó néni tanárnőhöz címzetten

Ez esetet épp csak úgy elképzelem talán,
Adatott még nekem egy Ildikó mamám.
Versem Ő ihlette, mindenképp kedveset,
Ki érezte velem, hogy viszont szeretett.

Édes szülőanyám, már oly rég itt hagyott,
Ennem-innom adott, s szárnyalni tanított,
Élete mintájával adta a ki nem olthatatlant,
Jobbitásnak vágyát, a meg nem unhatatlant.

Olykor azt álmodom, hogy állva szálldosom:
Emberi szárnyakon, melyet kellene áldanom,
Csak úgy föld közelben, fák között repkedek,
Könnyed dobbantás kell, s feljebb emelkedek.

Képzeletem szálldos nappal is rendesen,
Olykor verset írok, és prózát, ha tehetem,
S ha Bizalmasom finom kis kezébe adom,
Boldogan kérdezi: ilyet tudsz Angyalom?

Öbenne megbízom, tanárom volt, mint!
Ki használta a tudást, nem csak tanította.
Varázs volt a lénye, s én szavain csüngtem,
Szerettem, tiszteltem és nagyra becsültem.

Ma bujtogatóm lett: írj bármit Kedvesem,
Forgatja, nyelvében ízleli szavamat ékesen,
Vissza is olvassa, halljam, Ő miként élvezi,
Ilyen nagyszerű játszótárs a jó Ildikó mami.

(A vers készült Moldván György „mösszió”
földi búcsúztatásának napján, 2012. 07. 25.)

Demeter Sándor

Nyíregyházán születtem, szeretetteljes családi környezetben nőttem fel. A művészetek iránti érdeklődésemet apai ágról örököltem. Egész életemet végigkíséri az irodalom, a festészet és a szobrászat iránti szeretet.

2005-ben az Ózdi Irodalmi Csoport által meghirdetett III. Aranytoll Pályázatán színvonalas munkám elismeréseként Nívódíjban részesültem. 2008-ban Aranytoll-díj kitüntetésben részesített az Alkotó Képzőművészek és Írók Országos Szövetsége (AKIOSZ). 2009-ben Váci Mihály-bronzéremmel tüntettek ki.

Két éve Sóstóhegyen élek. Eddig megjelent köteteim, irodalmi:

Fénysugár 1. 1998 (költőtársakkal), Fénysugár 2. 1999. (költőtársakkal), Verscsokor (2000), Ősz varázsa (2002), Akácok csillagfényben (2003) (költőtársakkal), Magányos akácok (2003) (költőtársakkal), Életmorzsák I. (2006), Életmorzsák II. (2006), Sarjad az akác (2007), Az erdő csendje (2008), A napfény felé (2008), Gondolatok Váci Mihályról (2009), Egyedül (2010).

Tagja vagyok a Bessenyei Társaságnak, a Borbányai Váci Mihály Kávéháznak, mint tiszteletbeli tagja, a Magyar Kodály Zoltán Társaságnak, a Móricz Zsigmond Társaságnak, a Toborzó Társaságnak, a Váci Mihály Társaságnak, a Magyar Újságírók Közösségének (minden társaságnál tevékenyen részt veszek a munkában).

Ezüstös harmat

Ezüstös harmat vetett rám
szellemként csillogó ruhát,
annak ragyog fényalakja rám
erdő sötétlő fái alatt.

Ezüstös harmat vetett rám
szellemként csillogó ruhát,
mint leplet, úgy viselem,
mely áttetszőn suhan az éjben.

Magányos erdő sűrűjében
ágak rejtekéből felrebben
a sugallat függönyében
fák csodás, halk, zengő zenéje.

Csillog a világegyetemben,
de nem vehetem le mégsem,
amíg kint járok az éjben
e szép bűvös, ködszürte fényben.

Pagonyi Szabó János

A kötelező olvasmányok mellett: kisebb-nagyobb regényeket, novellákat és sok-sok verset olvastam. A könyveket egy idős hölgytől kaptuk, akit a piacon – ami akkor a Rákóczi utcán volt található – ismertünk meg a barátaimmal. Egy hétre 4–6. könyvet is adott egy-egy alkalommal. Csak annyi volt a kikötése, hogy azokat az általa megadott időben vissza kellett vinni! Ezen idő alatt kiosztottuk egymás között a könyveket, és meghatároztuk, kinél meddig lehet, majd cseréltünk. Így mire eljött a visszaadás ideje, általában minden könyvet elolvastunk.

A versek vonatkozásában, engem leginkább a szép magyaros kifejezések, a szépen csengő rímpárok fogtak meg. Beleszerettem ebbe a klasszikus formációba. Írogatni kezdtem, és keresgettem a nekem legmegfelelőbb formációkat.

A megírt verseimről csak a környezetem tudott – így az iskolában is –, de azok tovább már nem értek el. Az asztalfiókban maradtak. Az élet más irányba terelgetett, az írások is elmaradtak. Majd csak egészen későn, úgy 1985 körül kaptam ismét készíttést arra, hogy elővegym a tollam e célból. 1990-re már egy kötetre való versem gyűlt össze, azonban az anyagi háttere hiányzott, hogy azokat kötetbe foglalva kiadhassam.

2002-től viszont tagja lettem az Alkotó Képzőművészek, Írók Országos Szövetségének (AKIOSZ), amely országos hatáskörrel építkezett. Évekig jártam Budapestre, ahol nagyon sok tagtárssal és általuk az országban tevékenykedő kisebb irodalmi társaságokkal találkoztam, ahol szívesen fogadták mások munkáit is, így az általuk szervezett és készített antológiákban, folyóiratokban, lapokban jelentek meg verseim. Mivel nagyon megnövekedtek a kiadás költségei, 16 kötet antológia után már nem küldtem kiadásra szánt anyagokat.

Az AKIOSZ-nál meghirdetett irodalmi pályázatokon részt vettem, így a beküldött munkáimat elbírálva kaptam meg: az Aranytoll-díjat és a Nívódíjat. Jelenleg a Kelet-Magyarország hasábjain jelennek meg verseim. De a visszahozott „kulturális oldal” nagyon rendszertelenül közöl.

2003 januárjában Nyírpazony és Nyírtura akkori polgármestereinek a támogatásával, társszerzői kiadásban jelent meg a Magányos akácok című verseskötet, majd ugyanezen év decemberében kiadták az Akácok csillagfényben kötetet is. 2005-ben átigazoltam a Cserhát Művész Körhöz Budapesten, amely szintén országos hatáskörrel munkálkodik jelenleg is.

Azonban még ezt megelőzően ott voltam a Nyíregyháza-Borbánya-i Váci Mihály Irodalmi Kávéház megalakulásánál, és bábáskodtam is egy kissé fölöttük, velük.

Tagja voltam: a Magyar Írók Internetes Társasága (MAIT) Miskolc, a Jelkép, ugyancsak miskolci társaságnak. a Hegyaljai Alkotók Társaságának (HAT), majd Nyíregyházán a Bessenyei Irodalmi és Művelődési Társaságnak, a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesületnek, Fehérgyarmaton a Kölcsey Társaságnak. Alapító tagja vagyok a Váci Mihály Társaság Kulturális Egyesületnek. Jelenleg is négy társasági-tagságot számolok.

2003-ban a Váci Mihály Kör RÍM Könyvkiadója megjelentetett egy kislexikont, amelyben megtalálható vagyok. Ebben az időszakban (2003) szervezte meg az AKIOSZ Nyíregyházán az országos találkozót. Részt vettem a szervezésben, de a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei KRISTÁLY című irodalmi és művészeti havilap olvasó-szerkesztését is végeztem. 2006-ban kiadták a harmadik verseskötetemet Arany a homokban cím alatt. 2010-ben jelent meg az Alkonyi valóságok cím alatt. Majd 2014-ben a Szemedbe mondom verseskötetem, amely ötödikként látott napvilágot.

Szépirodalmi munkásságom ideje alatt (29–30 éve) a társaságok által meghirdetett irodalmi pályázatokon részt vettem. Ennek alapján, a beküldött és a mindenkori zsűri által jutalmazott munkáim után az alábbi díjakat vehettem át: a már említett Aranytoll-díj, Nívódíj, Kitüntetett művész, Cserhát-díj, ART-díj (melyet a Cserhát Művész Kör és a Magyarországi Szt. Lázár Lovagrend adományozott), A Cserhát Művész Kör Kiváló Költője cím, Magyar Kultúra Nagydíj, Magyar Kultúra-díj (Életművéért!), Cserhát József Irodalmi-díj, Váci Mihály-émlékem, Magyarságunkért-díj, Cserhát József Művészeti-díj I. fokozata, Aranydiploma és Diszpolgár cím, Cserhát József Irodalmi-díj arany fokozata, báró Bornemisza Barnabás János-díj, (az országban az alapítása után először kiadva!), 2014. április 24-én a Bessenyei Társaságtól a Társaságunk költője címet, novemberben a Cserhát Művész Kör

lírai nagydíját kaptam. E díjak mellett, még 2., 3., 4., 5., 6. helyezésekkel és különdíjakkal is rendelkezem.

Az Arany a homokban című kötetemet Lovag Bornemisza Attila író-költő, a Cserhát Művész Kör elnöke, a Délibáb folyóirat főszerkesztője, az Előszót, az Epilógust Ihász-Kovács Éva dr. író-költő a Magyar Kultúra Lovagja, és Petneházy Kiss Bence író, a Népművészet mestere írták. Az Alkonyi valóságok című kötetemben az Előszót prof. dr. János István, a Nyíregyházi Főiskola irodalmi tanszékének vezetője, míg a Szemedbe mondom előszavát Kulimár János író-költő, szerkesztő, laptulajdonos írta.

Farsangidő

Kemény, hideg telet kaptunk.	Hosszabbodnak már a napok,
Mélyről néz a higany szála.	Többet látunk a világból.
Roppan a hó, csúszik talpunk.	Öltöznek a farsangolók,
Télapó szakállát rázta.	Tél iszkol a maskarától.

Hótakaró, bársony lepel	Búcsúztatva így a telet:
Rásimul az alvó tájra.	Vidám kacaj, öröm, mámor...
Mint a fehér alkony lep el:	Kertek alatt a kikelet,
Világít az égi fáklya.	Öröm ez a legjavából!

Vengrinnyák János

Az irodalommal már korai gyerekkoromban kapcsolatba kerültem. Amíg olvasni nem tudtam, édesapám, illetve a vendégei közötti beszélgetéseket hallgattam – olyankor a játék sem érdekelt, nyolckilenc éves koromtól meg lekötöttek a könyveim, mely a tanulás rovására is ment. Visszatérve a „szóhallgatásra”, már pár évesen tájékozódtem az akácfasorok, gyümölcsös, szőlő telepítéséről, gazdasági, politikai dolgokról, permetezésről, különféle védekezésekről, adózásokról, beszolgáltatásról stb., melyeket magamban elraktároztam, mivel édesapám azt mondta, ezekről, amiket hallok, nem szabad beszélni! Szót is fogadtam, mintegy tíz éve öntögettem ki a lelkemből a Keletben megírt olvasói leveleimben.

Közműves szakmát tanultam, és korán megnősültem. Három gyerekem már felnőtt. Büszkeséggel tölt el, hogy biztosan állnak a lábukon, melyet bizonyít az öt unokám is.

Írással a kétezres évektől foglalkozom. Először – 2001-ben a szerencsi HATOK irodalmi szervezetébe léptem be, majd a Pesterzsébeti Tűzedzők-be, AKIOSZ-ba, a miskolci MAIT-ba, melyeknek napjainkban is tagja vagyok. Sokat tanultam, a Miskolci Jelképen, mely egy irodalmi asztaltársaság volt a Népkert melletti Koós Házban. Nyíregyházán tagja vagyok a Bessenyei Társaságnak, a Nagy Imre Társaságnak. A Sóstó-Sóstóhegyi Igrice Közhasznú Civil Egyesületnek és a Trianon Társaságnak. A Sóstóhegyi Aranykor Nyugdíjas Egyesületnek, amely nagy örömmre, zászlajára tűzte az irodalom, s főleg a magyar irodalom támogatását – beleértve a ma élő írókat és költőket is – szereplések, versenyek, emléktúrák stb. formájában. A kétezres évek közepéig lelkes, aktív irodalmi életet éltem, sokat tanultam az összejeveteleken, felolvasásokon, és a különböző táborokban. Munkámat, tevékenységemet mintegy két tucat különböző díjjal, oklevelekkel jutalmazták. Az évek múlásával remélem több időm lesz a gyerekek, iskolások, ma is élő, vagy élőnek számító írók, költők irodalom-, történelemfeldolgozások ismertetésére.

Írásaimat lapokban, antológiákban, interneten publikálom. Első önálló verseskötetem 2007-ben jelent meg Sors érlelte gondolataim címmel, melyet e társaságban is bemutattam. Jelenleg

szerkesztés alatt áll a második kötetem, mely verseket, elbeszéléseket tartalmaz, több mint százéves történetek vannak benne feldolgozva édesapám elbeszélései alapján, továbbá a Keletben is megjelent olvasói levelek. *(Decemberben megjelent a második kötet Bíborfényben címmel – A szerk.)*

A MAG (magor – magyar)

Történelmi idő,
melyet visszafűjt a szél,
ezer év múltán
Európa élén.
Tudjunk vele élni;
hittel, bátorsággal,
nem vazallusként.
Tegyük jó példákkal!

Hit kell a magyarnak,
az ad erős lelket.
Hittel és lélekkel
leküzdjük a nehézséget,
Nyúljunk a múltunkhoz,
jó példa van bőven,
amiben hibáztunk,
hasznunkra neveljen!

Jó gazda módjára
sáfarkodjunk a ranggal.
Aki ellenünk tett,
ne legyünk haraggal.
Körbe vagyunk véve
Atyánk fiaival.
Európa közepén,
mint mag az almájával...

(2011)

Komiszár Dénes

2014. MÁJUS

A Bessenyei-szobor története*

Tisztelt emlékező polgárok!

Köszönetemet fejezem ki mindenkinek, aki megtisztelti jelenlétevel megemlékezésünket a Bessenyei-szobornál.

115 évvel, 2 nappal és 1 órával ezelőtt tőlünk pár száz méterre, az akkori Vármegyeház téren nagyszabású ünnepség keretében, többezres tömeg jelenlétében leplezték le a magyar felvilágosodás egyik legmeghatározóbb alakjának, *nagybessenyeői Bessenyei György* egészalakos szobrát, 1899. május 9-én.

Valóban tiszteletreméltó volt az a fegyelmezettség, amely az akkori jelenlévőket jellemezte: a szakadó eső sem szegte kedvüket, hazafias kötelességüknek érezték, hogy részesei legyenek a régen várt történelmi pillanatnak, hogy Nyíregyháza és Szabolcs vármegye első köztéri bronzszobráról lehulljon a lepel.

Sok minden változott az elmúlt több mint egy évszázad óta. Vajon, ha az akkori résztvevők egyike most jelen lenne közöttünk, mit gondolna a mai korról, hogy milyen kevesen vannak egy-egy megemlékezésen, a fiatalokat nem érdeklik az ilyen jellegű összejövetelek...?

Bizony, sok víz lefolyt azóta a Dunán és a Tiszán. Változott azóta a helyszín, az országhatárok, két világháború súlyos öröksége, megszállók jöttek-mentek, egyik rendszerváltoztatás követte a másikat, de talán a legtöbbet az emberek, mi magunk változtunk, akik már csak „leszármazottai”, „utódai” vagyunk egy három-négy generációval előttünk élt nemzedéknek.

Pedig annyi erőfeszítés előzte meg ennek a szobornak az elkészültét, majd felállítását, hogy ma is merithetnénk abból az akaratereből, amely akkor tapasztalható volt.

* Elhangzott a Bessenyei-szobornál 2014. május 11-én.

Egy hónap híján tíz év előkészítés, próbálkozások, újabb neki-futások jellemezték a szervezőmunkát.

Szabolcs vármegye közgyűlésének 1889. június 21-i ülésén kezdeményezte kellően megindokolva Kovács István képviselő, a nyíregyházi kir. törvényszék későbbi elnöke a szobor felállítását. A gondolat nagy pártolója volt Szabolcs vármegye nagy tekintélyű és még nagyobb műveltségű „Andris ura”, Kállay András főispán, aki javaslataival, észrevételeivel, építő jellegű kritikáival, gondolataival bábáskodott a szobor megszületése felett. Amikor megszületett a döntés, hogy a Bessenyei-szobor az 1892-ben elkészült vármegyeháza épülete előtti térre kerül, az ő javaslata volt, hogy a szobor a közgyűlési terem felé nézzen, mintegy kifejezve azt, hogy Bessenyei övő tekintete mellett végzik munkájukat a képviselők. Végül azonban 90°-kal elforgatva, párhuzamosan a megyeháza épületével helyezték el a szobrot.

Közadakozást indítottak, Nyíregyháza és a megye lakossága anyagilag is hozzájárult a gyűjtéshez, de csak lassan gyűlt a szükséges pénz. A Magyar Tudományos Akadémia és Bessenyei László gávai földbirtokos bocsátott még nagyobb összeget rendelkezésre. A millenniumi ünnepek következtében azonban oly mértékű felbuzdulás volt tapasztalható országszerte, hogy megugrott az adakozókedv, ehhez jött még hozzá a vármegye által felajánlott 10 ezer forint.

1896. január 20-án ült össze és hozta meg határozatát a Képzőművészeti Tanács és törvényhatósági kiküldöttekből megalakított bizottság, mely imponáló neveket tartalmazott: Benczúr Gyula és Lotz Károly festő-, Stróbl Alajos és Fadrusz János szobrászművészek, Lechner Ödön és Rauscher Lajos műépítészek, dr. K. Lipich Ede miniszteri titkár, dr. Jósa András vármegyei főorvos, Kovács István kir. táblabíró, bizottsági tag és Mikecz János alispán.

A pályázaton induló szoborművészek alkotóerejük legjavát mutatták meg a később bemutatott modellekben.

A bírálóbizottság határozatát egészében elfogadva a törvényhatósági bizottság Kallós Ede szobrászművész „szobor terv” jeligéjű pályaművet javasolta kivitelezésre, Holló Barnabást, mint a „Bihari remete” jeligéjű mű készítőjét 300, Donáth Gyula és Nádler Róbert szobrászművészeket pedig, mint a „Moriatur” jeligéjű szobormű alkotóit 200 Ft jutalomban részesítette és elhatározta, hogy a

„Pessimismus”, „Küzdés” és „Renaissance” jeligéjű pályaműveket 100-100 Ft tiszteletdíjért megvásárolja. A pályaművek a szoboravatás napján megnyílt Vármegyei Múzeumban voltak kiállítva. Lotz Károly külön is gratulált a szépreményű tehetségnek, Kallósnak, akinek 12 ezer Ft tiszteletdíjat állapítottak meg.

A vármegye a Kallós Edével megkötött szerződés értelmében a szobor felállításának dátumát 1897. május 15-re tűzte ki. Ám a művész beteges egészségi állapota, nagy elfoglaltsága, és a pályaműnek a törvényhatósági intézkedés folytán az országos kiállításon való bemutatása miatt ezt a határidőt nem lehetett tartani.

A bírálóbizottság 1898. július hó 19-én a művész műtermében megtekintette a szobor agyagmintáját, amelyet teljes megalégedéssel fogadtak. Az újabb avatási időpontot 1898. október 12-ben jelölték meg.

Ám 1898. szeptember 10-én Luigi Lucheni olasz anarchista szíven szúrta a genfi-tó partján szeretett Erzsébet királynénkat és a birodalmi gyászév miatt a vármegye szeptember 15-i rendkívüli közgyűlésén az ünnepség későbbi időpontban történő megtartásáról határozott.

A procedúra ideje alatt, 1897 áprilisától új, fiatal főispán váltotta a vármegye élén az idős Kállay Andrást, báró Bánffy Dezső miniszterelnök veje, a 30 éves báró Feilitzsch Berthold, aki a Bessenyei Társaság jogelődjének, a Bessenyei Körnek volt alapító-elnöke. Fáradságot nem ismerve fejtett ki elévülhetetlen érdemeket megyénk kulturális színvonalának emeléséért. Illendő tehát, hogy róla is megemlékezzünk ehelyütt.

A megye vezetése külön kikötötte, hogy a szobor minden részlete magyar termék legyen. A szoboralakot az újpesti Beschornercég olvasztójában öntötték, ahol többek között a nagyváradi Szent László- és a zilahi Wesselényi-szobor is készült, az igazán művészi kivitelű talapzatot Kosztolányi-Kann Gyula budapesti festő- és műépítész rajzai után, Balázs István budapesti szobrász faragta, a már nem látható kerítés vasrészeit Dedics Sámuel nyíregyházi lakatos, kőoszlopaikat sátoraljaújhelyi kőből Groszmann Ferenc, szintén nyíregyházi lakos, kőfaragó készítette.

Így érkeztek el 1899. május 9-hez, amikor is megtörtént a régóta várt nagy esemény. Bár a szakadó eső rontotta az ünnepség fényének ragyogását, de a jelenlévők szíve a hazafiasságtól duzzadva a maradást sugallta.

A város Bencs László polgármester rendeletére teljes lobogó-díszben tündökölt. Együtt ünnepelt a megye és annak székhelye. A vármegye minden településének vezetői vagy képviselői jelen voltak. 10 órakor kezdődött az ünnepi megyei közgyűlés, amelynek egyetlen napirendi pontja volt: a Bessenyei-szobor felavatása. Mindenki ünneplőben volt, az arisztokrácia és a parlamenti képviselők a főispánnal és az alispánnal az élen pompás díszmargarba öltözött.

Feilitzsch Berthold főispán, Mikecz János alispán és Leffler Sámuel mondott ünnepi beszédet. Igazi meglepetésben volt része aznap Nyíregyházának. I. Ferenc József király külön engedélyével teljes udvari díszben volt jelen az erdélyi fejedelmi család sarja, Barcsay József őrnagy vezetésével a M. Kir. Testőrség küldöttsége, amely díszőrséget állt a szobor körül. Ezt azért kell kihangsúlyoznunk, mert a testőrök feladata az uralkodó védelmének ellátása, az ő szolgálata. Kivételes volt tehát ez az esemény számukra is. Főleg, hogy Barcsay néhány hónap múlva elhalálozott. A koszorúzóknak sorában az elsők között volt Barcsay, aki a babérzöld (ez a Testőrség színe) selyemszalagos koszorút letéve a szobor talapzatára, a következőket mondta: *„A m. kir. testőrség nevében teszem le ezt a koszorút. Eljöttünk mi is, m. kir. testőrök, hogy bajtársunk, Bessenyei György emléke iránt tiszteletünk adóját lerójuk.”*

Őket követte Tiszabercel község küldöttsége, Bessenyei szülőhelye, a Sárospataki Református Kollégium – Bessenyei itt tanult –, és koszorúzóknak egész hada. Este díszelőadás volt a színházban, majd vacsora a Korona Szálloda nagytermében.

Üdvözlő táviratot küldött többek között báró Wlassics Gyula kultuszminiszter, Firczák Gyula munkácsi görög katolikus és Kiss Áron tiszántúli református püspök, valamint Benczúr Gyula. A szomszédos vármegyék törvényhatóságai és kultúregyesületei szintén levélben fejezték ki gratulációikat a megye vezetésének.

Aztán közbeszólt a történelem, kitört az I. világháború. 6702 szabolcsi és 920 nyíregyházi katona esett el a harcokban. 1924-ben Paulusz Márton javasolta – akinek a fia is elesett a fronton –, hogy állítsanak méltó emlékművet az áldozatoknak. Kisfaludi-Strobl Zsigmond szobrászművész lett a meghívásos pályázat győztese, aki azt kérte a vármegyétől, hogy új alkotása a Bessenyei-szobor helyére kerülhessen, amit a megyeiek már csak azért is

támogattak, mert így az a megye összlakosságának áldozatkész-ségét hirdetheti, míg a Bessenyei-szobor átkerült ide, jelenlegi helyére, az akkori Dessewffy, ma Bessenyei térre, ahová a világ-háborús emlékművet tervezték elhelyezni.

A történethez hozzátartozik, hogy a szoborcseréről Kallós Edét nem kérdezték meg, így az tudta és beleegyezése nélkül történt meg. Így az aggódó művész a Hősök szobrának felavatása előtt néhány hónappal, 1928. július 29-én eljött Nyíregyházára Budapestről, hogy megsejmelje a terepet. Amit itt látott, az teljesen meglepte: „– *Ezelőtt harminc évvel, mikor a Bessenyei-szobor helyéül a vár-megyeház előtti teret kiválasztottuk, a tér lombos park volt. Ebbe az intim miliőbe jól behangolódott a szobor, amelyben nincs semmi póz, amely csupa intimitás, hisz egy merengő bölcs, poéta szobra. Most, hogy a teret – amint látom – simára borotválták – megfosztot-ták lombos fáitól, Bessenyei idegenül állhatott. Ha láttam volna a sik téren, magam kértem volna, helyezték át. Az új hely visszaad-ja a réginek minden hangulatát. Boldog vagyok, hogy erre a helyre került.*” – nyilatkozta a mester a Nyírvidék újságírójának.

Van egy másik történet is, amely egyidős Bessenyeivel. Tudniillik, hogy Bessenyeiről nem maradt fenn korabeli ábrázolás; az a portré, amelyet neki tulajdonítanak, az valójában bécsi udvari testőrtiszt-társát, Reviczky Ádámot ábrázolja. Kallósnak is meg kellett ezzel e problémával küzdenie, de a támadások, amelyek őt emiatt érték, hamar elcsitulak. Ő ügyesen kivédte ezeket: a szobor Bessenyeinek állít emléket, korhű ruhában. Valószínű, hogy Bessenyei 1940-es

exhumálásakor le lehetett volna zárni ezt a vitát, de nagy meglepetésre, a sír felnyitásakor szembesültek azzal a régészek, hogy a koponya elporladt... Így már nem volt esély arra, hogy össze lehessen hasonlítani a szobor arcvonásait a koponyával.

1945 óta Bessenyei színdarabjai közül csak *A filozófus*-t mutatták be. Egy országos hetilap 1979-es szociográfiájában mutatta be Bakonszeget. Az egyik falusi ember ezt mondta Bessenyeiről: „*Minek született itt? Nem mi kértük rá.*” Mindenkinek tehát olyan a Bessenyei-képe, amelyet saját magában alakít ki.

Az Északi temetőben lévő sírját 2006-ban a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság Boross Péter volt miniszterelnök elnöklétével a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította, amelyet 2012-ben sikerült felújítani.

És vajon mit fog hozni a jövő...? A Bessenyei téren az évtizedek alatt megritkultak a fák, már közelről sem hasonlít arra a képre, amelyet Kallós Ede látott. A szobor díszkorlátját elbontották, a talapzatról díszítések hiányoznak, a szobor restaurálásra szorul.

Csak remélni tudjuk, hogy a megyei vezetés felismeri annak jelentőségét, hogy emléktáblával szeretnék megjelölni a megyeháza épületében azt, hogy az épület nagytermében alakult meg 1898. január 21-én a Szabolcsvármegyei Bessenyei György Művelődési Kör, amelynek alapító elnöke Feilitsch Berthold akkori szabolcsi főispán volt.

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Horváth Józsefné

2014. JÚNIUS

Baráti találkozó Bessenyei szülőházánál

Dr. Nagy Éva, a Bessenyei Irodalmi és Művelődési Társaság elnöke szervezésében és vezetésével június 27-én Tiszabercelre látogattunk egy baráti találkozóra. A másik „nagy szervező”, *Zsíros Antalné Ica*, aki nyugdíjas igazgatónő, összekötő kapocs a Bessenyei Társaság és Tiszabercel között. A református templomban a helyi tiszteletes, *Szilágyi Sándor* alapos ismertető előadását hallgattuk meg. Ő is a Bessenyei Társaság tagja. A régi templomot 1944-ben a németek felrobbantották, 1947-ben épült helyére ez a mostani. Az előadás végén elénekeltük a Himnuszt.

A katolikus templomot Szent Lajosról nevezték el, a XVIII. századra nyúlik vissza az eredete. A főoltárt Kerülő Ferenc Az utolsó vacsora című képe díszíti.

Rengeteg az érték

Ez a kis falu rengeteg értéket rejt, így utunk a Bessenyei György szülőházához vezetett. *Kovács Tiborné Pirike* és *Koleszár Dénes* koszorút helyeztek a falon lévő emléktáblára. Az épületben belső restauráló munkákat végeznek, ezért az udvaron hallgattuk meg *Szántó Zsolt* polgármester érdekes előadását a szülőföldről, a régi Tiszabercelen élő emberek nehéz életéről.

Hömpölygő Tisza

Horváth József tanár-költő Fölragyognak sorsunkban a szavak című versét mondta el. Én elénekelttem a „Magyarok szép hazája” című éneket. Az idősek otthonában már várt bennünket a finom ebéd, házias csigaleves, töltött hús sült krumplival és ízletes sütemények, üdítők.

Utána indultunk a Tisza töltéséhez, a szivattyútelepre. A kirándulás befejező részeként komppal keltünk át a Tisza másik

oldalára. Alattunk hömpölygött a zöld színű, hullámszó folyó. Gyönyörködtünk a táj szépségében és tiszai dalokat énekeltünk. Kedves vendéglátóink hűségesen kísérték végig bennünket.

Köszönjük a szívélyes vendéglátást! Ezt a szép napot bezárjuk a szívünkbe.

(A Kelet-Magyarország cikke nyomán)

Révay Valéria

2014. SZEPTEMBER

Könyvbemutató a sóstói Múzeumfaluban

2014 szeptemberében a Bessenyei Társaság szokatlan helyszínre, a sóstói Múzeumfaluba invitálta tagjait, akik örömmel éltek a lehetőséggel, hogy egy kellemes őszi délutánt tölthetnek a szabadban. A Múzeumfalu kis temploma, ahol a program egy része zajlott, a kezdésre teljesen megtelt az érdeklődőkkel. A helyszínt nem véletlenül választotta a Társaság vezetősége, hanem a témához igazította, hiszen ez alkalommal a Sóstóval szomszédos városrészről 2014-ben megjelent kiadvánnyal, a *Sóstóhegy – Nyíregyháza városnegyede* című kötettel ismerkedhettek meg a jelenlévők.

A kötetet a szerkesztő, *dr. Sallai József* mutatta be. Megtudhattuk, hogy az ötletgazda a Sóstóhegyen működő Szent István Első Nemesi Rend civil szervezet, illetve a Nemesi Rend elnöke, *Móré Mihály* volt, aki fáradtságot nem kímélve munkálkodott a könyv megjelentetéséhez szükséges anyagi feltételek megteremtésén, és segített az anyag összegyűjtésében.

A szerzők feladata nem volt egyszerű, hiszen Sóstóhegy önálló településként nem járta be ugyanazt az utat, mint más, Nyíregyházához csatolt falvak. Az önálló település kibontakozása a XIX. század végi országos szőlőpusztulást követő, fertőzésmentes szőlőterületek kijelöléséhez köthető, ugyanis az állam Nyíregyházát is kiszemelte új szőlőültetvények kialakítására. Mivel Nyíregyháza városa 1892-ben a szőlőtelepítésre alkalmas területért túl drága vételárat ajánlott, a kincstár más területet keresett. Így esett a választás a Nyíregyházával szomszédos Pazony és Kótaj határrészeire, amelyeket magánszemélyektől vásároltak meg. Bár 1911-ben már felbukkan a Sóstói Szőlőtelepítő Társaság neve, de a Sóstó melletti szőlőtelep továbbra is három település része.

A *Sóstóhegy* elnevezés *Bene János* kutatása szerint először a Nyíregyháza–Ungvár vasútvonal 1910-es menetrendjében szerepel, a *Sóstóhegy 340. sz. őrház* említésekor. Sóstóhegyet – amelynek területét az 50-es évek elején Pazonyból és Kótajból választották le – 1952-ben csatolták Nyíregyházához, de a 70-es évekig önálló tanácsi kirendeltsége volt a mai Huba és Csalogány utca sarkán álló tornyos családi házban.

A sóstóhegyi szőlőskerteket és gyümölcsösöket a termelészövetkezet megszűnése után felparcellázták, így a 90-es évek végére népes kertvárossá változott, miközben továbbra is megőrizte természetközelségét, hiszen a régi Sárrét vagy az Igrice-mocsár is része a településrésznek.

A kötet szerkesztője bemutatta az egyes fejezeteket, amelyekből képet kaphatunk Sóstóhegy történetéről, természet- és népeségföldrajzi sajátosságairól, településképéről, az oktatás történetéről, a városrész egyházairól és templomairól, a helynevekről és a közéletéről, a Nyíri arborétumról és az Igrice Természetvédelmi Területről, valamint a terület jövőjéről, a várható fejlesztésekről.

A kötet egyik szerzője, *Bodnár István* egy hangulatos írását olvasta fel a sóstóhegyi lakos virágoskertje nyújtotta örömeiről. E beszámoló szerzője, aki a helyneveket gyűjtötte össze, a kevésbé ismert vagy már elfelejtett nevekből mutatott be néhányat a hallgatóságnak.

A kötetben külön fejezet foglalkozik az irodalmi élettel, amelynek kiemelkedő alakja *Szabó Lőrinc*. A költő 1945 decemberétől ugyan csak egy bő hónapot töltött Sóstóhegyen, mégis pályájának egyik legjelentősebb időszaka lett ez a néhány hét, hiszen itt, sóstóhegyi visszavonultságában született meg a *Tücsökzene* c. ciklus 64 darabja. Ezekből néhányat a Társaság tagjának, *Mádi Lászlónénak* az előadásában hallgathattunk meg.

A könyvbemutatót színesítette *Vietórisz József Sóstó* című költeménye *Erdélyi Tamás* tolmácsolásában, valamint *Somogyi Viktor* kürtjátéka.

Az irodalmi élményeket követően a társaság a Múzeumfalu szabadtéri kisvendéglőjében vidám hangulatban, kötetlen beszélgetés közepette fogyasztotta el az ízletes vacsorát.

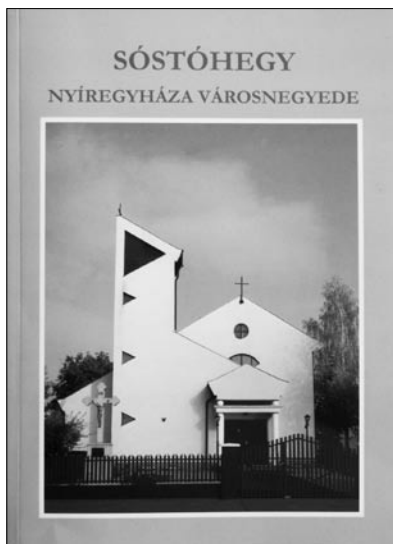
Sóstóhegy – Nyíregyháza városnegyede

Ezzel a címmel jelent meg 2014 tavaszán az a helytörténeti kiadvány, amelyet a Bessenyei Társaság érdeklődő tagjai már a kezükbe vehettek, vagy vehetnek. Kedvező fogadtatását, az írásban megnyilvánuló figyelmet jelzi, hogy eddig hat bemutatójára jelentettek be igényt Sóstóhegyen és Nyíregyházán.

Közismert, hogy Nyíregyháza több – régi és új – várostörténeti feldolgozással büszkélkedhet. A *Lukács Ödön*, *Geduly Henrik*, *Szohor Pál*, *Cservenyák László*, *Mező András*, *Frisnyák Sándor* és *Németh Péter* nevével jelzett kötetek, a megyei mo-

nográfiaik is bőségesen foglalkoznak Nyíregyházával. Olvasói kérdés lehet tehát: indokolt volt-e Nyíregyháza egyik városnegyedének, Sóstóhegynek a történetét külön is megjelentetni? A kérdésre kézenfekvő válasz lehetne, hogy egy-egy városrész történetének a kiadása nem egyedi, még csak nem is nyíregyházi jelenség. A sóstóhegyieket azonban nem e példa követése ösztönözte, hanem a közösségük értékei iránti természetes érdeklődés felerősödése. Sóstóhegy ugyanis nem a tirpák városalapítók öröksége, hanem fiatal betelepülés eredményeként lett Nyíregyháza része, mára négy és fél ezer ember otthona. Éppen ezért a Szent István Nemesi Rend Első Alapítványa és annak kuratóriumi elnöke, az igényeiket felmérve, olyan elhatározásra jutott, hogy szükség van a szűkebb lakóhelyhez való érzelmi kötődést, a sóstóhegyi azonosságtudat erősítését, valamint a jövőépítést szolgáló helyi múlt- és értékismeret könyv formában történő közkinccsé tételére. Így lett az Alapítvány – segítő támogatók hozzájárulásával – a kötet kiadója.

Egy krétai mondás szerint a közösség hagyomány nélkül olyan, mint a gyerek anyja nélkül. Sóstóhegy ugyan fiatal városnegyed, de

nem múlt és hagyomány nélküli település, csak ez a múltja mindedig nagyrészt a történelmi források foglya volt, és így nem lehetett közösségformáló tényező. Márpedig akik nem csupán lakókként, hanem a közösség tagjaiként élnek meg a mindennapjaikat, alakítják magukhoz környezetüket, formálják közös értékrendjüket, nélkülözhetetlennek tartják ezt az összetartó köteléket. Csak így tudják ugyanis átélni, megérteni, hogy *Szabó Lőrinc* a *Köszönöm!* című versében miért említi Sóstóhegyet a haza egyik szívének.

A kiadónak e sorok írójára esett a választása, hogy szerkesztőként a kötet tematikáját, az egyes részekre fordítható terjedelmet meghatározza, és a szerzőket megválassza. A szerzőknek pedig egyszerre kellett megbirkózni a rendhagyó feladattal, az előtanulmányok hiányával, a pályázatban megszabott rövid határidővel. Nem akármilyen kihívást jelentett ugyanis számunkra, hogy Sóstóhegy soha nem volt önálló település. Ebből fakadóan a források szűkösége, valamint azoknak Kótaj, Nyírpazony, Nyíregyháza iratanyagában való szórtsága nagyon megnehezítette a kutatást. A többszerzős munka azonban elkészült, amelynek műfaját kismonográfiaként határozhatjuk meg, mivel foglalkozik a városrész múltjával, irodalmával, természeti és épített örökségével, gazdaság helyzetével, jelenével és jövőt ígérő holnapjával.

A könyv elé Nyíregyháza polgármestere, *dr. Kovács Ferenc* írt előszót. Ebben meleg szavakkal ajánlja olvasásra a Sóstóhegy örökségkincsét bemutató és Nyíregyháza történetét is gazdagító kötetet.

Sóstóhegy történeti fejlődésének ívét a lakott külterülettől a városnegyedig *Bene János* világítja meg. A tartalmas összegzést több forrásszemelvényvel is színesíti. Kiemelten tárgyalja a XIX. század végi szőlőtelepítés hatását és a közösségi szerveződést segítő intézmények (iskola, jegyzői, tanácsai kirendeltség stb.) létrejöttét.

Kormány Gyula Sóstóhegy természet- és népességföldrajzi sajátosságait foglalja össze. A mindenki számára könnyen értelmezhető ábrákkal, táblázatokkal nagyban elősegíti a természettudományos tartalom megértését.

Kókai Sándor Sóstóhegy településképeinek, arculatának a változását követi nyomon. Fontos ismereteket hordozó térképvázlatokkal, valós tényekből levont következtetéssel tárja az olvasók elé a település gazdasági-társadalmi viszonyait, infrastrukturális

ellátottságát, azonkívül a helyi foglalkozásszerkezet és a szolgáltatások áttekintését.

Sallai József a szerkesztés és a bevezető tanulmány mellett a sóstóhegyi oktatás, az iskolai és az óvodai nevelés eredményeit foglalja össze. Levéltári, irattári forrásokra, visszaemlékezésekre alapozva megnyerő képet fest a dolgozó szegények számára 1911-ben megnyitott népiskoláról és jogutódjáról, valamint közösségi és kulturális mindeneként működő pedagógusairól. Hasonlóan örökíti meg az óvoda múltját és mai eredményeit is.

Pethő József Költők, írók Sóstóhegyen című tanulmányában emléket állít az 1944/45 telén rövid ideig itt alkotó Szabó Lőrincnek, majd a kortárs irodalmat művelő *Dalmay Árpád*, *Vengrinyák János*, *Bodnár István* és *Révai Valéria* munkásságát méltatja elismerő szavakkal.

Bodnár István két írásával szerepel a kötetben: az egyházakat mutatja be, és líraian szép írásával ébreszt kedvet az eddig kevesek által látogatott Igrice felkeresésére. Ez utóbbihoz illeszkednek *Molnár Ibolya* ugyancsak hangulatos és hívogató sorai a kirándulónak szintén sok meglepetést tartogató Nyíri Arborétumról.

Révai Valériának a Sóstóhegy helyneveit, továbbá közéletét és civil szervezeteit ismertető két tanulmánya sokoldalú kutatások eredményeként alaposságával és adatgazdagságával érdemesít figyelemre. Talán még a sóstóhegyiek is elcsodálkoznak az összegyűjtött helynevek, egyesületek sokaságán és színességén, amelyek közül néhányal bizonyára maguk is csak a könyvben találkoznak először.

A kötet záró fejezete *Veres István* építész munkája. A szerző ebben sorra veszi a közigazdaságilag nem önálló városnegyed települési sajátosságait és a jövőben várható urbánusabb fejlesztési lehetőségeit.

Összegzésként megállapítható, hogy a könyv egyesíti a többszerzős munkák előnyeit, alkotói követik a szakszerűség, ellenőrizhetőség, olvashatóság minőségi követelményeit. Sóstóhegyről így nemcsak új kötet született, amely a könyvespolc díszje lehet, hanem múltat és jelent összekötő, embereket, lelkeket közel hozó, a helyi identitás erősödését szolgáló, tartósan ható értéktár is. Igazi minősítését természetesen majd az olvasók végzik el, de bízunk benne, hogy az ő véleményük is találkozik a könyv szerzőinek a szándékával: a kötetben közvetített örökség a közös emlékezet megbecsült része lesz.

Jelentés a kertből

Sokszínű palástot öltött fel a természet, a nyár érett színei szerte a határban. A búzaföldek hullámzó tábláin az ezüstöt mindinkább az arany váltja fel, és a virágok tündöklése után a termés, a gyümölcsérés korszaka következik. A jó illatú akácok után már a hársak tüntetnek illatukkal; a fák zöld árnyalatai is sötétedőben. A természet kegyes ajándékozása idejében érkezett.

Érthető, ha otthon, az ébredés után többnyire az első út a kertbe vezet. Vajon mi történt éjszaka, milyen meglepetéseket tartogat a sóstóhegyi háromszilvafás birtok? Mivel igyekeznek megszolgálni a törődést, az estéli sürgés-forgás gyümölcsként. Az időjárás kezdeti jótékonyága után, ugyanis akad feladat bőven. A nap nem fukarkodott, hetekig ontotta melegét. Sajnos a májusi esőzés nem tartott soká. Május végén, június elején a locsolás robotja következett.

Kilépsz hát reggel ajándékot várva, álmoszépen ébredés után. A tornác szélén a futónövények lázas igyekezete. A lilaakác elegáns elvirágzása után mintha megbolondult volna, mintha el akarná foglalni a világot. Indák és levelek mindenfelé, lassan beborítják a teraszt, futnak a ház teteje felé, s maholnap talán majd hűvös árnyat szolgáltatnak. A bambusznádra felfutó iszalag is megtette a magáét gyönyörű virágaival, tűzijátékként színesítve a ház déli falát. Meghozta első virágait a lonc is. Várat még magára a hajnalka, a tavaly megkedvelt virág, amelyet fonott kosárba ültetél, Kék virágaikkal ők népesítik majd be reggelente a terasz szegélyét. Igénytelen kacsocskái már nekiiramodtak a kifeszített spárgán, némelyik már az egy métert is meghaladta. Talán 2-3 hét múlva már ők is virágzanak.

Kitelt a szolgálata a nyár első izes gyümölcsének, a szamócának. Néhány pirosló eper már csak mutatóban. Ha szamóca nincs is, van helyette más. A meggyfa csupa meglepetés! A három fa, mintha csak a tavalyi rossz esztendő szeretné pótolni, garmadával kínálja termését. A sötéten pirosló meggy mutatós, ízletes. Nagy szemű, korán érő fajta, minden kincset megér! Néhány maroknyi bőségesen pótolja a napi vitaminszükségletet. Négy évvel

a telepítés után, igazi fejedelmi ajándék. Pitébe is jut belőle, és talán a mélyhűtőbe is. Nem árt igyekezni a hasznosításával, mert a madarak is kedvet kaptak rá.

A parányi kert is meghozta már első terméseit, reggelente már néhány piros paradicsom mosolyog rád. Nem nagyok ugyan, de a nap melege bennük, a teraszon a fogyasztásra kínált reggeli fejedelmi ajándékai. Arrébb néhány paprika, már csak megszőkésből, sosem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket.

Becsülete van itt egyébként mindennek. A fodormentának, éppúgy, mint a gaznak látszó citromfűnek; tea és néhány saláta kiváló ízesítői ezek a szerény, de illatos növények. A szabadon nőtt kapor sem kerülhet kapa alá. Egy magára is valamit adó konyha meg sem lehet nélkűlük!

A SZERZŐ FELVÉTELE

Iskola és egészség Nyíregyházán

Az iskola-egészségügy a közegészségtan egyik ága, egy olyan összetett diszciplína, mely magába foglalja az iskolai környezet, a tanulók és a tanítók egészségügyét, de a higiéniai ismeretek oktatását is. Míg az előbbi területekkel sok száz évig nem igen törődtek, az elemi egészségügyi ismeretek átadása a kolostori iskoláktól a protestáns kollégiumokig sok helyen folyt.

A szakterület a 19. század végén indult jelentősebb fejlődésnek, Fodor József ténykedése nyomán. Fodor a világon elsőként fogalmazta meg az 1887-es Bécsben megrendezett IV. Nemzetközi Közegészségügyi és Demográfiai Kongresszuson, hogy az iskolába járó gyermekekkel külön diszciplínának, az iskola-egészségügynek kell törődni. A munka végzésére alkalmas személy pedig a speciálisan erre képzett iskolaorvos, aki együtt él a diákokkal, tagja a tanári karnak, ismeri minden fiatal egészségügyi, lelki, sőt szociális problémáját, és igyekezik arra megoldást találni.

Fodor József

Fodor elképzelései külföldön hamarabb találtak fogadókészségre, mint hazánkban. Hiába születtek rendeletek (Népiskolai törvény 1868-ban, Közegészségügyi törvény 1876-ban) ezek többnyire csak általánosságokat fogalmaztak meg. A középiskolákban még csak-csak jelen voltak az iskolaorvosok egy 1883-as rendelet következtében, de a népiskolákban hiába írták elő 1906-ban az iskolaorvos alkalmazását, pénz hiányában ez többnyire elmaradt. Az iskolaorvosi rendszer széleskörű kiépítésének nem kedvezett

az I. világháború sem, melynek szomorú hatása volt az ország közegészségügyi állapotára is. Bethlen István 1926-ban fontos célokat fogalmazott meg a közegészségügy állapotával kapcsolatban: „Csökkentenünk kell a gyermekhalandóság ijesztő számait. Meg kell küzdenünk az egykével és nemzetrontó következményeivel. Fel kell vértelnünk magunkat a népbetegségek ellen, a tüdővész, a járványok, a nemi betegségek, az alkoholizmus és következményei ellen.... Meg kell állítanunk a középosztály ijesztő pusztulását és romlását.... Emelnünk kell a közerkölcsiséget és vallásosságot.”

A közegészségügyi helyzet megyénkben pedig még az országos helyzetet is alulmúlta.

%	Nyíregyháza	Szabolcs	Országos
Születés	33,9	43,8	31,4
Halálozás	24,1	23,6	21,3
Tbc halálozás	3,7	2,9	3,1
Csecsemőhalálozás	21,7	20,9	19,2

A magas születésszám mellé magas halálozás és csecsemőhalandóság társult. Nyíregyháza tbc halandósága is meghaladta az országos átlagot. Mindössze a megyei átlag volt jobb az országos értéknél.

Az országos közegészségügyi helyzet és benne az iskola-egészségügyi állapotok jelentős javulása a huszas évek közepe után indult meg és két személy hatékony ténykedésének volt köszönhető. Egyikük dr. Johan Béla (1889–1983), aki nevéhez fűződik az Országos Közegészségügyi Intézet 1927-es megnyitása, majd 1935–1944 között belügyminisztériumi államtitkárként része volt abban, hogy fejlődhetett a közegészségügy.

Sokat köszönhet az iskola-egészségügy dr. Klebelsberg Kunónak (1875–1932) is, aki azt vallotta, hogy „A magyar gyermeket tehát nem csak tanítani kell, hanem egészségét, életét óvni talán még nagyobb nemzeti kötelesség.”

Ennek az elvnek figyelembe vételével épült fel országosan 5000 iskola, ebből Szabolcsban 535, köztük 402 tanyai iskola. Az új épületek típustervek alapján, egészséges anyagból, és a korszerű higiéniai elvek betartásával államsegélyből készültek.

A tanulás korszerű feltételeinek megteremtése mellett lassan egyre több iskolaorvos is munkába állt. Ebben szerepe volt a vi-

lágváltság következtében fellépett diplomás, köztük orvos munkanélküliségnek is, mely az állás nélküli doktorokat a kevésbé jövedelmező iskolaorvosi pálya felé terelte. Ezt az utat járta Német László is, aki így vallott iskolaorvosi pályájáról a Medve utcai polgári című írásában: „A társadalomtól kaptam egy kenyérkeresetet, mely nem volt szenvedélyem... Vagy a szenvedélyt kellett kenyérkeresetté alakítanom, vagy a kenyérkeresetet szenvedéllyé. Én ez utóbbival próbálkoztam.” Az író szenvedéllyé vált kenyérkereső foglalkozását pedig az irodalom magaslatára emelte az iskolaorvosi tevékenység és a két háború közötti korszak iskolai világnak új szempontú ábrázolásával.

Az iskolaorvosok feladata igen sokrétű volt; felügyelték az iskola higiéniai állapotát, örködték a tanulók egészsége felett, szűréseket végeztek, meggátolták a járványok keletkezését, egészségtant oktattak, egészségnevelő előadásokat tartottak, javaslatokat tehettek gyermeküdültetésre, felmentésre és pályaalakalmassági tanácsadást végeztek stb.

Iskolaorvoslás városunkban

Büszkék lehetünk arra, hogy dr. Jósa András (1834–1918) vármegyei tisztiorvos, aki 1884-től töltötte be ezt a hivatalt, tisztiorvosi jelentéseiben Fodorral egy időben már regisztrálta a népiskolák közegészségügyi adatait is pl. tanterem ürmérete, tanulók száma, hány köbméter levegő jut egy tanulóra.

Iskolaorvosok azonban csak később tűntek fel városunk iskoláiban. Elsőként a Kossuth Gimnáziumban az 1908/09-es tanévtől. A később alapított középfokú iskolákban (Geduly, „Kir. kat.” Állami tanítóképző, Kálvineum, Angol kisasszonyok, Felsőkereskedelmi – tehát a város valamennyi középfokú iskolájában) alapításuktól kezdve alkalmaztak iskolaorvost. Ezeknek a középfokú intézményeknek a tanulói fogorvosi ellátásban is részesültek. A doktorok fizetését és a szolgálat költségeit tanulói hozzájárulással az iskolák viselték.

Az államilag finanszírozott népiskolák iskolaorvosi rendszere viszont csak 1944-től, a fogorvosi 1942-től kezdte meg működését. Ez a késlekedés azért volt kedvezőtlen, mert a népiskola volt az a hely, ahol a teljes gyermekpopuláció előfordult és ennek a korosztálynak az esetleges egészségügyi bajait legkönnyebben az

iskolában lehetett volna időben felfedezni és kezelni. A többség nem jutott tovább a középfokú intézményekbe, ahol, mint láttuk a felügyelet megoldott volt.

Az iskolások ellátásába bekapcsolódott több városban élő neves doktor. Évtizedekig volt a Kossuth orvosa dr. Valent Mihály, a Gedulyé dr. Hoffmann Emil, több intézetben is találkozhatunk dr. Konthy Gyula és a fogorvos dr. Fest Zoltán nevével. Jelentős bőrgyógyászati szűrővizsgálatot végzett pl. dr. Oláh Dániel, aki sok gombával fertőzött gyermeket talált.

Dr. Valent Mihály
városi tiszti orvos

Az iskolások között némely *betegség* jelentős halmozódást mutatott, gyakran találtak trachomás, tetves gyermeket, de nagyon nagy arányban volt rossz foga a gyermekeknek. Gyakran léptek fel gyermekkori heveny fertőző betegségek, melyek terjedése ellen leginkább iskolabezárásokkal tudtak védekezni, bár az országban elsők között 1926-ban megyénkben oltottak vörheny ellen és 1928/29-ben diftéria ellen.

Komoly gondot jelentett főként a népiskolák tanulói körében a *személyi tisztaság* kérdése. „...Gyermekünk poros lábbal ne kerüljön ágyba. Tiszta fehérneműt ne csak vasárnap kapjon, hanem mindannyiszor, amikor a viselt nem tiszta. Mindennap tiszta zsebkendővel legyen ellátva, ragyogó cipővel induljon el otthonról. A ruhán esett pecséteket ne viselje érdemrendek gyanánt, hanem azonnal tisztítsa ki.” – figyelmeztetette a tanfelügyelő a szülőket a harmincas évek közepén jelentésében.

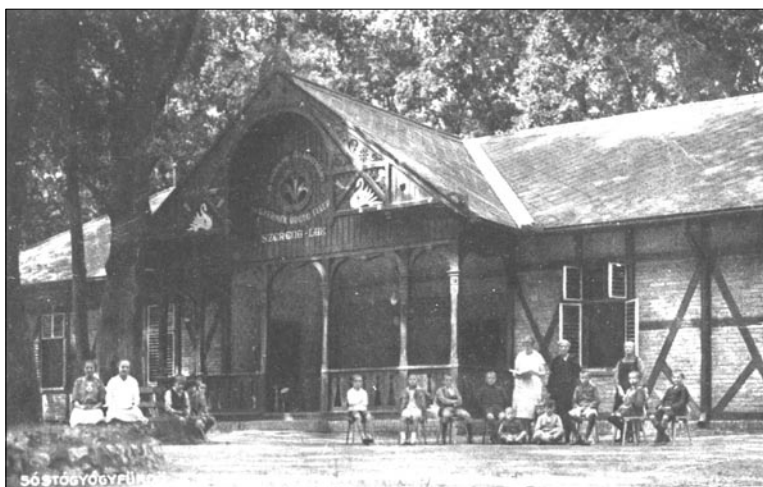
Az igazsághoz tartozik azonban, hogy ezekben az években még nem volt Nyíregyháza oly fokban közművesítve, mint manapság. Nem volt városi kiépített víz és szennyvíz vezeték. Kevés volt a fürdőszoba, a tanyákon pedig a kutak vize is nagy kincs volt. Az internátusokban bent lakó diákok a városi közfürdőbe jártak fürödni, mely az életük várva várt eseménye volt és imígyen folyt: „Kaptunk egy hátul masnis szemérem kötőcskét, egy-egy darab szappant, meg ketten egy kabinkulcsot... A törzsvendégek jól tudták a menetrendünket, ezért szerda délután szinte miénk volt az egész fürdő... Negyvenöt perc után kíméletlenül megszólalt a csengő. Alig maradt néhány percünk a zuhany alatt, a szappa-

nos mosakodásra. Gyorsan ledobtuk a vizes kötőket, az ajtóban hatalmas lepedővel várt már a személyzet...”- emlékezett vissza Ruttkay Arnold egykori kirkatos diák.

Komoly hiányosságok mutatkoztak különösen a kis elemis diákok *táplálkozása* terén is. „Több helyen láttam, hogy a gyermekek nagy része még kenyér helyett is a napraforgó magvának kisajtolása után visszamaradt pogácsát ették. Ez volt egész napi táplálékuk. Elképzelhető, hogy mily rendkívül visszafejlődést okoz ez úgy testi, mint szellemi tekintetben.” – írta Teslery Károly tanfelügyelő 1932. novemberi jelentésében.

A kisdíákok táplálását *étkezési és tejakciók* segítségével igyekeztek javítani. Ezek egy része jótékony egyesületek, másrészt állami segítséggel valósultak meg. Az első tejakcióra a nagykálói izraelita elemiben került sor 1927-ben, melynek keretében az iskola Amerikában élő volt diákjai Polatsek Harry és Jenő tejből és zsemléből álló tízórait finanszíroztak meg. Egy év múlva – egy évvel megelőzve a fővárost – már Nyíregyházán is volt tejakció.

Az iskolások egészsége szempontjából fontos volt a *nyári üdülések*, pihenés lehetősége is. Nyíregyházán az országban elsők között már 1911-től működött gyermeküdülő telep a Jótékony Leányegylet, majd 1927-től a város fenntartásában. „A Leányegylet úgy gondolja, nem csak a fővárosnak, nekünk is vannak erre szoruló gyermekeink... Nézzünk csak körül! A vérszegénységnek,

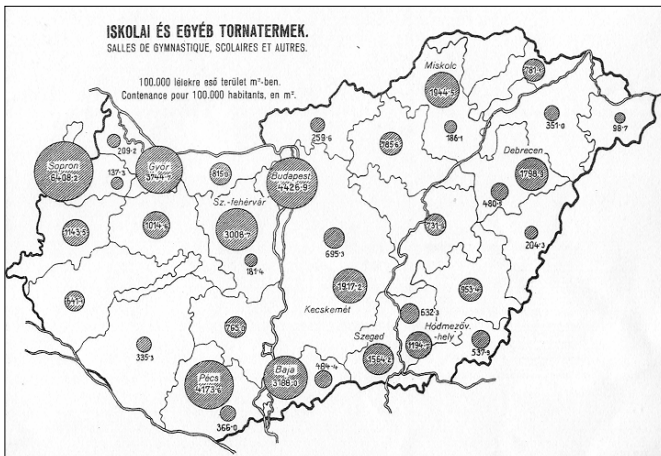

A sóstói Szeréna-lak, a gyermeküdültetések helyszíne

scrofula hajlammak,¹ rossz táplálkozásnak hány sápadt alakját látják tanítóink a szeptemberi csoportosuláskor? Nem betegek, nem tüdővészések, csak gyöngék, véznák, ellenállásra képtelenek. Ha ezeket a szünidőben fel lehetne frissíteni, jó levegőre vinni, rendszeren táplálni – 10–15 fürdőben részesíteni, nem volna áldásos?” – foglalták össze elképzelésüket a Nyírvidék 1911. évi 4. számában. Ez a sóstói gyermeküdülő a II. világháborúig több mint 2100 gyermeknek nyújtott pihenést és életre szóló élményt.

Büszkék lehetünk arra is, hogy városunk elsők között gondoskodott a *fogyatékos* tanulókról. 1927-ben felmérték a település fogyatékos gyermekeit. Számos beszédhibást (főleg dadogó), siketnémát és gyenge elméjűt találtak. Miután egy 1921-es törvény előírta a fogyatékosok iskoláztatását is, Nyíregyházán is megszervezték előbb a beszédjavító tanfolyamot 1927-ben, majd egy évvel később a kiségitő iskolát.

Talán egyetlen olyan terület volt, ahol nagy lemaradása volt a városnak, ez az egészség megőrzésének és fejlesztésének területe, az iskolai sport. A városban kevés testmozgásra alkalmas helyszín volt, mint azt egy 1935-ös országos felmérés is bizonyította.

Egyetlen iskolának volt megfelelő tornaterme (Kossuth Gimnázium), ezért a testnevelés órákat többnyire a szabadban vagy télen a tantermekben kellett tartani. A sportolás feltételeinek megteremtésére irányuló fáradozások azonban még a háborút követően is csak lassan értek el eredményt.

1. Scrofula: gümőkóros nyaki nyirokcsomó duzzanat

Nagy Éva

2014. OKTÓBER

Tisztelgés Bessenyei György síremlékénél*

A Bessenyei-síremlék 2012-ben történt felújítása és októberi avató ünnepsége óta hagyománnyá vált Társaságunk körében, hogy halottak napja tiszteletére elzarándokolunk az Északi temetőbe, és verssel, zenével, ünnepi beszéddel, koszorúzással emlékezünk névadónkra. Az idén a Himnusz közös eléneklése után Áprily Lajos gyönyörű Bessenyei verse hangzott el *Czimbula Józsefnének* értő tolmácsolásában, majd a koszorúzás és a mécsesek meggyújtása következett Bessenyei elmélkedő műveiből, verseiből elhangzott idézetek kíséretében.

Az emlékezés – a hagyományos ünnepi szónoklat helyett – két Bessenyeiről szóló tanulmány részleteinek ismertetésével folytatódott. Mindkét témakör ide kívánczolt, az egyik Bessenyei halála előtti fontos eseményre, a másik utóéletére irányította figyelmünket. A tanulmányírók pedig – neves irodalomtörténészek – a mi Társaságunk alapító tagjai, Bessenyei életének, munkásságának kutatói.

Csorba Sándor Bessenyei különös, szokatlan végrendeletét vizsgálta tanulmányában: „A végrendeletet 1810. november 27-i elkészülte és hitelesítése után *Rakovszky Dániel* őrizte, és a hagyatékozó halála után, 1811. február 25-én ismertették az örökösökkel.” „A vagyon megjelölésének szokatlan módja a végrendelező filozófiájával függ össze – írja *Csorba Sándor* –, ugyanis (Bessenyei) nem birtokrészeket kíván hagyományozni, hanem osztatlan birtoka folyamatos bevételét osztja szét évenkénti juttatásként az általa meghatározott összegekben. Az elgondolás előnyei könnyen beláthatók: az osztatlan bevételből fizetnek minden

* Elhangzott: 2014. október 30-án az Északi temetőben

kiadást, így a megkapott pénzbeli jövedelem már tiszta örökség. A hátránya is kétségtelen: a bevétel nagysága a megmunkálótól, illetve a vele kötött szerződés milyenségétől függ. Nyilvánvaló, tudta ezeket Bessenyei is, de tisztában volt azzal is, hogy minden birtokfelosztás eleve magával hozza az elégedetlenséget, ebből következően a haragot és végül a pereskedést. Úgy vélte, az évenkénti azonos összegű örökség olyan biztos forrássá válhat, amely csak gyarapíthatja, tovább éltetheti nemzetsége vonalát, míg a pereskedés csak elidegenítené örökösait egymástól, miközben a perköltségek el is apasztanák a megkapott javakat.”

A végrendelet végrehajtóját és a leendő adminisztrátort Bessenyei nővérei családjából választotta ki Rakovszky Dániel és Csoma László személyében, sőt a két Rakovszkynak megadja azt a lehetőséget is, hogy kezdeményezhessék az adminisztrátor visszahívását, ha szükségesnek látják.

Széll Farkas – a végrendeletet és az író-filozófus életét tanulmányozva (1872) – Bessenyei „jótevőségének” szép példáit sorolja fel, „szíve nemességéről” beszél. Bessenyei végrendelete – alapítja meg Csorba Sándor – „miközben *mélységesen filozofikus hangulatot kelt, erősen racionalista életszemléletet tükröz.*” „A két jellegzetes vonás hangsúlyossá tételével elérte, hogy személye a nemzetség egyik tagjaként fontos legyen, de teljes mértékben háttérbe szoruljon a jövőjét illetően. Nem rendelkezik tehát sem testi maradványait őrző sírhelyének megjelöltetéséről, sem szellemi alkotásainak kiadatásáról.” Bessenyei élete, magatartása és végrendelete, „s hozzátéve még – a mi nézőpontunkból már – utóélete is hangsúlyozottan különös volt” – összegzi gondolatait a tanulmány írója.

Az utóéletre vonatkozó ismeretek *Katona Béla* Bessenyei György és Nyíregyháza című tanulmányából bontakoznak ki. „Bessenyei 1811. február 24-én halt meg. Kívánsága szerint egyházi szertartás nélkül, kertjében temették el, kedves almafája alá. Sírja több mint 70 esztendőn át jeltelen volt, az 1860-as, 70-es években azonban e gondatlanság miatt éles viták zajlottak le a korabeli hírlapokban. Ezek hatására 1882-ben felkutatták a sírt, exhumálták Bessenyei hamvait, s mivel a sírt eredeti helyén a Berettyó kiöntései veszélyeztették, kissé távolabb temették el. Az új sírt ráccsal vették körül, s 1883. június 10-én országos ünnepség keretében emlékkövel jelölték meg. A hatalmas márvány

obeliszk leleplezésekor az Akadémia nevében *Gyulai Pál* mondott emlékbeszédet.”

1876-ban Nyíregyháza megyeszékhellyé vált, és a 80-as, 90-es években nagyszabású vállalkozásokba kezdett, kőszínházat épített, múzeumot létesített, s a hazafias lelkesedés időszakában „egyre többen érezték egy olyan egyesület létrehozásának szükségességét, amely összefogná és irányítaná a városunkért tevékenykedni kész polgárok buzgalmát.” „A lokálpatriótai buzgalom lelkesítő eszményképet keresett magának.”

„E keresés közben, a megye és a város múltjában kutatva, előbb-utóbb rá kellett bukkanniuk Bessenyeire. Arra ugyan nincs adatunk, hogy a testőríró Nyíregyházán megfordult volna, ha csak átutazóban nem, mégis rendkívül szerencsés választásnak mondhatjuk, hogy a gyorsan városiasodó, hagyományait kereső Nyíregyháza éppen Bessenyeit fedezte fel a maga számára, s az ő nevét írta zászlajára. Saját szülőttei között a fiatal város még aligha találhatott volna olyan személyiséget, aki a város és a megye minden törekvésének annyira szimbólumává válhatott volna, mint ő. Benne minden adva volt, ami példaképpé tehet. Daliás testőr, író, filozófus, kultúrpolitikus egy személyben, akinek gondolatrendszerében már szinte minden együtt volt, ami jó félszázaddal később a reformkor nagyjaiban, mindenekelőtt Széchenyiben öltött majd újra testet. S ráadásul kiválasztásával még a felfedezés dicsősége is együtt járt, hiszen a hálátlan utókor méltánytalanul elfeledte őt” – írja Katona Béla.

1898-ban megalakult a Bessenyei Kör, tagjai sokszínű kulturális és tudományos tevékenységükkel hosszú időn át szervezik a város szellemi, művészeti életét, ápolják majd Bessenyei örökségét. Többek között *Belohorszky Ferenc*, a neves Bessenyei-kutató, aki éppen száztíz éve született. Ő lesz az egyik kezdeményezője annak is, hogy Bessenyei hamvait Bakonszegről Nyíregyházára hozzák. 1940. május 2-án kerül Nyíregyházára a legnagyobb relikvia, Bessenyei hamvai.

A Bessenyei Mauzóleum fölépítését azonban a háború végképp elsodorta és 1949-ben a közben Társasággá alakult Bessenyei Kör is támogatás hiányában megszűnik. „A Bessenyei Társaság hiánya sok mindenben megmutatkozott, többek között abban is, hogy sírjának sem volt igazán gazdája. Egyszer az egyik budapesti lapban meg is jelent egy gunyoros kis cikk a gazzal benőtt

Bessenyei-sír fényképével. Akkor bizony szégyellhettük magunkat – jegyzi meg a tanulmányíró –, hiszen annak idején épp azon a címen pereltük el a hamvakat Bakonszegtől, hogy ott nem gondolták a költő sírját. Ha nagy meaculpázás nem is lett a dologból, valami mégis megindult a cikk nyomán. A Népfront gyűjtést kezdeményezett, majd síremlék-pályázatot írt ki. Akadtak is neves művészek, a makettek el is készültek, a képzőművészeti lektorátus a zsűrizést is lebonyolította, valahol azonban elakadt az egész, nem lett belőle semmi. Végül egy furcsa felemás megoldás született. *Bán Ferenc* nyíregyházi építész készített a temetőben egy Bessenyei-emlékművet”, amelyet a ravatalozó előtti parkosított területen állítottak fel. Végül 1982 őszén került a ma is látható síremlék Bessenyei hamvai fölé. *Rátonyi József* alkotását október 25-én avatták fel. 2012-ben pedig a síremlék felállításának 30. évfordulója tiszteletére az 1987-ben újjászerveződő és azóta működő Bessenyei Társaság kezdeményezésére Nyíregyháza Város Önkormányzatának anyagi támogatásával megújult a műemlék és rendezettebbé vált a környezete is.

Végezetül Katona Béla szép záró gondolatát is idézzük: „Természetesen azzal is tisztában vagyunk, hogy ami Bessenyeiből számunkra igazán fontos, sohasem volt a Berettyó-parti sírban, de nem is a nyíregyházi temetőben található valójában, hanem könyveiben. Az emberi természet évezredek folyamán kialakult sajátosságaiából következik azonban, hogy a legnagyobbak tisztelete is szívesen kötődik konkrét helyekhez, tárgyi emlékekhez, relikviákhoz. Ilyen inspiráló, tiszteletünket lencseként összegyűjtő és kisugárzó kegyeletes hely és ereklye nekünk Bessenyei sírja, s ezért lehet számunkra megnyugtató az a tudat, hogy az új síremlék alatt valóban a nagy felvilágosult író hamvai pihennek.”

Irodalom:

- Csorba Sándor: Bessenyei végrendelete. In: (Szerk.: Csorba Sándor, Margócsy Klára): A szétszórt rendszer. Tanulmányok Bessenyei György életművéről. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, 1998.
Katona Béla: Bessenyei György és Nyíregyháza
Egy fejezet Bessenyei Anna életéből (Az író nő Nyíregyházán őrzött levelei). Nyíregyháza, 1997.

Kiss Kálmán¹

2014. NOVEMBER

Vendégségben Szatmárból: a Luby Társaság bemutatkozása

2012 októberében a mátészalkai Szatmári Múzeum szalonjában tizenegy alapító tag részvételével alakult meg a Luby Társaság, amely a hivatalos bejegyzést követően 2013 tavaszán kezdte meg működését. Szeretnék röviden szólni a megalakuláshoz vezető útról, az egykori Szatmár vármegye azon kiemelkedő családjáról, amelynek nevét civil egyesületünk zászlajára tűzte, valamint a működésünk óta eltelt másfél év eredményeiről.

Az első kérdést illetően a „történelmi hűség” kedvéért meg kell említenem, hogy a Luby Társaság létrehozása személyes kezdeményezésemre és szervezésemmel indult meg, de hogy mások is mennyire fontosnak és hasznosnak tartották e társaság megalapítását, tanúsítják az abban való közreműködésre felkért személyek igenlő válaszai. A Luby Társaság alapító tagjaiként arra szövetkeztünk és az egyesületünkhöz azóta folyamatosan csatlakozó tagjaink is azt vállalják, hogy az Alapszabályzatunkban megfogalmazott célok megvalósítása érdekében színes programok, rendezvények keretében – a „Szatmárban Szatmárról Szatmárért!” gondolat jegyében – közösen tevékenykedünk.

Egyesületünk elnevezésének „Luby” előtagja nem egy személyhez, hanem az eredetileg Liptó vármegyei nemesi család 1772-től kialakuló szatmári ágának egészére kíván utalni. A szatmári Lubyk nemzedékei ugyanis gazdag szellemi és épített örökséget hagytak az utókorra. A 20. század közepéig a Luby név sokkal ismertebb volt, mint amennyire nem lehetett hallani róluk a század második felében. Pedig közéleti szerepvállalásuk, a magyar

1. A szerző főiskolai tanár, a Luby Társaság alelnöke.

művelődéstörténet és tudomány területén is ismert nevük megérdemelte volna a nagyobb odafigyelést. Csak hát akkoriban más szelek fújtak Európa ezen tájain.

Én magam a Luby nevet az 1960-as években kisgyerekként nap mint nap hallottam szülőfalumban, Magyarban, de csak mint a község egy-egy épületét vagy határbeli földterületét jelölő szóösszetétel előtagjaként. „Luby-kúria” néven emlegették a téesz által magtárként használt, egykor bizony szebb időket megélt, barokk stílusban épült udvarházat. A Luby család számos tagja az egykori kastélypark sarkában emelt „Luby-kriptában” nyugodott. A Magyar mellett elhaladó Tisza és a falut félkörben ölelő Kis-Túr találkozási pontjától nem messze akkoriban még a „Luby-lanka” gyümölcsöse is ontotta termését. Akárcsak jó száz évvel azelőtt, Petőfi ottjártakor. Az emeletes „Luby-kastélyba” az 1960-as években az általános iskolát költöztették át, hogy nagyobb termekben folyhasson az oktatás.

Ugyanakkor a birtok és az épületek hajdani gazdáiról, lakóiról nem sok hír járta. A község nem ismerte a Luby család régebbi múltját, a közelmúltról pedig nem nagyon beszéltek. Ki tudta akkoriban, hol élnek e család tagjai! Mivel a második világháború utáni új társadalmi rendszer ellenségnek tekintette a földbirtokosokat, egy egész osztály állt válaszütt előtt. Vagy itthon maradva, kisemmizve, visszahúzódó csendességben próbálják túlélni az új időket, vagy pedig, szétszóródva a nagyvilágban, idegen országokban, idegen népek között keresnek új hazát. A Luby család mindkét utat bejárta.

A teljesség kedvéért meg kell említenem, hogy a Lubykkal kapcsolatban volt azért akkoriban is egy-két, nem csak a szakemberek számára ismert mozzanat. A Szatmárt 1846–47-ben felkereső *Petőfi Sándorról* jelentek meg ugyanis napilapokban vagy folyóiratokban néhanapján írások, amelyekben a költő szatmári barátai közt a nagyari *Luby Zsigmond* nevét is megemlítették. A néprajzosokon kívül pedig az érdeklődő olvasók is kezükbe vehették *Luby Margit* műveit, akinek az 1930–40-es években kiadott három könyve a nagyobb könyvtárakban feltehetőleg akkoriban is elérhető volt, sőt, a „Bábelelte babona” c. műve új kiadásban is megjelent. Luby Margit kiadatlan írásainak egy részéből halálát követően két gyűjteményes kötet készült. Az 1976-ban elhunyt néprajzi írónőt Magyarban temették el. Nyugvóhelyére a kerek évfordulókon az etnográfusok által a családi sírbolt ajtaján elhelyezett koszorúk emlékeztettek.

Másfél évtizeddel ezelőtt megkezdett, Magyar történelmére irányuló kutatásaim során vált világossá számomra, hogy a Luby család további tagjai, köztük nem csak nagyari illetőségűek, hasonlóképpen jelentős értékeket képviselnek. Egyre erősebb lett hát bennem a vágy, hogy a szatmári Lubyk örökségét másokkal közösen kezdjem el feltárni és láthatóvá, ismertté tenni a helyi közösségek, valamint a világ számára. Nem csupán a Lubyk emlékének tartozunk ezzel! Úgy gondolom, hogy az általuk is gazdagított múlt örökségének bemutatásával hozzájárulhatunk a trianoni szerződéssel peremhelyzetbe kényszerített szatmári térség lakosai megcsappant önbecsülésének növeléséhez. És mindennek örvendetes velejárója az is, hogy a feltárt új mozzanatokkal a Szatmár iránt érdeklődők számára térségünk turisztikai, néprajzi, kulturális kínálatát is színesebbé, vonzóbbá tesszük.

Szerencsére volt hol elkezdni ezt a közös munkát, hiszen az utóbbi évek Magyarban láthatóvá vált eredményei mellett az elmúlt negyedszázadban mások is tettek lépéseket ebben az irányban. Szakembereink részéről történelmi, irodalmi és néprajzi jellegű kutatások indultak. A Kölcsey Társaság Füzeteiben több helyen is találunk a Luby családra vonatkozóan utalásokat, a hazai levéltárak, kéziratárak pedig számos, eddig még nem publikált adatot rejthetnek a Lubykkal kapcsolatban. Nem is beszélve Luby Margit Mátészalkán őrzött kéziratot anyagairól.

A szellemi értékek mellett sikerült megmenteni a Lubykhoz kapcsolódó épített örökség egy részét is, ugyanis 2001-ben új-jáépültek a Luby család nagyari földszintes udvarházai, 2010-ben pedig elkezdődött és 2013-ra befejeződött a nagyari emeletes Luby-kastély helyreállítása. Van remény további épületek megmentésére is. Ezek kapcsán lehetőségünk nyílik majd arra, hogy a már eddig elhelyezett emléktáblák sorát továbbgyarapítsuk, illetve újabb emlékhelyeket alakítsunk ki, mindezt immár közös összefogással.

Hadd említsem meg jelzésszerűen és nem a teljesség igényével, kikre vagyunk még büszkék a Luby család tagjainak sorában! Az eredetileg Liptó vármegyei származású *Luby Károlyra*, aki 1772-ben került a Károlyi-uradalomba titkárnak, hogy aztán a szatmári nemesség bizalmát élvezve másodalispánként tevékenykedjen. Egykori családi kastélyuk és kápolnájuk Nyírvasváriban áll. Az alispán egyik fia, ifjabb Luby Károly nagyari udvarházában

a reformkor kiváló személyiségei is megfordultak: a rokonnak és komának tekintett *Kölcsey Ferenc* mellett *Wesselényi Miklós*, *Szemere Pál*, *Obernyik Károly* költő tette tiszteletét Luby Károly főszolgabírónál. Néhány évvel később a Kölcsey sírját felkereső, s Luby Zsigmond életre szóló barátságát elfogadó Petőfi Sándor volt e ház vendége. Petőfi Luby Zsigmondnak köszönhetően látogatott el a környék többi községébe, köztük Matolcsra és Fülöpösdarócra. E látogatások emlékét nem csupán a szájhagyomány, hanem versek, levelek, egyéb iratok is megőrizték. És őrzi ma is Magyarban az egykor hatalmas lomboronájú Petőfi-fa, amelynek mára már élettelen csonkjával mellett az utolsó makktermésekből hajtattott, lassan negyedszázados utódok hirdetik a költő Szatmárban jártának emlékét. A Lubykkal kapcsolatban Tunyogmatolcson is várja az egykori lakóház a gondos kezek segítő beavatkozását. A fenti személyeken kívül Luby Károly vármegyei levéltáros, genealógus, *Luby Géza* országgyűlési képviselő, illetve fia, ifjabb *Luby Géza*, valamint ez utóbbi adoptált fia, *Szaplonczay Luby Lajos* hasonlóképpen kiváló tagjai voltak a Luby családnak.

A most már csaknem félszáz tagot számláló Luby Társaság a Szatmár Leader Közhasznú Egyesület anyagi támogatásának köszönhetően 2014-ben jelentette meg dvd-én a *Kéry Péter* operatőr–rendező által forgatott, „Petőfi-hagyományok Szatmárban” c. ismeretterjesztő filmet, amelyhez angol nyelven feliratozott változat is készült. Megjelentettük Luby Margit „Fogyó legelőkön” című, 1942-es könyvének reprintváltozatát, némileg kiegészítve az eredeti művet. Nagy sikert aratott a *Turcsán András – Buzogány Béla* szerzőpáros által készített, Petőfi szatmári kötődéseit és élettörténetét feldolgozó, mai képzelte környezetbe helyezett, de álomképek segítségével Petőfi korát is bemutató musicalünket „A Petőfi-titok” címmel. A Luby család történetével és a szatmári múlt kérdéseivel foglalkozó konferenciánkat a Petőfi Sándor- emlékkonferencia követte, amelyre Székelykeresztúrról, Eperjesről, Koltóról, Dömsödről és a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumból hívtunk meg előadókat. Az első négy településen a nagyarihoz hasonlóan szintén állnak Petőfi-fák. E találkozás emlékére alakítottuk ki Magyarban „A kárpát-medencei Petőfi-fák emlékkertjét”, amelyben az említett települések képviselői egy-egy otthonról hozott facsemetét ültettek el, emlékkövekkel jelölve meg azokat. A Petőfivel kapcsolatos szatmári települé-

sek, Szatmárcseke, Fehérgyarmat, Tunyogmatolcs, Géberjén és Fülöpösdaróc is gazdagodtak egy-egy emlékfával, valamint emlékkövel. A fülöpösdaróci újabb Luby-kastély falán ez évtől mészkőtábla hirdeti a Petőfit is vendégül látó, lebontott régi udvarház emlékét. Rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a szatmári múltat és értékeket az iskolások is megismerjék. Ezért számukra Petőfi-ve-télkedőt szerveztünk, amelynek, nyugodtan kijelenthetjük, mi is győztese lettünk, hiszen sikerült hozzájárulnunk az ifjabb korosztály történelmünk és jelenünk iránti érdeklődésének felébresztéséhez, ismereteik elmélyítéséhez.

A jövőre vonatkozó elképzeléseinket is szeretnénk az eltelt másfél évhez hasonló sikerekkel megvalósítani.

Köszönöm szépen a bemutatkozás lehetőségét, és szívből invítálok mindenkit, legyenek vendégeink Szatmárban!

A nagyari Luby-kastély esti fényben

Évzáró karácsonyi társasági összejövétel

Nagy Éva

A Bessenyei Társaság tevékenysége – 2014

Egy társaság életében a 27 év az érett felnőttkornak számíthat már, hogy az öregedés/előregedés kezdeti stádiumáról ne is beszéljünk, éppen ezért hangsúlyozom nagy örömmel, hogy vagyunk, működünk, szerényen és serényen a számunkra adatott anyagi és szellemi lehetőségeknek megfelelően. Itt vagyunk, mert jó találkozni és néhány szót váltani egymással, itt vagyunk, mert szeretünk együtt lenni, és mert egy-egy jól sikerült program, érdekes előadás után emelkedettebb lélekkel, jobb érzéssel térünk haza a mindennapok megszokott tevékenységeihez. Hiába, „Társaságra vagyunk teremtve, az istenek a boldogságunkat egymásba helyezték” – idézhetnénk Bessenyeit, de akár József Attilát is: „hiába fürösztöd önmagadban, / csak másban moshatod meg arcodat.”

A Bessenyei Társaság egyik fontos feladata kultúra, a tudomány, a művészet terjesztése, eredményeinek népszerűsítése. Ennek jegyében a 2014-es esztendőben több érdekes és emlékezetes előadást hallhattunk, és számos – a maguk területén kiemelkedően tevékenykedő – tudományos kutatóval, előadóval, művésszel ismerkedhettünk meg. Vendégeink voltak a Szabolcs-szatmár-beregi Szemle szerkesztőségéből *Karádi Zsolt*, *Marik Sándor* és *Babosi László*. Örömmel vettük, hogy a színvonalas megyei folyóirat legújabb számát a Bessenyei Társaság és a Móricz Zsigmond Városi és Megyei Könyvtár közös rendezvényeként nálunk mutatták be. *Sipos László* Forster-emlékermes műemlékfeltáró irodalmi és művészi szempontból is színes, élvezetes, kiállítással egybekötött előadásában a kultúrák és emberi sorsok összefüggéseivel, titkaival ismerkedhettünk. A Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzatának Kulturális Alapja támogatásával

(PKAB/81-14) valósulhatott meg a Sóstói Múzeumfaluban megrendezett Sóstóhegy – Nyíregyháza városnegyede című kötetbemutató *Sallai József, Révay Valéria és Bodnár István* közreműködésével. Jól sikerült a közös vacsorával egybekötött társasági összejövetel. Büszkék vagyunk arra, hogy a szerkesztő, a tanulmányírók és a programunkban szereplők is Társaságunk tagjai. *Kührner Éva* gondolatgazdag könyvbemutatója az egészségre nevelés jegyében vizsgálta az iskolaorvosi rendszer kialakításának fontos történeti lépéseit megyénkben. *Kiss Kálmán*, a néhány éve működő Luby Társaság alelnöke pedig megyénk, pontosabban Szatmár művelődéstörténetéből, hagyományvilágából, legendáriumból adott irigylésre méltó ízelítőt. Tartalmas, sokszínű munkájuk, lelkesedésük mintául szolgálhat a mi számunkra is.

Feladatunknak tekintjük az iskolákkal, tanintézményekkel való kapcsolataink erősítését is. Szívesen látjuk az ifjú tehetségeket körünkben is alkalmi szereplőkként (l. *Somogyi Viktor* és *Katinka* a Művészeti Középiskolából és a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola elsőéves hallgatói *Csermely Tibor* jóvoltából), de mi magunk is vendégeskedtünk a Művészeti Középiskolában. Köszönet az intézmény vezetőinek és diákjainak az emlékezetesen szép, hangulatos bemutatkozó műsorért.

Az idei programunkban a meghívott előadókon kívül örömmel adtunk lehetőséget Társaságunk költőinek is (*Horváth József, Czimbula Józsefné, Demeter Sándor, Pagonyi Szabó János* és *Vengrinyák János*) figyelemfelkeltő fellépésre, ahol alkotói tevékenységükről beszélhettek néhány vers felolvasásával.

A Bessenyei Társaság az alapszabályzatában foglaltaknak megfelelően vállalta a Bessenyei emlékhelyek gondozását, a Bessenyei-kultusz ébren tartását, ápolását, Bessenyei emberi tartásának, szellemi értékeinek, gondolatainak terjesztését. A már hagyományossá vált koszorúzási ünnepségünket a Bessenyei-szobornál és az Északi temetőben lévő sírhelynél az idén is méltó megemlékezés keretében tartottuk meg. A szobor felállításának 115. évfordulója alkalmából *Komiszár Dénes* a korabeli dokumentumok alapján hűen, sok részletre kiterjedően elevenítette meg a szobor történetét. Ünnepségünkön részt vettek a város, a megye és Tiszabercel képviselői is. A síremléknél Nagy Éva *Csorba Sándor* és *Katona Béla* tanulmányai által idézte meg a filozófus-író különös végrendeletét és hamvainak utóéletét, Társaságunk

tagjai pedig mécsesgyűjtással és Bessenyei-gondolatok felolvasásával tisztelegtek névadónk sírhelyénél. Az idei nyáron még egy társasági kirándulást is szerveztünk Tiszabercelre. Köszönet *Zsíros Antalné* tagtársunknak a szervező munkáért és Tiszabercel polgármesterének, intézményvezetőinek a szíves-kedves fogadtatásért. Az éppen felújítás alatt álló emlékházat akkor csak kívülről láthattuk, de két hónappal később néhányan részt vettünk az emlékház avató ünnepségén.

A Bessenyei-kultusz ébrentartásának jelentős lépése volt, hogy Társaságunk az elsők között javasolta a megalakult Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottságnak a város első köztéri szobrának, a Bessenyei-szobornak a helyi Értéktárba való felvételét. A városi közgyűlés elfogadta a tekintélyes szakvéleményekkel benyújtott ajánlásunkat. Köszönjük *Csorba Sándor*, *Ilyés Gábor* és *Bánszki István* támogatását.

Társaságunk *Treczkóné Brilla Mónika* könyvelőnk segítségével két pályázatot is benyújtott a városi önkormányzat Kulturális és Civil Alapjához. A Kulturális Alap 400 000 Ft-os támogatását elnyertük két programunkra. Az őszi könyvbemutatónk ennek jegyében valósulhatott meg. A másik, nagyobb szabású programunk a 10. Bessenyei Almanach megjelentetése lesz február végén. Sok munka vár még addig ránk. Még egy fontos információ: az idei év szeptemberétől Társaságunk folyószámláját a Szabolcs Takarékszövetkezet kezeli. Kérjük kedves tagjainkat, hogy az újonnan megadott számlaszámon rendezzék tagdíjaikat a jövőben.

Társaságunk tagjai közül többen folyamatosan tevékenykednek a város és a különböző intézmények, társaságok szakmai, kulturális életében. Példaértékű a vitalitásuk, különösen *Csermely Tibor* és *Erdélyi Tamás* szerteágazó közéleti tevékenysége.

Köszönöm az elnökségnek, hogy kitartó munkájukkal, lelkesedésükkel, tanácsaikkal segítették közös munkánkat. Köszönöm Társaságunk tagjainak az alkalmankénti szereplést és a programjainkon való aktív részvételt.

Végezetül három emléklapot szeretnék átadni az elnökség nevében azon tagjainknak, akik az utóbbi években folyamatos munkájukkal elismerésre méltóan képviselték Társaságunk népszerűsítését különböző körökben, újságokban, rendezvényeken:

Horváth Józsefné társasági tagunknak a több évtizedes emlékezetes szerepléséért, tevékenységünket népszerűsítő írásaiért,

Czimbala Józsefné társasági tagunknak közösségünk és névadónk értékeinek megismertetéséért folytatott tevékenységéért,

és *Pásztor Józsefné* társasági tagunknak közösségünkért folytatott több évtizedes önzetlen munkájáért.

Társaságunk egy külön emléklappal köszöntötte *dr. Bánszki István* örökös elnökünket 85. születésnapja alkalmából a Bessenyei-kultusz felélesztésében és továbbépítésében szerzett történelmi érdemeiért.

Isten éltesse a 2014-ben 80. életévüket betöltő tagjainkat is! Kívánjuk nekik, hogy jó egészségben, hittel munkálkodjanak még a maguk örömeire és a mi elismerésünkre!

Csermely Tibor

Sík Sándor, a költő, a pap és a tanár

Az előadás közreműködői görögkatolikus kispapok voltak, *Dévai Marcell, Egyed Norbert, Figeczki Gábor, Gaál Richárd, Gémes Péter, Iváncsó Máté, Káplár Áron, Soltész Márk, Szabó Csaba.*

Szeretettel köszöntjük a Bessenyei Társaság minden „rendes tagját”, és az immár hagyományos karácsonyi összejöveteleken irodalmi összeállításokkal, görögkatolikus kispapok – kedves tanítványaim – közreműködésével emlékezünk Sík Sándorra, a piarista papköltőre.

Költészetének tételszerű, tematikus megfogalmazásával, öt tételben egy-két vers felidézésével igyekszünk felmutatni a költői, tanári és lelkipásztori jelenlétet Sík Sándor életművében.

I. A természet – Isten alkotta világ

Sík Sándor költészetében az egyik állandóan jelenlévő motívum a természet szépségének szüntelenül felhangzó dicsérete. „Állani némán, mint a Mátra”, éneklí és megéli a létezés csodáját.

„(...) Nem erőlködni befelé sem,
Csak bámulni a létezésen,
(...) és örülni
Az egyetlen csodának: annak,
Hogy valamik, valakik vannak, (...)”

A csodálatos látványt nyújtó hegyvidék
„... Amely magát némán kitárta
A mindenségnek, mint a Mátra.”

Az *Alkonyat a Balatonon* személyes élménnyé növekszik nála:
„Enyém a nap, enyém a fény,
A tó tündöklő tükörén.
Száll lelkem, szállj te halk hajó.
Csillog az alkony, ég a tó.”

Fiatal korától kezdve egész költői pályája során újra és újra felharsan az istenalkotta világ dicsérete, a természeti szépségek rajongó szeretete.

II. A rendíthetetlen hit és kétely keresztútjében

A keresztény ember monumentális hitvallása szólal meg a *Hiszek* című versében.

„Hallják meg hívők és hitetlenek
Élet-halálra szóló eskümet!
A szív bősége zúg fel ajkamon,
Az kényszerít a Krisztust vallanom.
Hallják meg rokkant, vén aposztaták
S a vétekben vajúdó új-világ,
A forradalom, a vak Leviathán,
És hallja meg a settenkedő Sátán:
Isten nevében vallomást teszek:
Hiszek.

Hiszek, és hitem súlyos és kemény.
Nem tünde tan, nem pille vélemény.
Nincs benne így-úgy, bárcsak és talán:
Igen és nem, kereken, magyarán.
Semmi csűrés és semmi csavarás,
Ínyeskedés és köntörfalazás:...”

Valósággal a keresztény-katolikus hit lírai kifejtése hangzik fel a következő versszakok végén: amikor így tesz hitet: „... hiszem az Atyát, ... hiszem a Fiút, ... hiszem a Szentlelket.”

A négy evangélistára történő utalás, a péteri köszikla bizton-sága, Szent Pálra, Szent Ágostonra és Prohászka Ottokárra történő hivatkozás teszi teljessé hitvallását.

És mégis! Ezt a magabiztos hívő lelket kétségek kezdték gyötörni.

A néma Miatyánk című versében lírai küzdelmet folytat a hitét és ragaszkodását annyiszor felmutató szerzetes tanár nyugtalanító, már-már félelmetes kételyeivel. Mondani akar egy utolsó éneket:

„Imában ömleni Eléd,
Legutolsó, de hűséges cseléd...!
De jaj! ha nem igaz!
(...) És mégis, mégis, Ő van itt,
Immár tőlem el nem veszik.”

Majd újra feltolul a nyugtalanító érzés:
 „Bénult napokon, izzadt éjeken
 Az értelem is értelmetlen,
 Értelmetlen és imátalan, –
 Magam vagyok, egészen egymagam.”

III. A munka, a kötelesség és a hivatás vonzásában

Sík Sándor egész szerzetespapi, tanári, költői pályája során a munkavégzés pontosságát, a kötelességek maradéktalan teljesítését és a hivatás tökéletes megvalósítását tartotta kötelességének. Új ének című versében ezt olvassuk:

„Nekem (...) nem kellene a kis nyögések
 Én akarom a szent Egészet.”

A *Mosolygó gyermek* a fullasztóan meleg autóbuszban úgy mosolyog vissza a költőre, hogy megerősíti őt abban, hogy

„A szeretet már fel tudja fogni
 S a mosolyra vissza tud mosolyogni.”

Azért könyörög, hogy adja meg az Isten:

„Olyannak lennem, mint ez a csöpp gyermek:
 Friss antennája minden szeretetnek.”

A hétköznapi szürkeségtől a meddő lanyha életsorstól *Ments meg Uram!* – kiáltja a költő.

„A virágtalan, gyümölcstelen ágtól,
 A meddőségtől, lanyhaságtól,
 A naptalan és esőtlen égtől:
 Ments meg Uram a szürkeségtől!
 (...) Ne hagyj Uram megülednem,
 Sem eszmében, sem kényelemben.
 Ne tőrj megállni az ostoba van-nál,
 S nem vágyni többre kis mái magamnál.”

IV. Tu es sacerdos... Te pap vagy...

Az Úr szolgálatát több dimenzióban is megélő költő, az elkötelezett tanár, az elmélkedő szerzetes, a lelkes cserkészvezető élete

legnagyobb élményének papságát tartja. *Primicia* című versében, amint megérinti a csodát, az első mise áhítata és élménye úgy magával ragadja, hogy körülötte megszűnik minden:

„Egyetlen vágytól mámoros az ajkam:
Így, így maradni végeszakadatlan”

Finom suttogó, jámbor figyelmeztetés ébreszti tudatára:

„Folytatni kellene a szentmisét!”

A *Csendes misén* csak hárman vannak.

„A hívek kint az aratáson,
Kis mezítlábas ministránsom
Van itt csak egy avított anyó.
(...) Hárman vagyunk itt! – Isten engem,
Te vagy, Uram, a negyedik!
(...) S míg rámtapad e tiszta négy szem;
Bensőmben tornyosodni érzem
Az Örök Halmok sóhaját.”

A *Találkozás* című vers három kutyája az emberi nem Istenhez viszonyuló magatartását példázza.

„Vasárnap reggel, a kis falun át
Beteghez vittem az Úrvacsorát.
Lassan lépdelttem, némán zsolozsmázva,
Köpenyem alatt, szívemen, a Táska.
(...) Emberi lelket mást nem esett látnom:
Három kutyával volt találkozásom.”

Az első békességesen mellészegődött, a másik éktelenül acsarkodott, a harmadik közömbösen „visszasunt a jó meleg vacokra”.

V. Hazafelé

Az idősödő Sik Sándor döbbenetes pontossággal rajzolja meg az öregedés fájdalmas élményét. Amikor a *Búcsú a szavaktól* című verse felcsendül, a szavakat csak nehézségek árán találja meg. A tőle elpártoló szavaknak tesz szemrehányást:

„S most hűtlenek, csalfák, kegyetlenek,
Egymás után elhagyatok engemet.
Hasztalan hívlak, hasztalan kereslek,
Elhal a visszhang, a barlang üres lett.”

És még egy döbbenetes „élmény”: a zsinati liturgikus reform előtt a lépcsőima szövegét írott szöveg nélkül, fejből mondta a miséző pap. Most már ez is nehézséget okoz a kiüresedő emlékezetnek:

„Állasz az oltár lépcsőjén magad
És idézed a szentelt szavakat,
S csak tátogat szegény memóriád;
A néma ördög vigyorog reád.”

A hazakészülő költő még eléledgelne egy kicsit ebben a földi életben:

„Majd ellennék csendben immár
Fejemre nőtt fiaimnál,
Én Istenem,
Még ameddig hazahínál.
(...) Úgy szerettem ezt az áldott
Jóra váltott rossz világot
– Én Istenem
Úgy-e bizony megbocsátod?”

Ezeket a sorokat már az *Őszi fecske* című versében olvassuk:

„Testvérkézből Isten-kézbe,
– Őszi fecskét költözésre –
Én Istenem,
Majd elhívsz már, az Egészbe.

Jaj, csak akkor el ne késsen
Hozzád csukló szívverésem,
Én Istenem,
Csak az ament el ne vétsem.”

Az adventi készülődés és várakozás napjaiban ezzel a lírai él-ménnyel kívánunk boldog karácsonyt!

**A TÁRSASÁG TAGJAINAK
IRODALMI-KÖZÉLETI JELENLÉTE,
ELISMERÉSE**

Kujbusné Mecsei Éva

Benczúr Gyula és Nyíregyháza¹

Benczúr Gyula 1844. január 28-án Nyíregyházán született a régi városházában² – a családi legenda szerint nagy emberré válást jósoló harangzúgás közepette. Apja, Benczúr Vilmos gyógyszerész feleségével, Lassgallner Paulinával itt megnyitotta meg a Magyar Korona nevű gyógyszertárat, amelyet 1846-ig működtetett. Ezt követően a család Kassára költözött. A később világhírűvé vált festőt a csecsemőkor és az első lépések időszaka kötötte Nyíregyházához. „Az első igazi napsugarat odakünn pillantotta meg a nyíregyházi tanyákon, az akácfák alatt, napraforgókkal szegélyezett mezőkön, ábrándos, messzi legelőkön, ahol a Benczúr tanya feküdt. Ez a szikrázó nyírségi napsugár ragyo-

Benczúr Gyula: Önarckép

1 Elhangzott a Jósa András Múzeum Benczúr ünnepségén 2014. január 28-án.

2 1842-re készült el az új városháza, így eladták a régit Benczúr Vilmos gyógyszerésznek 4100 pengő forintért, „melyből 800 forintot lefizetni kötelezett, a hátralévő summa 6 évi törlesztés mellett nála hagyatott”. Lukács Ödön: Nyíregyháza története. Nyíregyháza, 1886. 263–264. Susztek Sámuel naplójában így írt. „Ami pedig a régi városházát illeti, azt az 1843. évben Benczúr Vilmos úr 10 250, azaz tízezer és kétszázharminc váltóforintért megvette, és belőle a maga számára egy patikát és minden környüállásaihoz szükséges szobákat épített. Ugyanabban legelőször is építtetett egy boltot, melyet mindjárt egy Tállyáról idejött, Stern nevezetű zsidó 250 Ft-ért kiárendált egy-egy évre. Maga Benczúr, ki eddig Benkóné asszony házának egy részét árendában bírta, csak később költözött belé”. In: Galambos Sándor – Kujbusné Mecsei Éva: A reformkori Nyíregyháza hétköznapijai. Susztek Sámuel feljegyzései, I., Szabolcs-szatmár-beregi Szemle, 1998/1.

gott fel először a gyermek szemében”³ – írta inkább romantikázva, mint a valóságot ábrázolva Krúdy.

Születése idején Nyíregyháza olyan prosperáló mezőváros volt, amelynek többnyire evangélikus, magukat tótnak valló lakosai 1824-re pénzen megváltották terheiket földesuraiktól, és legtöbb idejüket a szállásaikon gazdálkodással töltötték. Az 1753-tól újratelepített városban, ahova folyamatosan jöttek a Felvidékről és az ország különböző helyeiről a szlovák, német, magyar ajkú szabadmenetelű jobbágyok, a kézművesek, az értelmiségiek – evangélikusok, reformátusok, görög és római katolikusok egyaránt – ekkor már több mint 18 ezren laktak. Az 1837 óta kiváltságolt mezővárosi privilégiummal bíró közösség vezetésére a polgármester irányításával ez időben a legmódosabb parasztgazdákat, a vándorlás révén világlátott kézműveseket, az értelmiségieket – nemeseket és nem nemeseket választottak. A lelki élet és a szellemi fejlődés útmutatói a felekezetek tanítói, papjai – köztük Benczúr Sámuel evangélikus lelkész, Gyula rokona – voltak, a jogi útvesztőkben ügyvédek segítették a várost és lakóit.

A legnépesebb evangélikus gyülekezet az iskolái mellé ez idő tájt éppen az óvoda alapításán munkálkodott, jótékonysági programokon igyekezve előteremteni a szükséges pénzt. Az egyik legsikeresebb rendezvény, az 1844. február 25-i táncmulatság volt. Ez év nyaratól a frissen szervezett műkedvelő színtársulat is több darabot adott elő a kisdédóví javára. A művelődést célul tűző, 1832-ben alakított Olvasótársaság tagjai 1844-ben a Budapestről rendelt Pesti Hírlapból értesültek a legújabb politikai, társadalmi és gazdasági hírekről. Információt a nyíregyháziak szerezhettek továbbá a városban tartott négy országos vásáron, ahol megfordult a környék lakossága, sőt távolról jött iparos-kereskedők is gyakori résztvevői voltak a sokadalomnak. A megváltokozáshoz szükséges hitelek, illetve a joggyarapodással járó hivatalos ügyintézés során a nyíregyháziak sokfelé jártak, sok mindent láttak, amit itthon is megvalósítottak. Dinamikusan fejlődő mezővárost teremtettek, de egy évszázad alatt nem érhatték utol a nagy múltú felvidéki városokat. Bár már itt is elkészült néhány kőjárda, sőt lámpákat is állítottak, éppen felépült az új városháza, már néhány tehetősebb lakos emeletes házat örökölt utódaira, de Nyíregyháza ettől még többnyire földszintes, nádtejtős házas és poros utcájú városka volt, ahol a legtehetősebbek a

3 Krúdy Gyula: Nyíri emlék. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle, 2003. 3. 246.

www.szszbmo.hu/szemle/dokumentumtar/doc_download/406f

professzori iskolában a declinatiót és a conjugatiót tanulták – addig Gyula, az apja által mérnöknek szánt gyermek, Kassán Klimkovits Ferenc és Béla magán rajziskolájában tanult.

Az 1860-as években, amikor a csodagyerekként számon tartott tehetséges diák Benczúr már a müncheni Képzőművészeti Akadémián tanult, Nyíregyháza éppen újraéledt az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc bukását követő trauma után. Lezajlott a „bársonyos forradalom”, megválasztották az új elöljáróságot, éppen elindult az újonnan épített állomásról a vonat, az olvasótársaság kaszinóvá alakult, 1861-ben megkezdődött az oktatás az evangélikus gimnáziumban, 1862-ben pedig Lónyay Menyhért elnöklete alatt megalapították a nyíregyházi első takarékpénztárt.⁴ Sorra nyíltak az egyre gazdagabb árukinálattal rendelkező, magukat majd termékeken, nyomtatványokon, sőt a helyi lapokban is reklámozó üzletek: a kibővülő centrumkörben fűszer- és vegyeskereskedések mellett rőfös üzletek, gépkereskedések, könyv-, papír-, ékszer-, bútorboltok kínálták áruikat, a szárazmalmok mellett örölni kezdett az első gőzmalom. A város elindult a polgárosodás, Beczúr pedig a művészé válás útján.

1869-től hét éven át Benczúr Olasz-, majd Franciaországban tett tanulmányutakat, II. Lajos bajor király megrendelésére több képet festett. Ezalatt itthon Dobai Sándor felállította az első könyvnyomdát, majd őt követte Jóba Elek, aki Lukács Ödön református lelkész első várostörténeti munkáját is kiadta. Egyre több lap is megjelent a városban: 1868-tól a Nyír, majd a Tiszavidék, a Nyíri Közlöny, a Szabolcs, a Nyíregyháza. 1880-tól még csak hetente egyszer, de már megjelent a Benczúrról később sokat tudósító Nyírvidék.⁵

Előrelépett a város is: 1871-ben megkezdte működését a magyar királyi törvényszék, a Benczúr születése előtti években épült földszintes városházát bővítették és emelet ráépítéssel modernizálták, hogy az új hivatalok mellett 1873. február 27-től az elöljárók a városhoz méltó „emeletes palotá”-ból intézhessék a város ügyeit. Ebben az évben (1873-ban), letették az új református templom alapkövét. Ez az év Benczúr életében is döntő volt:

4 Első igazgatója Kovács Gergely lett. Részletesebben lásd „Ipar, kereskedelem, pénz- és hitelügy. Írta: Szabó Endre és Ferenczi Miksa, az egyes ipartelepekre vonatkozó részt Vende Aladár. In: Szabolcs vármegye. Szerk. Borovszky Samu. Budapest, [1901.] <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0019/27.html> (2014. 01. 21.)

5 Dr. Barna János: Nyíregyházi és Szabolcsvármegyei sajtó. In: Nyíregyháza és Szabolcsvármegye közsé-gei. Szerk. Hunek Emil, Budapest, 1931. (a továbbiakban Szerk. Hunek, 1931.) 275–276.

Hunyadi László búcsúja (1866)
Olaj, vászon, 147 x 121 cm
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Münchenben feleségül vette Gabriel Cornelius Ritter von Max festő testvérét, Linát. Amikor pedig 1876-ban a müncheni akadémia festőtanára lett, akkor vált Nyíregyháza az 1876. 33. tc. alapján a megye központjává.

Több tanári állást is ajánlottak neki Weimarban és Prágában is, de ő szívesebben fogadta el Trefort Ágoston magyar kultuszminiszter ajánlatát a Budapesten meginduló első magyar művész-képző intézmény élére. 1883-ban tért haza, hogy a mesteriskolát vezesse. 1890-ben elvesztette feleségét. Két év múlva feleségül vette leányainak tanárnőjét, volt feleségének barátnőjét. Ürmössy Boldizsár Piroskát, aki szeretettel nevelte fel a négy árvát, és mindvégig hű segítőtársa maradt férjének. Komoly, vonzó egyéniséget a fennmaradt portrék őrizték meg.

Kassára költözésük óta nem járt Nyíregyházán, a nyíregyházaiak viszont a fővárosban többször is találkoztak vele. Hol támogatást kértek tőle az iskola számára, hol a Kallós Ede által készíten-dő Bessenyei szobor zsűrijébe invitálták.

1901-ben a Nyírvidék újságírója felveti a kérdést, hogy miért nincs emléktábla a szülőházán, miért nem neveztek el utcát róla, és hogy a Bessenyei Kör miért nem gondoskodik a „világ által üdvözölt művésznak a szülőföldjén való megbecsüléséről”,⁶ aki munkáival számos sikert aratott. Ekkor már történelmi témájú festményei (Hunyady László búcsúja, II. Rákóczi Ferenc elfogatása, Vajk megkeresztelése, valamint XV. Lajos és Dubarry, XVI. Lajos és családja, a millennium-ra 1986-ban megfestett Budavár visszavétele) mellett mitologikus tárgyú kompozíciókat és csendéleteket is festett. A hazai arisztokrácia és nagypolgárság számtalan portrémegrendeléssel halmozta el (Erzsébet királyné, Ferenc József, Andrássy Gyula, Károlyi Gyula és felesége, Károlyi Lászlóné, gróf Tisza István, Trefort Ágoston). 1900-ban a párizsi világkiállításon első díjat nyert Schlauh Lőrinc nagyváradi bíborost ábrázoló portréjával. Őnarcképei közül az egyik még életében a firenzei Uffizi képtár arcképcsarnokába került.

Munkássága elismeréseként a király három érdemrenddel és főrendiházi örökös tagsággal jutalmazta Benczúrt.⁷ Erről a Nyírvidék büszkén adott hír 1906. október 21-i számában, mint ahogy arról is beszámolt alig egy évvel azelőtt, hogy az Evangélikus Templom Egyesület elnöke, Paulik János és a vele lévő küldöttség felkereste Budapesten a mestert, felkérve egy ol-tárkép megfestésére.

A Nyírvidék-cikk utáni 8. év, 1909. jeles dátum lett Benczúr és Nyíregyháza kapcsolatában, hiszen a képviselőtestület 1909. október 1-jei ülésén Májerszky Béla polgármester felterjesztette Benczúr Gyula festőművészt, a budapesti festészeti mesteriskola igazgatóját, az I. osztályú Ferenc József-rend és az Osztrák-Magyar Művészet és Tudomány díszjelvényének tulajdonosát, a müncheni és bécsi képzőművészeti akadémia tiszteletbeli és a magyar főrendi ház örökös tagját, a város szülöttét a díszpolgári címre. Indoklása szerint „a festőművészet terén világhírű és örökbecsű művészeti alkotásaival nemcsak magának, hanem

6 Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák. II. Nyíregyháza, 1986. (a továbbiakban Margócsy, II.) 81.

7 Ferenc Józseftől az alábbi kitüntetéseket kapta: Ferenc József Rend Lovagkeresztje, Pro lit eris et artibus, Szent István Rend III. osztályú keresztje – Dr. Benczúr Gyula emlékirata, 61. o. Salgótarjáni Múzeum (a továbbiakban Benczúr)

házánknak és szülővárosának is dicsőséget szerzett”. A testület tagjai lelkesen szavazták meg az előterjesztést, készítették el 4. díszpolgárunk⁸ oklevelét és szervezték az átadóünnepséget.

Benczúr és családja 1909. október 17-én érkezett Nyíregyházára.⁹ A jeles napon gazdag programmal, feleségét – mint ahogy a város irataiban fennmaradt számla is mutatja – szép virágcsokorral várták. A 30 országos hírű, valamint több helyi festő munkájából a Nemzeti Szalon Egyesület itt rendezte meg a 39. vidéki tárlatát,¹⁰ emellett kulturális műsort, emléktábla avatást és bankettet is terveztek. A város vezetősége mindent elkövetett, hogy a vendég jól érezze magát. A Nyírvidék újságírója szerint: „a fogadtatás meleg, ünneplése impozáns volt... az előbbinek szemmel láthatólag örült, az utóbbitól mindenkép menekülni igyekezett.”

Feleségével és fiával¹¹ együtt felkereste az evangélikus templomot, a főgimnáziumot és az 1899-től épülő, Erzsébet vármegyei közkórházat is, de a városból most sem láthatott sokat. Pedig hatalmasat változott Nyíregyháza. Hasonlóvá vált a rendezett tanácsú városi ranggal bíró megyeszékhelyekhez. A centrumban a városháza centrumterének szegletében 1892-ben felépült az Alpár Ignác által tervezett megyeháza. A hivatalos helyiségek mellett helyet kapott itt a levéltár, a könyvtár, és a főként Jósa András gyűjteményéből létrehozott „régiségi gyűjtemény” is. A másik Alpár-féle épület, a 42 szobás Korona Szálló 1895-re készült el.

A centrumkörön belül még átadták a törvényszék új emeletes épületét, így a bírósági tisztviselők kiköltöztek a számukra helyet adó városházáról, a pénzügyigazgatóság pedig beköltözött. A régi görög katolikus templom helyén, valamint a római katolikustól nem messze felépültek az új templomok, majd 1884-ben a statusquo izraelita templom.¹² 1891-től lovassági laktanyája, 1894-től már kőszínháza, gőzfürdője is volt a városnak.

1892-től már a városszabályozási terv figyelembe vételével építkeztek a lakosok.¹³ Az urbanizáció terén is látványos eredményeket értek el, hiszen mind több utca kapott kőborítást, megindult a villanyszolgáltatás és a mocsaras részek lecsapolása, a vasútállomás

8 Lónyay Menyhért, Kossuth Lajos, Wekerle Sándor voltak már ekkor a város díszpolgárai. Lásd Kujbusné nyirkuvik.hu

9 63 év múlva akkor pillantotta meg először szülővárosát. Lásd Benczúr, 59.

10 Uo. 64.

11 Uo.

12 Nagy Elek: Nyíregyháza fejlődése. Szerk. Hunek Emil, 1931. (a továbbiakban Nagy E.) 50.

13 Már 1824-től volt városzépítési bizottság, amely igyekezett ügyelni a városképre.

előtt ligeteszítették a területet és népkertet hoztak létre. A város vezetése szorgalmazta a „divatba jött” parkok, sétányok, ligetek kialakítását, azok híres személyiségekről (Széchenyi, Erzsébet királynő) való elnevezését. Ezekbe a parkokba aztán a 20. században szobrok is kerültek. Az első a Benczúr által is zsűrizett Bessenyei szobor volt, ami a megyeháza előtti parkban 1899-ben állítottak fel. Érdekességképpen megjegyzésre méltó, hogy az evangélikus főgimnázium diákjainak még játszótér létrehozását is engedélyezték.

Nemcsak a város épített környezete, hanem társadalma és mindennapi élete is megváltozott a 19. század végére, 20. század elejére. A szállásra kiköltözött gazdák helyére tisztviselők, kereskedők, vállalkozók települtek be. A katonatisztek is aktív részesévé váltak a megpezdült közösségi életnek. Női és tűzoltó egyesület, gazdasági és kulturális egyesületek, művelődési és műkedvelő társulatok működtek, alapítványok támogatták a karitatív és a különböző magasztos célok megvalósítását,¹⁴ az 1880-as évektől pedig egy másik híresség, Benczy Gyula és zenekara szórakoztatja a nyíregyháziak mellett Európa több nagyvárosának lakosságát.

A „pallérozódásra” az egyházi iskolák mellett „illemre és kellelme” oktató lányiskolák és leányneveldek nyíltak – ezek egyikét éppen Benczúr Gyula rokonai, Benczúr Anna és a Várközi Paula néven rendszeresen publikáló Zsuzsanna irányította.

Megélenkült az érdeklődés a történelem és irodalom jelesei iránt is. Közösen ünnepelt nap lett március 15., ekkor díszközgyűléseken, emlékesteken idézték fel a forradalom vezéralakjait. Mindennek nagy lendületet adott a millennium, amely a múlt felélevenítése mellett emlékek állítására is ösztönzött.

A Kossuth gimnáziumban Bessenyei kör néven ifjúsági önképző kör indult, a „város szellemi erői”, a tanítók, lelkészek, hivatalnokok, ügyvédek, katonatisztek, illetve művelődésre igényt tartó feleségeik és lányaik pedig összefogva, „kedélynemesítés céljából” irodalmi kört alakítottak. Az 1898. január 21-én báró Feilitzsch Bertold főispán pártfogásával megalakult Szabolcsvármegyei Bessenyei György Művelődési Kör, célja a „Bessenyei-kultusz ápolása és ennek megfelelően a Kör működési területén az irodalomnak, művészetnek, tudománynak művelése” volt.¹⁵ A díszpolgári

14 Galambos Sándor: Alapítványozás Nyíregyházán a dualizmus korában. Nyíregyháza, 1996.

15 Galambos Sándor: Az egyesület mint városi társadalomszervező erő. A Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör példája. *Szabolcs-szatmár-beregi Szemle*, 2005. 4. sz. 458–466.

oklevél átadásának ünnepélyességét emelő rendezvényeket is a kulturális egyesületként működött Bessenyei Kör szervezte.

A nagy napot ugyanis méltóvá szerették volna tenni a mesterhez, így tiszteletére nyitották meg a Nemzeti Szalon kiállítását a megyeházán. A Nyírvidék tudósításaiban kiemeli, hogy a megnyitóra sok művész érkezett a fővárosból is. 10 órakor a Bessenyei Kör alelnöke, dr. Popini Albert köszöntő szavai után Déry Béla, a Nemzeti Szalon titkára, hosszabb beszéd kíséretében fölkérte gróf Vay Gábor főispánt, a kiállítás védnökét, hogy a tárlatot nyissa meg, „ki a fölhívásnak lelkes beszéd kíséretében tett eleget”.

Benczúr Gyula: Önarckép

Az ebédet a főispán, a polgármester, a Bessenyei Kör vezetőségének, valamint művészbáratainak társaságában a születésére emlékeztető Kis-Koronában fogaszthatta el a mester.

A díszpolgári oklevelet háromkor Bogár Lajos főjegyzőtől vehette át, majd népes tömeg előtt leleplezték a Kozák István evangélikus főgimnáziumi rajztanár által tervezett emléktáblát is Korona gyógyszertár épületének falán. Az ünnepi beszédet Geduly Henrik lelkész, a Bessenyei Kör alelnöke mondta. „Májerszky Béla polgármester átvévén ezután a város gondozásába az emlékművet, a Bessenyei-Kör nevében dr. Popini Albert, a magyar képzőművészek egyesülete nevében Hóna József, a Nemzeti Szalon nevében Kézdi Kovács László, a Könyves Kálmán Rt. nevében Keményffy Jenő, a magyar képzőművésznők nevében Soós Elemérné, a főgimnáziumi ifjúság nevében Kálmán Ottó VIII. oszt. tanuló megkoszorúzták az emlékművet” – írta a Nyírvidék.¹⁶

Ezután a résztvevők elsétáltak a Bessenyei szoborhoz, ahol szintén koszorúkat helyeztek el.

¹⁶ Nyírvidék, 1909. november 14. 46. sz. 10.

Este Vietórisz József erre az alkalomra írt, Strófák Benczúr Gyula ünnepére című versével kezdődött a Bessenyei Kör által a kitüntetett tiszteletére adott „művészi estély” a Korona dísztermében, amelyet bankett követett.

Hogy kivillamosozott-e Sóstóra megcsodálni az őszi tájat még épp oly feltáratlan momentuma az életének, mint az, hogy az ünnepséget követően újra ellátogatott-e Nyíregyházára, ahol töretlennek tűnt a fejlődés.

Nem tudni, hogy személyesen látta-e, vagy egyáltalán értesült-e arról, hogy 1910-ben, amikor az akadémiai székfoglalója gyanánt megfestette Mikszáth Kálmán arcképét, Nyíregyházán újabb építkezési hullám indult el: a hetipiacot áthelyezték, így leburkolathatták és parkírozathatták a városháza előtti teret, felépült a Gazdaszövetség Bethlen utcai emeletes székháza, az Osztrák–Magyar Bank emeletes épülete, a Nyíregyházi Takarékpénztár Egyesület kétemeletes székháza, a Magyar–Olasz Bank, majd a postapalota, a Nyírvízszabályozó Társulat székháza. Bővült az iskolahálózat, a vasút. 1912-ben felavatták Bethlen Gyula alkotását, Kossuth Lajos szobrát a városháza előtti téren.¹⁷

1914. január 28-án 70. születésnapja, művészi tevékenységének 50. és iskolája vezetésének 30. évfordulója alkalmából a Magyar Képzőművészeti Társulat a Műcsarnokban rendezett nagy ünnepséget számára. A köszöntőt Andrássy Gyula mondta. Ferenc József, több politikus és művész táviratban üdvözölte a mester. József királyi főherceg korábban műtermében köszöntötte fel.¹⁸ Nyíregyháza is üdvözlő feliratban gratulált híres szülőttének.

Az ez év nyarán kezdődött első világháború, majd az azt követő zűrzavar „egy csapásra megakasztotta a város fejlődését”,¹⁹ és megviselte Benczúrt is, akit 1918-ban nyugdíjba küldtek a mesteriskola éléről. Mikszáth Kálmán tanácsára a ma már Szécsényhez tartozó Dolány faluban vett egy birtokot, az egykori Wattay-kastélyt, ahol 1910 és 1920 között alkotott, ide vonult vissza. Betegsége ezt követően fokozatosan súlyosbodott és két évvel később halálához vezetett. A falu tiszteletből felvette a Benczúrfalva nevet.

17 Kujbusné Mecsei Éva: Emléket a legnagyobbaknak! In: Tanulmányok a 60 éves Fodor István tiszteletére. Szerk. Á. Varga László, Katona Csaba. Budapest, 2011. 53–72.

18 Benczúr, 65.

19 Nagy E., 55.

Nyíregyháza nagyrabecsülése a számos díjjal kitüntetett, hazai és külföldi művészeti akadémia testületébe beválasztott²⁰ művész iránt töretlen maradt. Emlékét halála után is ápolták. Az 1921. április 17-én Budapesten a Műcsarnokban műveiből rendezett emlékkiállítást követően – amelyen a kormányzó is részt vett²¹ – két hónappal Nyíregyházán is díszünnepséget tartottak. A Bessenyei Kör felhívást intézett a városlakókhoz, hogy az ünnepnapra lobogózzák fel a házakat. Június 19-én a Képzőművészeti Társulat főtitkára Benczúr alkotásokat adott át Bencs Kálmán polgármesternek.²² A család nevében ifj. dr. Benczúr Gyula, értékelve a város tiszteletét, ekkor és később is több vázlatot, rajzot, személyes tárgyat ajándékozott a kialakítandó kis Benczúr-múzeum számára (ami a városházán a polgármester fogadószobájaként szolgált), ehhez Nyíregyháza később²³ újabb képeket vásárolt.²⁴

Az emlékrendezvényen megjelent illusztris vendégek a szép számmal összegyűlt nyíregyháziakkal a szülőháznál meghallgatták a Dalárdát, Sasi Szabó László beszédét és Vietórisz József Benczur lelke című ódáját, majd az 1909-ben avatott emléktábla megkoszorúzása következett.

Ezt követően a városházán Jármay Béla főispán megnyitotta az egy hétig fennállt, Benczúr képeiből összeállított emlékkiállítást, ahol beszédet mondott Bencs Kálmán polgármester is. Hat órától a vármegyeháza dísztermében a Bessenyei Kör elnöke, Mikecz Dezső megnyitója után Benczúr művészetét méltató előadásokkal emlékeztek a mesterre.²⁵ A műsor után különvonat vitte a résztvevőket a Sóstóra, ahol a fürdőház tánctermeben bankettet tartottak. Itt a vármegye támogatását ígérve, Mikecz István alispán indítványozta, hogy állítsanak szobrot a mesternek. A felvetéshez lelkesen csatlakozott Bencs Kálmán polgármester is, kijelentve, hogy „Nyíregyháza város közönsége nemes versenyre fog kelni a vármegyével”.²⁶ Az alkotást a mester barátja, Zala György készítette volna el.

20 Benczúr, 63.

21 Margócsy, II. 81.

22 uo.

23 1938-ban

24 Nyulás Madonna, Kun László halála. Benczúr, 69. és Tóth Sándor: Nyíregyháza és Szabolcs megye képzőművészeti élete 1945 előtt. nyirkuvik.hu – 205–220.

25 Benczúr, 73–74.

26 Ilyés Gábor: Benczúr Gyula és Nyíregyháza. Városvédő füzetek, 10. Nyíregyháza, 2004. (a továbbiakban Ilyés) 13.

Végül 1928-ban alakult meg a szoborbizottság, sőt a város 8 ezer pengőt különített el e célra. A fővárosi művészek is gyűjtési akciót kezdeményeztek az alap támogatására, de a szoborra összegyűjtött pénz az inflációban elértéktelenedve nem fedezte volna a költségeket. Nemcsak szobrot nem sikerült akkor állítani, hanem azt sem sikerült megvalósítani, hogy Budapest és Kassa mintájára utcát nevezzenek el Benczúrról.

1930-ban Benczúrfalván rokonok, barátok, művészek és tisztelők – köztük Nyíregyháza küldöttsége – részvételével ünnepséget tartottak a mester és neje hamvait rejtő mauzóleum előtt.²⁷

A mesterre való emlékezés azonban nem veszett a múlt homályában. A városban élő és alkotó fiatal amatőr művészeknek, akik a háború után újjáalakult Bessenyei Körtől, amelynek ekkor csak az örökváltság 100. évfordulójára rendezett ünnepségsorozat és néhány jelesebb nap megünneplése töltötte ki tevékenységét, modernebb struktúrában működő egyesületre volt szükségük, így létrehozták a Benczúrról elnevezett kör,²⁸ amelyet 1931-ben alapítottak 25 taggal és azzal a szándékkal, hogy felkarolják a fiatal tehetségeket. Külön szakosztályba tömörültek az irodalmat művelők és kedvelők, akik irodalmi esteket, pályázatokat szerveztek.²⁹ 1940-ben a művészeti hetek keretében nyitották meg az illusztris Benczúr-kiállítást.

1936-ban a város első állami elemi iskoláját is Benczúrról nevezték el „iparkodva a város ifjúságának lelkében állandóan emlékezetében tartani, hogy hazánk egyik legnagyobb képzőművésze itt látta meg a napvilágot”.

A szobor ügye 1939-ben került újra napirendre. A képviselőtestület zárt pályázatot hirdetett. A szobor helyét is kijelölték: a Bessenyei szoborral szemben, a Sóstóra áthelyezni kívánt Vénusz helyére. (A Vénusz születése című bronzmásolatot, amelynek márvány eredetijét 1918-ban készítette Kisfaludi Strobl Zsigmond, 1930-ban ajándékozta a városnak.) Újra eltelt 3 év, amikor Szohor Pál 1942-ben szerényebb kivitelben elkészíttette a szobrot, mivel „Nyíregyháza nem lehet igazi kultúrhely anélkül, hogy leg-

27 Benczúr, 70.

28 Budapesten Benczúr Társaság, majd Benczúr Gyula diák önképzőkör alakult. Benczúr, 72.; A Benczúr Körről részletesebben lásd Tóth Sándor. *A Szabolcsvármegyei Benczúr Kör megalakulása és működése, 1931–1938.* [www.szszbmo.hu/szemle/dokumentumtar/doc_download/10f\(2014.01.21.\)](http://www.szszbmo.hu/szemle/dokumentumtar/doc_download/10f(2014.01.21.))

29 Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák, V. Budapest, 2002, 193–206.

nevesebb szülöttének, Benczúr Gyulának szobrot ne emelne”.³⁰ Galántai Fekete Géza kemény mészkőből készített, 280 cm magas alkotásért az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács ajánlása szerint 18 ezer pengőt fizetett a város. Mivel a szoboralapban csak 16 ezer pengő forint volt, 2 ezret a kormánytól kértek és kaptak segélyként.³¹

A szoboravatás alkalmával a Bessenyei Kör javasolta azt is, hogy a Selyem utcát nevezzék el Benczúrról. Erre akkor nem került sor. 1962-ben Károlyi Ferenc és Sztálin után végül Benczúrról nevezték el azt a teret, ahol a szobra áll.

1944 januárjában utoljára koszorúzhatták meg a szülőház falán elhelyezett emléktáblát, emlékezve a 100 éve született mesterre, mert a ház az év végi bombázás során leégett.

A Benczúrra való emlékezést ma is fontosnak tartja és szervezi Nyíregyháza Megyei Jogú Város, a Nyíregyházi Városvédő Egyesület és a festő 170. születésnapjára programokkal és megújított, szép kiállítással emlékező, legújabb emléktáblát állító Jósa András Múzeum.

Nyugdíjasok a Benczúr-kiállításon

³⁰ Ilyés, 14.

³¹ MNL, SZSZBML, V. B. 77. III. 385/1941. ; Kgy. 627/1941., K. 32764/1941.

BESSENYEI GYÖRGY IRODALMI MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG

NYÍREGYHÁZA, Sóstói út 31/B. 4400

Dr. Kovács Ferenc polgármester részére
Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Nyíregyháza, Kossuth tér 1. 4401

Tisztelt Polgármester Úr!

115 éve áll Nyíregyházán Kallós Ede szobrászművész méltán híres alkotása, Besenyei György szobra. Bár a helyszín azóta változott – a Megyeháza előtti térről 1928-ban áthelyezték jelenlegi helyére –, az 1898-ban megalapított Besenyei Kör és jogutódja, a Besenyei György Irodalmi és Művelődési Társaságunk azóta is fontosnak tartja névadónk emlékének ápolását.

Egyesületünk elnöksége 2014. június 5-i ülésén egyhangúlag döntött arról, hogy az alábbi kérelmekkel fordulunk Önhöz:

Évek óta hiányzik a szobor talapzatáról egy fontos díszítés, amelynek csak a tartó villái láthatóak a főalak lába alatt. Pótlása fontos lenne, csakúgy, mint az áthelyezéskor elbontott díszkerítésé, amely a szobor része volt, ráadásul megvédené az alkotást az arra felmászókól. A korabeli fotók és képeslapok alapján korhűen rekonstruálható lenne a kerítés, amely Dedics Sámuel néhai nyíregyházi kovácsmester remek alkotása volt.

Örömmel látjuk, hogy a Városnak az elmúlt években jó viszonyt sikerült kialakítani a Honvédelmi Minisztériummal, pl. a Kállay-kúria átadása kapcsán. Közismert, hogy 1899-ben a szobor avatásán külön királyi engedéllyel volt jelen a Magyar Királyi Testőrség küldöttsége, akik díszőrséget álltak és elhelyezték zöld szalagos koszorújukat Besenyei szobránál, kiemelve azt az emlékező tiszteletet, amelyet a

költő-testőrtiszt iránt tanúsított kegyelete jeléül a katonai alakulat. A 2012-ben újjáalakított Honvéd Palotaőrség zöld színű parolija, zsinórja és vállra felvarrt pajzsa is erre utal; lévén, hogy jelenleg nincs külön Testőrség. A MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandárnak (MH BHD) két alegysége van: a 2008-tól Maléter Pál nevét viselő Rendészzászlóalj és a 32. Nemzeti Honvéd Díszegység Honvéd Palotaőrség. A magyar katonai hagyományok előtti tiszteletünk jeleként azzal a kérelemmel (javaslatunkkal) fordulunk Polgármester Úrhoz, hogy továbbítsa levelünket dr. Hende Csaba honvédelmi miniszter úrhoz: nincs-e akadálya annak, hogy a palotaőrség felvehesse Bessenyei György nevét? A névfelvétellel Nyíregyháza városát és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét érné nagy megtiszteltetés.

Tisztelt Polgármester Úr!

Bízunk benne, hogy kéréseink, javaslataink megfontolásra érdemek. További munkájához nagyon jó erőt és egészséget kívánunk!

Kelt. Nyíregyháza, 2014. június 7.

Tisztelettel:

*Komizár Dénes helytörténész,
a Bessenyei Társaság vezetőségi tagja
Dr. Nagy Éva,
a Bessenyei Társaság elnöke*

Czimbula Novák Ibolya*

Móricz Zsigmond emlékezete

Számomra Móricz az igazi nagyapám,
Azzá lett kora gyermekkoromban,
Mert úgy tudott Ő elbeszélni nékem,
Mitől még vidámabb lett a nevetésem.

Vele voltam otthon, értőn a nyelvében,
Melynek ízét innen, e tájról ismertem.
Ahogyan haladtunk egyre keletebbre,
Zamatosabb volt az emberek beszéde.

Először olvastam a Boldog emberét.
Ilyen szépet, addig senki sem beszélt!
Édesanyám sem, ki átadta lényegét,
Ilyen jóízűn még soha nem mesélt.

Zsigmond nagyapának a neve is zene,
Ha olvastam a szívem tele lett vele.
Nem volt akkor villany, TV, se rádió,
Árvácskának sorsa ismert és megható.

No és a Tündérkert, a Tiszacsécséje
A hatvankét házaspár falu megdicsőítése,
Ahol cseperedett, ahol volt a család,
Olyan szép, mit maga Isten sem ád.

Ahol éltek vének, szűkszavú öregek,
Figyelték a termést és a természetet,
Állt a sok szilvafa, alma, kevés körte,
A guggoló házakat lombjaik befödte.

Zörgő szekereknek tengelye csikordult,
Nem telt rá a zsírból, s lüg volt a mosópor.
Kutyaugatással jött a fáradt este,
Legelő csordákat szállásra terelte.

Mindnyájunkban él a saját tündérkert,
Gyermekkori képek, tele emlékekkel.
Százharmincöt év múlt, változott a haza,
Mégis időszerű Móricz legtöbb szava.

Szobra előtt állva fejet hajt a megye,
E nagyívű embert hordozza tenyere,
A hatalmas életmű legyen dicsősége,
Úrhatnám kedvünknek lélekre intése.

* Tiszacsécsén, Móricz Zsigmond Varga Imre alkotta szobránál 2014 július 4-én az író 135. születésnapjának megyei rendezvényén Czimbula Novák Ibolya helyezte el a Bessenyei Irodalmi és Művelődési Társaság koszorúját. Társaságunk tagja erre az alkalomra írta fenti versét.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye íróparadicsom!

Mikula Edit – a Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese – ötlete nyomán bemutatták az első alkalommal csupán 2 példányban megjelent NYÍREGYHÁZA KÖNYVE-t. A könyv a városban élő alkotók műveibe enged betekintést, mintegy megőrökítve a szerzők munkáját az utókornak. (Cz. I.)

Katona Béla szobrának avatásán

2014. október 10-én emlékezetes ünnepség keretében avatták fel *Katona Béla* irodalomtörténész, Krúdy-kutató, a Bessenyei Társaság alapító tagjának szobrát, születésének 90. évfordulója tiszteletére. *Balogh Géza*, egykori Katona Béla-tanítvány alkotását a Krúdy-szobor szomszédságában a Bessenyei téren állították fel.

A szoboravatáson jelen voltak a Bessenyei Irodalmi és Művelődési Társaság tagjai is. (K. T-né, fotó: SZON.hu)

Kiosztották a Batsányi-Cserhát Művész Társaság díjait

2014. november 9-én

A zsűriben: *Baranyi Ferenc* Kossuth- és József Attila-díjas költő,
Lovag Bornemisza Attila Salvatore Quasimodo emlékdíjas költő,
Aranytoll-díjas író, főszerkesztő (a képen – forrás: internet)

Cserhát-díj: *Czimbula Józsefné* író
Lírai-nagydíj: *Pagonyi Szabó János* költő

PAGONYI SZABÓ JÁNOS

Szelek is cibálták (Váci Mihály emlékére)

Szelek is cibálták... hagyták!
Homokba taposták magvát!
Sors elé vetették testét,
Nehogy az édig emeljék!

De gyökeret vert a magva:
Nyomorult akácok fattya
Vigyázták, óvták a léptét,
Hogy mindmáig növekedjék.

Igyekvő lett a kis nyárfa.
Nőttön-nőtt anyja javára.
Átlátott akácok lombján,
Soványka életük sorsán.

Magas lett, érett szikár fa:
Eképpen tágult világa.

Tudásnak vezér-hajója,
Bokroknak hő tanítója.

Elhulltak körül akácok
Pusztában fáklaként lángolt.
Mutatva útját a mának
Biztató reménységárnak

Elment – hogy elkészönt volna!
Teljesült küldetés-volta?
Már Göncöl szekeren ülve
Tejüton száguldoz körbe.

Pegazus hátán volt nyerge.
Percegő toll a keresztje !
Atyjánál szolgál a Táltos...
Ránk maradt a SZŐKE VÁROS !!!

Komiszár Dénes

Apponyi Albert Nyíregyháza díszpolgára*

*„Csukott a szem, hideg a porhüvely,
A lélek már csillagok közt ível.
Száll a fehér szárny égi trónusig...
S a hó alatt itt vetés álmodik.
A szent vetés, mit nagy lelke vetett...
...De most az zokog: elvégeztetett!*

*Ma felénk borong bánat ciprusa.
Holnap megint folyik az őstusa:
Golgota, vércsepp és ostorverés
Tiltakozás és meg nem békülés!
...Egy ország sír, az apostol halott!
...De él a hit, mit nekünk itthaglott.*

*Zendül tőle még nagy halleluja
És meghasad a poklok kapuja!
A halál csak az anyagba tipor.
De a lélek égő csipkebokor!
Messiás-nyom van hólepel alatt,
Apponyi lelke közöttünk maradt!”*

* Elhangzott 2014. november 6-án, Nyíregyháza, Bethlen u. 1. sz. alatt elhelyezett emléktáblánál.

Főtisztelendő Atyák!
Tisztelt Kormány megbízott Úr!
Tisztelt Elnök Úr!
Tisztelt Alpolgármester Úr!
Tisztelt emlékező polgárok!

Keéky István Apponyi című verse, melyet a kortársai által a „legnagyobb élő magyarnak” nevezett Apponyi Albert halálára írt, jól érzékelteti, hogy milyen megrendüléssel fogadták halálhírért itthon és szerte a világon.

Több mint egy éves előkészület és szervezőmunka után végre lehull a lepel városunk egykori díszpolgára, a nagy államférfi emléktáblájáról. Régi adósságunkat törlesztjük most ezzel a tettünkkel.

De kit is tisztelhetünk Apponyi Albertben, miért is állítottunk neki méltó emlékjelet?

Nagyapponyi gróf Apponyi Albert nem idegen tőlünk, szabolicsiaktól, hiszen dédapja, *gróf Sztáray Mihály* (1749–98), 1782-től 1785-ig, majd másodszor 1790/91-ben Szabolcs vármegye főispánja volt. Unokáját, Júliát (1820–71) 1840-ben vette feleségül *gróf Apponyi György* (1808–99), Magyarország utolsó főkancellárja, majd országbírája, akinek nagy szerepe volt az 1867-es kiegyezés létrejöttében. Ők voltak Apponyi Albert szülei. Az országbírói tisztség a Magyar Királyságban az uralkodó után a 2. legmagasabb közjogi méltóságot jelentette.

A mélyen vallásos, de véletlenül sem bigott római katolikus vallású, szerető családi légkör, amelyben az ifjú Apponyi felnevelkedett, teljesen adott volt, hogy később fényes politikai karriert futhasson be. Az akkori arisztokrata családoktól – többek között a Batthyányaktól vagy a Széchényiektől – eltérően a gyermekek magyar nyelvű közegben nőttek fel, megtanulták a német, a francia, az olasz és akkor még ritkának számító angol nyelvet, de a klasszikus latint és ógörögöt is. A bécsi kalksburgi jezsuita intézetben egy egész életre való lelki és szellemi útravalót kapott a páterektől. Emlékirataiban erre, mint élete egyik legmeghatározóbb, legboldogabb időszakára emlékezett vissza.

Amikor apjával az idős *Széchenyi Istvánt* meglátogatta Döblingben, a legnagyobb magyar nagy karriert jósolt neki és

Istenkének nevezte el az Ovidiust eredetiben, latinul elszavaló Apponyinak.

1895. december 31-én éjfélkor megkondultak Magyarország harangjai, Apponyi javaslatára elcsitulak a politikai csatározások, az apostoli Magyar Királyság a Kárpát-medence ismételt birtokbavételének ezeréves évfordulóját ünnepelte, a Millenniumot. Jogos büszkeséggel tekintett vissza az akkori kor embere, hiszen küzdelmes évezred volt mögöttük, a „boldog békeidők” gazdasági fellendülése ámulatba ejtette a külföldről idelátogatókat, Budapest igazi világváros lett, méltó vetélytársává vált Bécsnek.

Amit igazán lehet az éppen 100 éve a Függetlenségi és 48-as Párt elnökévé választott Apponyiban becsülni és tisztelni, az nem más, minthogy bármelyik pártban is politizált a dualizmuskori Magyarországon, soha nem pártokban, mindennapi pártpolitikai érdekekben, hanem mindig nemzetben tudott gondolkodni, és ha kellett, a közvetítés nehéz feladatát is többször elvállalta a király és a magyar politikusok között, még azon az áron is, hogy a felkínált miniszterelnöki posztot is visszautasította.

Ahol igazán otthon érezte magát, az a kultúra és az oktatás volt. Igazi szakpolitikusnak számított, kétszer is betöltötte a kultuszminiszteri posztot. Ne feledjük, hogy amikor az 1920-as évekbeli *gr. Klebelsberg Kunó*-féle tanyasi iskolafejlesztési programra emlékezünk, az kimondottan Apponyi 1908-as tervére ment vissza, amely célul tűzte ki a gyéren lakott alföldi települések népiskolával való ellátását.

A művészetek iránti fogékonyságát mutatja, hogy a Herendi Porcelánmanufaktúra napjainkban is gyártja Apponyi tiszteletére a róla elnevezett mintát, amely eredetileg egy indiai virágmotívum volt és hamarosan a manufaktúra motívumvilágának egyik legnépszerűbb és legsikeresebb díszítőelemévé vált.

1920. március 1-Jén a Nemzetgyűlés kormányzóválasztásra készült. A kormányzói tisztre – bár egyes hagyományos politikai körök Apponyi Albert jelölését is javaslatba hozták – valójában a hadsereg fővezére, *Horthy Miklós* volt az egyetlen reális jelölt. 1919 novemberétől – a pártpolitikából egyébként magát távol tartó – Horthy pozíciója rendkívül gyorsan erősödött, országos támogatottsága mellett az antant hatalmak rokonszenvében megnyilvánuló külső támogatottság is egyértelmű volt.

Horthy a leadott 141 szavazatból 131-et kapott. Apponyi Albertre – aki időközben visszalépett a jelöltségtől és maga is Horthy megválasztását javasolta – 7-en szavaztak.

Valószínűleg soha nem gondolt bele, hogy élete legnehezebb feladata akkor vár rá, amikor Magyarország érdekeit kell képviselnie az I. világháborút lezáró párizsi konferencián. Bárkit is küldött volna hazánk a békedelegáció elnökeként, a szomorú tényeken és a szorult helyzeten aligha tudott volna változtatni.

Mára már jól tudjuk: csapda volt ez a legjavából. Külföldön is nagy visszhangot keltett emlékezetes, három nyelven – angolul, franciául és olaszul – elmondott, megrázó erejű beszéde, amelyben védte az ország érdekeit.

A delegáció tagjai voltak *gr. Bethlen István* és *gr. Teleki Pál*, későbbi miniszterelnökök, utóbbi elhíresült vörös térképén szemléltette Apponyi a konferencián, hogy milyen mélyen vág bele a magyar nemzettestbe a kijelölt új országhatár.

Az Antant azonban annyira elkötelezte magát kisebb fegyvertársainak, Magyarország szomszédainak, hogy a Legfőbb Tanács e kötelezettségén már nem tudta túltenni magát: Apponyi bármit is mondott volna, semminek sem lehetett pozitív hatása a döntésre nézve. Később, amikor kiderült, hogy az Antant nem hajlandó a szerződést módosítani, Apponyi lemondott tisztéről.

Trianon nekünk nem csak egy békekötés volt a sok közül történelmünkben, hanem a legtragikusabb, amelyet talán soha nem fogunk kiheverni, bárhogya is fog múlni az idő. Keresztre feszítettek egy nemzetet a nagyhatalmak szűklátása miatt, koncként vetettek oda bennünket, mint az áldozati bárányt a farkasoknak, csakhogy nagyhatalmi gögjüket kielégítsék. Olyan sebeket kaptunk a Nagy-Trianon palotában 1920. június 4-én, amelyeket aligha lehet majd teljesen begyógyítani.

A trianoni békediktátum aláírása nemcsak a 20. század, hanem a magyar történelem legnehezebb diplomáciai feladata is volt, és a sors megkímélte attól Apponyit, hogy neki kelljen aláírnia. Hazája a magyar ügy bátor és szókimondó védelmezőjét, a legsötétebb pillanatban is a jövő lehetőségeit firtató bölcs politikus példaképét látta benne. Ehhez még hozzájárultak azok a jelzők, amelyeket a korabeli sajtó ragasztott Apponyira: „*a nemzet nagy ügyvédje*”-nek, „*szent öregnek*”, „*apostolnak*”, „*prófétá-*

nak”, „*pátriárkának*” titulálták. Valóban, az időskori, közel két méter magas, szikár testalkatú, kissé meggörnyedt, hófehér hajú és nagy szakállú Apponyi alakja az Ószövetség egyik prófétájára, vagy talán az idős Szent Pál apostolra emlékeztethette leginkább a kortársakat itthon és külföldön.

1921-ben, 75. születésnapján az egész ország ünnepelte Apponyit; a Nemzetgyűlés neki szentelte május 27-én tartott ülését, másnap a Szent István-bazilikában és a fővárosi Vigadóban a kormányzó, a főváros, a hadsereg és az országos közvélemény köszöntötte, aki nemes egyszerűséggel és bámulatosszerűen köszöntötte meg a nem várt és nem keresett ünneplést. Budapest az ünnep alkalmából díszpolgárává választotta és a róla elnevezett téren emléktáblát állított. A családnak azóta is nagy fájdalma, hogy a rendszerváltoztatás után az akkori szabaddemokrata városvezetés nem foglalkozva kérésükkel, nem állította vissza a Ferenciek terét Apponyiéra és nem helyezték vissza 1945-ben eltávolított emléktábláját sem.

1921. május 14-én *Mesko László* és *Prok Gyula* indítványára Nyíregyháza képviselőtestülete is díszpolgárává választotta Apponyit, a neki átadott díszes emlékirat másolatát *Kardos István* kultúratanácsnok városházi szobájában őrizték.

Több alkalommal képviselte sikeresen Magyarországot, illetve a kormányt a Népszövetség előtt, valamint több amerikai előadásán. Nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország megítélése javuljon. A Népszövetségben való képviselésével Apponyi külpolitikai tevékenysége ez időszakban még korántsem merült ki. Külföldön Magyarország reprezentatív államférfijának és a világ egyik legnagyobb szónokának ismerték. (http://hu.wikipedia.org/wiki/olasz_nyelven)

Az Interparlamentáris Unió konferenciáin ő volt a magyar csoport vezérszónoka. Az amerikai közvélemény általa megismerte Közép-Európa helyzetét is, de emellett a magyar kérdést is igen nyomatékosan ismertette, mély nyomot hagyva a közvéleményben előadásának megigéző hatásával és az általa képviselt igazság meggyőző erejével. Útjai valóságos diadalutak voltak.

Nyíregyházán akkor járt, amikor a Turáni Kör avatási ünnepén itt bontotta ki a nemzeti gondolat és a keresztény igazság fehér zászlaját.

Utolsó napjairól a napilapok címlapján, vezércikkekben számmoltak be, percről-percre követve a történéseket. Bár testi ereje egyre fogyatkozott, mindvégig öntudatánál volt és állandóan a külpolitikai fejleményekről érdeklődött. Betegágyához a táviratok özöne érkezett a magyar kormánytól, a klérustól, az emigráns magyar vezetőktől, de külföldi politikusoktól is. Még a nagy ellenfél, *Benes* csehszlovák külügyminiszter is érdeklődött a nemzet nagy fia állapotáról. Az utolsó kenet felvétele után még élénken elbeszélgetett környezetével és Magyarország sorsával foglalkozott.

Apponyi 1933. február 7-én 16 óra 20 perckor halt meg Genfben, 87 évesen. Részvétvtáviratot küldött többek között *XI. Pius* pápa és *Habsburg Ottó* trónörökös, aki személyesen is megjelent a ravatalnál.

Koporsóját a Szent József-templomba vitték és onnan a Notre Dame-székesegyházba. A kormányzó és a kormány koszorút küldött a ravatalra. A gyászszertartáson jelen voltak a Népszövetség küldöttei. Ezután a koporsót a pályaudvarra vitték, ahonnan Bécsbe érkezett. Az osztrák fővárosban Dollfuss kancellár vezetésével az egész kormány megjelent. Hegyeshalomtól a Keleti pályaudvarig végig emberek álltak sorfalat. Ez ma már szinte elképzelhetetlen lenne. A kormány az elhunyt emlékéhez méltóan nemzeti gyászt rendelt el. Százazrek zarándokoltak el Apponyi koporsójához. Az Országház kupolacsarnokában történt ünnepélyes beszentelés után földi maradványait a budavári Mátyás-templomban helyezték el 1933. február 14-én, ahova addig csak királyokat temettek: *III. Bélát*, *Anna* királynét és *Izabella* főhercegnőt. A temetési szertartást *Serédi Jusztinián* bíboros, hercegprímás végezte. 17 órakor a parlament gyászülést tartott.

Apponyi halála az egész világon nagy részvétet keltett, elhunytával az európai és más kontinensek sajtója részletesen foglalkozott: a *Manchester Guardian* vezércikkben írt a magyar államférfi haláláról, a *Daily Mail* a jelenkor legnagyobb államférfijának tartotta az elhunytat, a *Times* rendkívül meghatóan búcsúztatta Apponyit, a *Morning Post* szerint a békeszerződés elleni harcnak Apponyi a legnépszerűbb harcosa volt, a *Deutsche Allgemeine Zeitung* nagyságában Stresemann és Briand mellé állította, a *Prager Tageblatte* szerint Apponyi Albert emberi műremek volt. Mély részvéttel írtak Apponyiról az amerikai, a svájci és a francia lapok is.

Különösen megdöbbenőek a bukaresti lapok cikkei, amelyekben ez állt: „*Habár ellenségünk is volt, megrendülve fogadjuk halálának hírért, mert tudjuk róla, hogy hatalmas államférfija volt nemcsak Magyarországnak, hanem Európának s rendkívüli műveltségét világszerte ismerték. Magyarország gyászában mi is részt veszünk.*”

Nyíregyháza városa Apponyi emlékét jegyzőkönyvileg örököltette meg, a városháza erkélyére kitűzték a fekete lobogót, családjának gyásztáviratot küldött, fővárosi temetésén küldöttség vett részt, a községi polgári leányiskolát róla nevezte el, ez ma a Túróczy Zoltán Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda, elrendelte arcképének megfestését a díszterembe, „*hogy az ő nagy szelleme tanítson bennünket s ivadékaikat a közügyek önzetlen szolgálatára*”. Apponyi Albert menyé a tuzséri *Odescalchi Margit* hercegnő volt.

A Felvidék 1938-as visszacsatolása után családja úgy döntött, hogy koporsóját Éberhárdra, a családi birtokra szállíttatja, és az ottani kápolnában helyezik végső nyugalomra szülei mellé. Ám neki is az a sors jutott, mint az 1906-ban Törökországból Kassára hazaszállított Rákóczinak: csak néhány évig nyugodhatott magyar földben...

Különböző magyarországi egyetemek, tudósok, illetve politikai csoportok 1911 és 1932 között ötször jelölték Nobel-békedíjra, ám a rangos elismerést mégsem kaphatta meg. (http://hu.wikipedia.org/wiki/Apponyi_Albert - cite_note-1)

Mindvégig hűségesen szolgálta hazáját. Ő volt a nemzet lelkiismerete. Olyan ritka tehetségű ember volt, amelyek ritkán fordulnak elő nemzet történelmében. Emlékezzünk rá kegyelettel!

Talán a sors akarta úgy, hogy Apponyi emléktáblája a mártír felvidéki politikus, *gr. Esterházy János* és a Felvidékről elűzöttek emléktáblája mellé kerüljön, így alkotva szerves egységet. A magam nevében is szívből jövő nagyrabecsülésemet és köszönetemet fejezem ki *Balogh Géza* szobrászművész úrnak, aki elkészítette nekünk ezt az emléktáblát.

Bízunk benne, hogy ennek az emlékjelnek a felavatása is nagy lökést fog adni az egykori nyíregyházi országzászló újraállításához. Adja Isten, hogy így legyen!

Köszönöm, hogy meghallgattak!

CSERMELY TIBOR

Péchy Blanka, a színész, az író és a nyelvművelő¹

Greiner Blanka 1894. szeptember 24-én Pécsen született. Fiatalkorát és pályakezdését a *Regény* című könyvének leveleiből ismerhetjük meg. Hat évesen a századforduló éjszakája volt a legtitokzatosabb számára. Vajon mit hoz az új évszázad? – kérdésre édesanyja jókívánsággal válaszolt: Hozzon neked minden jót, ha nagyra nősz!

Legnagyobb és legmegrázóbb írói teljesítménye a *Regényben* elmondott élettörténete, a regénybeli Nyikó Jánoshoz fűződő szerelme, aki újságíróként a háború alatt haditudósító volt, majd 1915 őszén ő írja meg a Magyar Nemzeti Tanács kiáltványát.

Péchy Blanka
1894-1988

Időközben összeházasodnak és férje a szocialista eszmékhez kötődő hírlapíró lesz. Később mint kommunista újságíró letartóztatják, súlyos börtönre ítélik, de amikor lehetőség nyílik arra, hogy a politikai foglyokat az oroszországi magyar hadifoglyokkal kicseréljék, itthagyjá feleségét és kisfiát. Pécsi Blanka életében – aki magát a *Regényben* Mártinak nevezi – heroikus küzdelem kezdődik, hogy ne veszítse el férjét és később fiát is. A regényben Jánosnak nevezett újságíró a nemzetközi munkásmozgalom igen jelentős alakja lett. Moszkvában komoly feladatokat kapott, ám később egy koncepciós per során tíz év kényszermunkára ítélték. Fia, a regénybeli Anti is kimegy a Szovjetunóba, ő is megszállott elkötelezettje lesz az új eszmének. Mindketten elvesznek.

Péchy Blanka színiakadémiát végzett, játszott a Magyar, a Madách és a Belvárosi Színházban. A II. világháború után szere-

¹ Az előadás elhangzott 2014. szeptember 24-én a jósavárosi olvasókörben. Itt a rövidített és szerkesztett változatát közöljük.

pelt a Néphadsereg Színházában, a József Attila Színházban és az Irodalmi Színpadon. A 60-as években a Zeneakadémia színpadi-beszédtanára volt.

Ő volt Ady Endre költészetének egyik első nagyhatású népszerűsítője. Jelentősebb szerepei: Ingrid Ibsen Peer Gyntjében, Násztya Gorkij Éjjeli menedékhelyében, Ilonka Molnár Ferenc Vörös malomjában és Mama Mesterházy Lajos Pesti emberek című színművében.

Irodalmi művei: Jászai Mari (1958), Regény (1963), Hűséges hűtlenek (1964), Este a Donnál (visszaemlékezések – 1977). Nyelvművelő munkája azzal kezdődött, hogy alapítványt hozott létre, a Kazinczy-díjat 1960-ban és Kazinczy-érmeket diákoknak. Mozgalmat indított a szép kiejtésért. A versenyeken a pedagógusjelöltek szerepeltek. Győrben évente megrendezik a Szép magyar beszéd versenyt, ott adják át ezeket az elismeréseket.

Közismert volt a Beszélni nehéz című rádióműsora, amelyet 1976-tól kezdődően Péchy Blanka és Deme László vezettek.

Péchy Blanka és Deme László a rádió stúdiójában

Erzsébet kossuthos és dr. Durucz Istvánné krúdys növendékei.

Az egykori századforduló éjszakáján elhangzott anyai jókívánság fájdalmasan visszájára fordult. Péchy Blanka sorsával folytatott állandó küzdelme közben, a 94 évesen elhunyt művész íróként, színésznőként és nyelvművelőként is maradandót alkotott.

„Fogékonnyá kell tenni a fülünket a helyes kiejtés iránt, s érzékennyé, sőt türelmetlenné a hibákkal szemben. A rádióműsorban különböző feladatokat adtak fel. Nyíregyházi diákok is rendszeresen szerepeltek e műsorokban, például Palotai

Fazekas Árpád

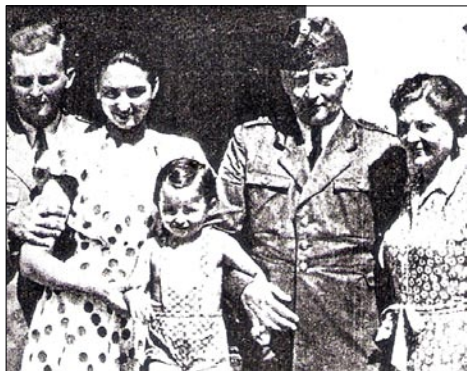
**Az emberséges katona
Reviczky Imre emlékének ápolásáról
– a holokauszt és ő elválaszthatatlanok –**

Mottó: *Istenem, jutalmazd emberszeretőt!*

(Reviczky Imre sírfelirata)

Életemnek két példaképe van: orvosként Jósa András (1834–1918) és emberként Reviczky Imre (1896–1957). Mindkettőjünkkel sokat foglalkoztam és tevékenységükről számos írásom megjelent.

A napokban meghívót kaptam a Honvédelmi Minisztériumtól, Reviczky Imre posztumusz vezérőrnagy emléke előtti tisztelgésre a budapesti Farkasréti temető 30. parcellájához 2014. október 27-re. Ez indított arra, hogy röviden áttekintsem „A népek jámbora” hagyományápolásának eddigi eredményeit.

**Családi körben, Nyíregyházán
1948-ban**

Reviczky emberszeretete mintegy 20 000 zsidó, román, orosz, szerb életét mentette meg. Így a zsidók kezdettől fogva kohánitának, vagyis igaz, szent embernek tekintették. Izrael Állam már 1965. február 16-án odaítélte számára a Yad Vashem („A népek jámborai”, vagy „Az igazak”) kitüntető címet, amelyet a család 1966. december 8-án vett át. A fia, Reviczky Ádám (1921–1993) a Yad Vashem ligetében 1977-ben Szent János kenyérfát ültetett el apja tiszteletére. Izraelben Reviczky Imre utca van Cfaat (1979), Beet Shemes, valamint Haifa városában.

Magyarországon az első emléktábláját utolsó lakhelyén, Budapest, II. ker., Mandula utca 25. szám alatt avatták fel 1981. november 5-én (Herczeg Klára szobrászművész alkotása), s az engedélyezését Izraelbe vándorolt egykori erdélyi zsidók kérték. Már 1987 óta Reviczky ezredes utca is van a főváros III. kerületében.

Szabolcs-Szatmár megyében 1988. február 17-én Juhász Mihály ellenálló, fafaragó művész (Máriapócs) által készített szép emléktáblát (nyolcféle fából!) a Magyar Honvédelmi Szövetség megyei székházában, majd a Hadkiegészítő Parancsnokság épületében helyezték el. Köztéri márvány emléktáblát 1991. szeptember 27-én avattunk a Bessenyei tér 15. szám alatti Hadkiegészítő Parancsnokság bejáratánál.

A szerző emlékezésé a márványtábla előtt

A nyíregyházi hagyományápolók javaslatára léptették elő Reviczky Imre ezredest 1991. december 15-én posztumusz vezérőrnaggyá.

Tudomásom szerint Reviczky Imrének emléktáblája van még az Egyesült Államokban, Los Angeles városában és az ausztráliai Sydneyben.

A Reviczky-irodalomból most csupán két művet emelek ki, amelyek nagyban elősegítették a hagyományápolást, Reviczky Ádám Vesztes háborúk – megnyert csaták című (780 oldalas sikerkönyv, 1985-ös kiadás héber, angol és magyar nyelven) és a nyíregyházi Tóth Sándor A lelkiismeret parancsára című (Nyíregyháza, 2006. 192 old.) kötetét.

A megmentett munkaszolgálatosok Reviczky Imrének és családjának négy pompásan megszervezett erdélyi diadalutat rendeztek. Ezekben a magyar törzstiszt osztatlan elismerést és támogatást kapott még a román pártvezetőktől és katonai előjáróktól is! Ezt a kapcsolatot és barátkozást ma is folytatni kellene!

Reviczky Imre szerénységét és emberségét hűen tükrözik az első erdélyi diadalútján elmondott szavai: „Nem tettem semmi olyat, amiért hála és ünneplés járna. Nekem azért nem jár semmi, hogy ember igyekeztem lenni.” Ez igazi példamutatás!

MEGEMLÉKEZÉS

Futaky László

Kovács Tiborról

Lassan már öt éve, hogy nincs közöttünk Kovács Tibor, Társaságunk alapító titkára. Nem vesz részt az éves programokat előkészítő háttér munkában, mint ahogyan azt annak idején nagy ügyszeretettel tette. Nem jelenik meg rendezvényeinken előadóként, vagy hogy a Társaság nevében jó szóval – s kinek-kinek virággal, borral – megköszönje a gondolatébresztő előadását.

Ezekről a szellemfrissítő, lélekemelő közösségi alkalmakról az Almanach soros füzetekben, és a Bessenyei Társaság 20 éves történetét bemutató rangos kötetben, szerencsére szép számmal található színes epizód-fotók, melyek felelevenítik a régvolt eseményeket. Segítenek abban, hogy ne feledjünk, emlékezetünk jobban őrizze az emberbaráti szándéktól áthatott közösségi múltat.

Kovács Tibor munkássága, a kultúra iránti elkötelezettsége széles körben ismert volt. Sokan ismerték fiatalemberként, mint a mátészalkai városi könyvtár igazgatóját, aki feleségével, Kőhalmi Piroskával hozta létre ezt a település rangjához méltó közművelődési intézményt. És ismerték a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács Művelődési Osztályának vezető-helyetteseként, aki szakmai rátermettséggel irányította, segítette a megye színes kulturális életét. És ismerték úgy is, mint aki magyar-könyvtár szakos egyetemi

diplomával a Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár igazgatójaként közel tíz éven át fáradozott az olvasás megszerettetése, térnyerése érdekében. Pályaképének csupán néhány mérföldkövére utalva, elmondható, hogy Tibort minden poszton felelősségteljes munkavégzés jellemezte. Irányító személyiség volt és szakmai, társadalmi, megbízatásai révén önzetlenül szolgálta a közösséget.

Ezt a lélekébresztő, cselekvésre ösztönző magatartását tapasztalhattuk Társaságunk körében is. Eredményesen kamatoztatta felkészültségét és a művelődésügyben gyökerező kultúraszervezői kapcsolatait. Felsorolhatatlanul sok esemény jelzi a közös gondolkodásban ötletet adó és a programok megvalósításában mindig részt vállaló jelenlétét. A Megyeháza Bessenyei Nagytermében 2009. április 23-án, a filozófus-költő névnapjára rendezett programon műsorvezetőként még feltűnt alakja, és egy tartalmas, jól sikerült est után térhettünk haza. Akkor még nem sejtettük, hogy utolsó emlékezetes találkozásaink egyikét jelölheti ez a nap, mert 2010. február 19-én váratlanul itthagytott bennünket.

Halála közösségünk számára is nagy veszteséget jelent. Az Almanach jubileumi száma alkalmat ad arra, hogy újlag emlékezzünk rá. Emlékezzünk a közösségi emberre, a szellemi küzdőtársra, sokunk barátjára!

TARTALOM

Vivát Bessenyei Almanach! – BÁNSZKI ISTVÁN 5

ELŐADÁSOK

KARÁDI ZSOLT: A Szabolcs-szatmár-beregi Szemle bemutatása	8
Érték és mérték. Sorsfotók – Beszélgetés SIPOS LÁSZLÓVAL	11
M. NAGY ANDREA: A Művészeti Szakközépiskola bemutatása	15
A Társaság költőinek bemutatkozása	
HORVÁTH JÓZSEF: Fölragyognak sorsunkban a szavak	19
CZIMBULA NOVÁK IBOLYA: Az én Ildikó mamám	21
DEMETER SÁNDOR: Ezüstös harmat	24
PAGONYI SZABÓ JÁNOS: Farsangidő	25
VENGRINYÁK JÁNOS: A MAG (magor – magyar)	29
KOMISZÁR DÉNES: A Bessenyei-szobor története	30
HORVÁTH JÓZSEFNÉ: Baráti találkozó Bessenyei szülőházánál	36
RÉVAI VALÉRIA: Könyvbemutató a sóstói Múzeumfaluban	38
SALLAI JÓZSEF: Sóstóhegy – Nyíregyháza városnegyede	40
BODNÁR ISTVÁN: Jelentés a kertből	43
KÜRHNER ÉVA: Iskola és egészség Nyíregyházán	45
NAGY ÉVA: Tisztelgés Bessenyei György síremlékénél	51
KISS KÁLMÁN: Vendégségben Szatmárból: a Luby Társaság bemutatkozása	55
Hagyományos ünnepi, karácsonyi találkozó	
NAGY ÉVA: A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság tevékenysége a 2014-es esztendőben	60
CSERMELY TIBOR: Sík Sándor, a költő, a pap és a tanár	64

A TÁRSASÁG TAGJAINAK IRODALMI-KÖZÉLETI JELENLÉTE, ELISMERÉSE

Kujbuszné Mecsei Éva: Benczúr Gyula és Nyíregyháza	70
Levél dr. Kovács Ferenc polgármesternek	82
CZIMBULA NOVÁK IBOLYA: Móricz Zsigmond emlékezete (vers)	84
NYÍREGYHÁZA KÖNYVE; Katona Béla szoboravatása	85
Kiosztották a Batsányi–Cserhát Művész Társaság díjait	86
KOMISZÁR DÉNES: Apponyi Albert, Nyíregyháza díszpolgára	87
CSERMELY TIBOR: Péchy Blanka, a színész, az író és a nyelvművelő	94
FAZEKAS ÁRPÁD: Az emberséges katona. Reviczky Imre	96

MEGEMLÉKEZÉS, HALOTTAINK

FUTAKY LÁSZLÓ: Kovács Tiborról 98

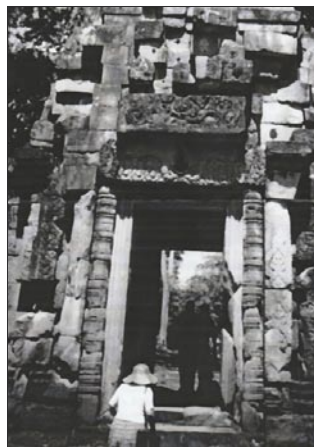
A Bessenyei Társaság 2014. évi eseményei színes képeken 101

A BESSENYEI TÁRSASÁG

2014. évi fontosabb eseményei képekben

JANUÁR: Marik Sándor, Babosi László és dr. Karádi Zsolt főszerkesztő a Szabolcs-szatmár-beregi Szemle 2013-as évfolyamával (8. oldal)

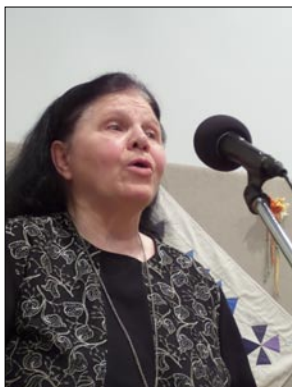

FEBRUÁR: dr. Sipos László Sorsfotók című albumának bemutatója (11. oldal)

FOTOK: CSUTKAI CSABA

MÁRCIUS: Látogatás a Művészeti Szakközépiskolában (15. o.)

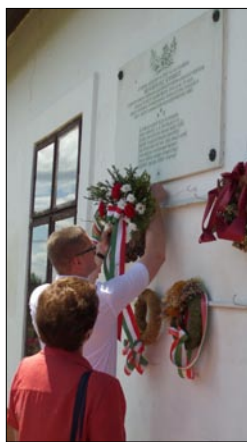
ÁPRILIS: A Társaság költőinek bemutatkozása: a Horváth házaspár, Czibula Novák Ibolya, Demeter Sándor, Pagonyi Szabó János, Vengrinyák János (19. o.)

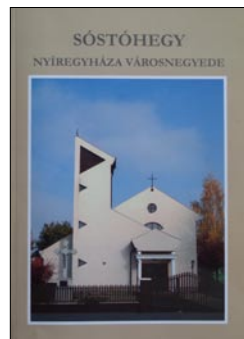
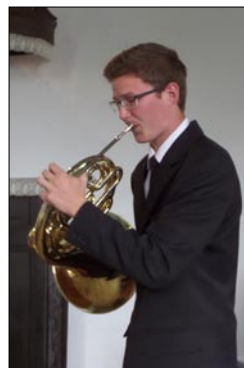

MÁJUS: Komizsár Dénes ünnepi beszéde után koszorúzás Bessenyei György szobránál. Pagonyi Szabó János verssel köszönti (30. oldal)

**JÚNIUS: Látogatás Tiszabercelen,
a református templomban és
koszorúzás Bessenyei szülőházánál,
Szántó Zsolt polgármesterrel (36. o.)**

SZEPTEMBER: Dr. Révay Valéria, dr. Sallai József és Bodnár István a Sóstóhegyről szóló könyv bemutatóján a sóstói Múzeumfaluban. A kürtös Somogyi Viktor (38. o.)

Magyarország-Románia
Kettősen Átjáró Együttműködési
Program 2007-2013
Programul De Cooperare
Transfrontaliară
Ungarie-România 2007-2013

Két ország, egy cél, közös siker!
Două țări, un scop, succes comun!

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap
Uniunea Europeană
Fondul European de Dezvoltare Regională

Meghívó
a
**BESSENYEI GYÖRGY
EMLEKHÁZ**
felújított kiállításának átadására

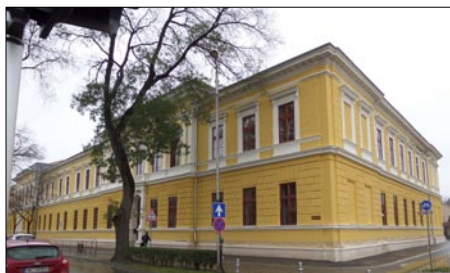
Tiszabercel, Besenyei Gy. út 6.
2014. szept. 24., szerda, 15:00

SZEPTEMBER: Meghívó a Besenyei emlékház felújított kiállításának átadására. Az átadáson jelen volt a Társaság küldöttsége is

OKTÓBER: Tisztelgés Bessenyei György síremlékénél

Belinszky Etelka és dr. Nagy Éva előadása, felolvasás, koszorúzás (51. oldal)

OKTÓBER: A felújított Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban iskolamúzeumot nyitottak, amelyet dr. Bánszki István adott át. A megnyitón jelen volt Fabiny Tamás evangélikus püspök (5. oldal)

NOVEMBER: Dr. Kiss Kálmán, a Luby Társaság elnöke bemutatta a nagyari Luby kastélyt és a Társaság tevékenységét (55. oldal)

NOVEMBER: Felavatták Apponyi Albert emléktábláját a városháza falán. Az emlékezésért Komiszár Dénes várostörténész mondta (87. oldal)

Hagyományos ünnepi, karácsonyi találkozó a könyvtár kamaratermében

Dr. Nagy Éva elnök:

„... nagy örömmel hangsúlyozom, hogy vagyunk, működünk, szerényen és szerényen a számunkra adatott anyagi és szellemi lehetőségeknek megfelelően.” (60. oldal)

Mottó:

„Ez a serleg Bessenyei serlege
Tiszta borral tüzes lelket tölts bele,
Úgy idézd a Bessenyei szellemét,
Műveltségért, magyarságért
Küzdjön minden nemzedék!”

Dr. Csermely Tibor Sík Sándor, a költő, a pap és a tanár címmel tartott elmélkedést görögkatolikus főiskolai hallgatók közreműködésével (64. old.)

A Társaság évzáró estjén

